

Brüsszel, XXX
[...] (2019) XXX draft

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

**A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló,
1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv értelmezésére és alkalmazására vonatkozó
iránymutatásról**

(EGT-vonatkozású szöveg)

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	1
1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései és hatálya.....	5
1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései.....	6
1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya	8
1.2.1. Az „eladó vagy szolgáltató”, „fogyasztó” és „eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződések” fogalmai	8
1.2.2. Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése).....	12
1.2.3. A kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek kizárása (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 1. cikkének (2) bekezdése)	13
1.2.4. Egyéb uniós jogszabályokkal való kölcsönhatás.....	15
1.2.5. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv alkalmazása a harmadik országokban székhellyel rendelkező kereskedőkre	18
2. A nemzeti joggal fennálló kapcsolat, beleértve a minimális harmonizációt	19
2.1. Minimális harmonizáció és a hatály kiterjesztése (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. és 8a. cikke), beleértve a nemzeti legfelsőbb bíróságok szerepét	20
2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései.....	21
3. Az általános tisztességtelenségi próba és az átláthatósági követelmények	23
3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban	23
3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése).....	27
3.2.1. A szerződés elsődleges tárgyának meghatározásához kapcsolódó szerződési feltételek	27
3.2.2. Az árhoz és díjazáshoz kapcsolódó szerződési feltételek.....	28
3.3. Átláthatósági követelmények	30
3.3.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvben előírt átláthatósági követelmények	30
3.3.2. Egyéb uniós jogi aktusokból eredő átláthatósági követelmények	33
3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján.....	36
3.4.1. A 3. cikk (1) bekezdése és a 4. cikk (1) bekezdése szerinti értékelési keret	36
3.4.2. A törvényi rendelkezések relevanciája és az egyenlőtlenség jelentősége	38
3.4.3. Szankciók vagy következmények a szerződéses kötelezettségek teljesítésének fogyasztó általi elmulasztása esetén.....	40
3.4.4. Az ár vagy díjazás esetlegesen tisztességtelen jellege	41
3.4.5. A szerződéskötés időpontjában fennálló körülmények	42
3.4.6. Az átláthatóság hiányának relevanciája a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének szempontjából	42
3.4.7. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (3) bekezdésében hivatkozott melléklet szerepe.....	45

4. A tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellege (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (1) bekezdése)	47
4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben	47
4.2. A „fogyasztóra nézve nem kötelező jelleg” jogi hatása	49
4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire	50
4.3.1. Az alapelv: a tisztességtelen szerződési feltételek hatályon kívül helyezése és módosításuk tilalma	50
4.3.2. A kivétel: A szerződés hiányosságainak pótlása semmisségének elkerülése érdekében	53
4.3.3. A diszpozitív rendelkezések alkalmazása egyéb esetekben	56
4.3.4. A tisztességtelen szerződési feltételek esetleges alkalmazása a tisztességtelen jelleg ellenére	57
4.4. A tisztességtelen szerződési feltételekből származó előnyök visszaszolgáltatása.....	57
5. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (1) bekezdése és 7. cikkének (1) bekezdése által előírt jogorvoslatok és eljárási garanciák	58
5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvének jelentősége általánosságban	58
5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve.....	63
5.2.1. A 6. cikk (1) bekezdésével és a 7. cikk (1) bekezdésével fennálló kapcsolat	63
5.2.2. A polgári eljárás elveivel fennálló kapcsolat	64
5.2.3. Hivatalból történő vizsgálat és a fogyasztó teljes passzivitása	65
5.3. Az <i>egyenértékűség</i> elvéből eredő kötelezettségek.....	65
5.3.1. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata.....	65
5.3.2. Az <i>egyenértékűség</i> elvére alapuló egyéb kötelezettségek	67
5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i>	67
5.4.1. Az alkalmazandó próba	67
5.4.2. A jogorvoslatok tényleges érvényesülésének érdemleges tényezői	70
5.5. Mít jelent a hivatalból történő vizsgálat?.....	78
5.5.1. Alapvető kötelezettségek.....	78
5.5.2. Megvizsgálendő szempontok	78
5.5.3. A szükséges jogi és ténybeli elemek rendelkezésre állása	79
5.6. A hivatalból indított vizsgálat, a <i>tényleges érvényesülés</i> és az <i>egyenértékűség</i> hatása a nemzeti eljárási szabályzatra.....	82
5.7. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata és peren kívüli eljárások ..	83
6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése).....	85
1. melléklet – a jelen Közleményben említett bírósági ügyek jegyzéke.....	88
2. melléklet – A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8a. cikkének értelmében nyújtott tájékoztatások áttekintése.....	114

BEVEZETÉS

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK tanácsi irányelv¹ (1993. április 5.) egy elveken alapuló irányelv. Valamennyi fogyasztói szerződéstípus esetében védelmet biztosít a fogyasztóknak a tisztességtelen feltételekkel szemben. Ily módon a tisztességes belső piac elérésének központi eszköze.

26 évvel ezelőtti elfogadása óta a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban „a Bíróság”) számos határozatában, különösen előzetes döntésében értelmezte, amelyek révén továbbfejlesztett a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvben lefektetett számos alapelvet. A Bíróság értelmezése nem korlátozódik a szerződési feltételek érdemi értékelésére és a tisztességtelen szerződési feltételek következményeinek megállapítására, hanem befolyással van a nemzeti eljárási szabályokra is, amennyiben az adott szabályok lényegesek a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni hatékony védelem szempontjából.

A fogyasztói és marketingjog 2017-es célravezetőségi vizsgálata² magában foglalta a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv átfogó értékelését. Ennek során megállapítást nyert, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv elveken alapuló megközelítése hatékony, és hozzájárul a magas szintű fogyasztóvédelem biztosításához. Az értékelés ugyanakkor bizonyos fokú hiányosságra mutatott rá az irányelv egyértelmű értelmezhetőségét és alkalmazhatóságát illetően, többek között az alábbiak tekintetében: i. az árat és a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó feltételekre vonatkozó kivétel hatálya; ii. a tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellegéből eredő jogi következmények; és iii. a nemzeti bíróságok azon kötelezettsége, hogy aktív szerepet vállaljanak a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv egyéni ügyekre való alkalmazásában. Ezért a célravezetőségi vizsgálatról szóló jelentés ezeknek a problémáknak a megoldását idevágó bizottsági iránymutatások révén javasolta.

Mindezek alapján a különböző fogyasztóvédelmi irányelvek módosítására irányuló 2018. április 1-i bizottsági javaslat³ a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv tekintetében egy szankciókról szóló rendelkezés beillesztésére vonatkozó javaslatra korlátozódik. Ugyanakkor az „Új megállapodás a fogyasztói érdekekért” című 2018. április 11-i közleményében⁴ a Bizottság bejelentette, hogy 2019-ben a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvvel kapcsolatos iránymutatást fogad el, az irányelv alkalmazásával kapcsolatban felmerült kérdések tisztázása érdekében.

Ennek az iránymutatásokat tartalmazó közleménynek (a továbbiakban: „a Közlemény”) a fő célja, hogy strukturált módon mutassa be a Bíróság tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv legfontosabb fogalmaira és rendelkezéseire adott értelmezését a tagállami bíróságok elé terjesztett konkrét ügyek tükrében. Ily módon a Bizottság az EU egész területén

¹HL L 95., 1993.4.21., 29–34. o.; a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (2011. október 25.) (HL L 304., 2011.11.22., 64–88. o.) által módosítva.

²Végző jelentés, 2017.5.23., SWD(2017) 208 final.

³Az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése érdekében a 93/13/EGK irányelv (1993. április 5.), a 98/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslat, COM (2018) 185 final. A jelen Közlemény elfogadásának időpontjában a Tanács és az Európai Parlament elvben megállapodott a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv kiegészítéséről egy új, szankciókra vonatkozó 8b. cikkel.

⁴ COM(2018) 183 final.

bővíteni szeretné az érdekelt felek, mint a fogyasztók, vállalkozások, tagállami hatóságok, többek között a nemzeti bíróságok és jogi szakemberek erre az ítélkezési gyakorlatra vonatkozó ismereteit, megkönnyítve ezzel annak alkalmazását a gyakorlatban.

Bár a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv a fogyasztók magas szintű védelmét és a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelem alapfogalmainak összehangolását eredményezte a belső piacon, **léteznek olyan tagállami sajátosságok, amelyeket a piaci szereplőknek és a jogi szakembereknek szintén figyelembe kell venniük.** Ezek a jellemzők a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet átültető nemzeti szabályok szélesebb hatályához kapcsolódhatnak, vagy a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó részletesebb vagy szigorúbb szabályokat jelenthetnek. Példaként megemlíthetők a minden körülmények között tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételek feketelistája, a feltehetőleg tisztességtelennek számító szerződési feltételek jegyzéke, az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételek értékelése, a fő tárgyat meghatározó szerződési feltételek tisztességtelenségének, illetve az ár vagy a díjazás megfelelésének értékelése, még abban az esetben is, ha ezek a feltételek átláthatóak. Emellett létezhetnek kevésbé szigorú követelmények arra vonatkozóan, hogy egy szerződési feltétel milyen esetben tekinthető tisztességtelennek az erről szóló általános rendelkezés alapján, például ha a nemzeti átültetés nem követeli meg, hogy a felek jogaiban és kötelezettségeiben előidézett egyenlőtlenség jelentős legyen, vagy hogy a jogok és kötelezettségek közötti egyenlőtlenség ellentétes legyen a jóhiszeműség követelményeivel. Ilyen szabályokra elvben a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. cikkében foglalt minimális harmonizációs rendelkezés⁵ értelmében van lehetőség. A jelen Közlemény 2. melléklete áttekintést nyújt a tagállamok által a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8a. cikke⁶ értelmében nyújtott tájékoztatásokról, amelyek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvtől való eltéréseket tükrözik.

Ez a Közlemény a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimumszabályokra alapszik, és nem képes átfogó képet nyújtani a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv alkalmazásáról az egyes uniós tagállamokban, ideértve a nemzeti bíróságok és egyéb illetékes szervek konkrét szerződési feltételek értékelésével kapcsolatos határozatait is. A tagállamokban elérhető különböző információforrások mellett az európai igazságügyi portálon keresztül elérhető fogyasztóvédelmi jogszabályok adatbázisa információkkal szolgál a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet átültető nemzeti rendelkezésekről, az ítélkezési gyakorlatról és a jogi szakirodalomról⁷.

Ellenkező megjelölés hiányában a jelen Közleményben hivatkozott cikkek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv cikkei. A „szerződési feltétel” és „feltétel” fogalmak a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikke (1) bekezdése értelmében vett „egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételekre” vonatkoznak. Ahol a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvből vagy a Bírósági ítéletekből idézett szövegek vizuális kiemelést tartalmaznak, ott ezeket a Bizottság adta hozzá.

A jelen Közlemény 1. szakasza a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzéseit és hatályát taglalja, míg a 2. szakasz elsősorban a minimális harmonizáció elvével és a nemzeti joggal fennálló általános kapcsolattal foglalkozik. A 3. szakasz a

⁵2.1. szakasz.

⁶Ez a információ a Jogérvényesülési és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság weboldalán is elérhető:

https://archieftc01.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20171125145225/http://ec.europa.eu/consumers/consumer_rights/rights-contracts/directive/notifications/index_en.htm#HR

⁷https://e-justice.europa.eu/content_text_of_the_directive-628-en.do#partDisplayArea

szerződési feltételek átláthatóságának és tisztességességének/tisztességtelenségének 3., 4. és 5. cikkek szerinti értékelését tárgyalja. A 4. szakasz bemutatja a szerződési feltételek tisztességtelenségének 6. cikk (1) bekezdés szerinti hatását a felek jogaira és kötelezettségeire. Az 5. szakasz részletesen foglalkozik a szerződési feltételek értékelésének eljárási követelményeivel, többek között a nemzeti bíróságok azon kötelezettségével, hogy vállaljanak aktív szerepet a szerződési feltételek értékelésében. Végezetül a 6. szakasz a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás néhány sajátosságát tárgyalja.

A Bíróság által a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv szerinti eljárási garanciákkal kapcsolatban kidolgozott elvek, többek között a hivatalból történő vizsgálat elve *mutatis mutandis* alkalmazandók az egyéb uniós fogyasztóvédelmi jogszabályokra⁸. Ugyanígy ez a Közlemény figyelembe vesz egyes egyéb fogyasztóvédelmi irányelvekhez kapcsolódó ítéleteket, amennyiben azok relevanciával bírnak a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv tekintetében.

Bár az előzetes döntések címzettjei a kérdést előterjesztő bíróságok és általánosságban a nemzeti bíróságok, amelyek kötelesek azok közvetlen alkalmazására, a tisztességtelen szerződési feltételekkel foglalkozó valamennyi nemzeti hatóságot érintik, ideértve a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv végrehajtásáért felelős közigazgatási hatóságokat és a jogalkotási javaslatok előterjesztéséért felelős minisztériumokat. A tagállamok feladata annak megvizsgálása, hogy szabályaik és gyakorlataik milyen mértékben vannak összhangban a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv Bíróság általi értelmezésével, illetve adott esetben miként javítható a megfelelés a fogyasztók tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni hatékony védelme érdekében.

E Közlemény címzettjei az uniós tagállamok, valamint – az Európai Gazdasági Térségről⁹ (EGT) szóló megállapodás aláíró feleként – Izland, Liechtenstein és Norvégia. Következésképpen az EU-ra, az Unióra vagy az egységes piacra történő hivatkozásokat az EGT-re, illetve az EGT piacára tett utalásokként kell értelmezni.

Ez a Közlemény csupán iránymutatásként szolgál, jogi hatállyal kizárólag az uniós jogszabályok szövege rendelkezik. A jogszabály bármely irányadó olvasata kizárólag a 93/13/EGK irányelvből és közvetlenül a Bíróság eddig meghozott és jövőbeli határozataiból¹⁰ vezethető le.

Ez a Közlemény a Bíróság által 2019. május 31-ig meghozott ítéleteket veszi figyelembe, és nem képes megjósolni a Bíróság ítélkezési gyakorlatának jövőbeni alakulását.

A jelen Közleményben leírt vélemények nem előlegezik meg az Európai Bizottságnak a Bíróság előtt esetleg képviselendő álláspontját.

A jelen Közleményben szereplő információk általános jellegűek, és ezek címzettje nem egy meghatározott személy vagy szervezet. Sem az Európai Bizottság, sem pedig más, a

⁸Legalább a fogyasztói szerződési joggal kapcsolatban. Lásd a C-377/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy 60–74. pontját, különösen az egyéb ítéletekre hivatkozó 62. pontot; az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló 85/577/EGK tanácsi irányelvvel kapcsolatban: C227/08. sz. *Martín Martín* ügy, 29. pont, a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel kapcsolatban: C32/12. sz. *Duarte Hueros* ügy, 39. pont. Az 1999/44/EK irányelvvel kapcsolatban lásd továbbá a C497/13. sz. *Froukje Faber* ügy 42–48. pontját. A fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló (a 2008/48/EK irányelv által helyettesített) 87/102/EGK irányelvvel kapcsolatban lásd a C-429/05. sz. *Rampion* ügy 69. pontját és rendelkező részét, valamint a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy 76. pontját.

⁹HL L 1., 1994.1.3., 3. o.

¹⁰Általában ítéletek, ritkább esetben végzések.

nevében eljáró személy nem visel felelősséget az alábbi információk esetleges felhasználásával kapcsolatban.

1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései és hatálya

1. cikk

(1) Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.

(2) Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró, különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.

2. cikk

Ennek az irányelvnek az alkalmazásában:

a) „*tisztességtelen feltételek*”: a 3. cikkben meghatározott szerződési feltételek;

b) „*fogyasztó*”: minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén;

c) „*eladó vagy szolgáltató*”: minden olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik, függetlenül attól, hogy az köz- vagy magánjellegű.

3. cikk, (1) és (2) bekezdés

(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

(2) Egy szerződési feltétel minden olyan esetben egyedileg meg nem tárgyalt feltételnek tekintendő, ha azt már előzetesen megfogalmazták és ezért a fogyasztó nem tudta annak tartalmát befolyásolni, különösen az előzetesen kidolgozott szabványszerződések esetében.

Az a tény, hogy egy feltétel bizonyos elemeit vagy egy kiragadott feltételt egyedileg megtárgyaltak, nem zárja ki ennek a cikknek az alkalmazhatóságát a szerződés többi részére, ha a szerződés átfogó megítélése arra enged következtetni, hogy a szerződés mégiscsak egy előre kidolgozott szabványszerződés.

Olyan esetekben, amikor egy eladó vagy szolgáltató arra hivatkozik, hogy egy szabványfeltételt egyedileg megtárgyaltak, ennek bizonyítása az eladót vagy szolgáltatót terheli.

(6) preambulumbekkezdés

mivel a belső piac létrehozásának megkönnyítése érdekében, valamint az állampolgárok fogyasztóként történő megóvása érdekében, amikor nem a saját országuk, hanem más tagállamok jogszabályai által szabályozott szerződésekkel szereznek be árukat vagy vesznek igénybe szolgáltatásokat, lényeges hogy e szerződésekben töröljék a tisztességtelen feltételeket;

(9) preambulumbekkezdés

mivel az e két programban „A fogyasztók gazdasági érdekeinek védelme” címszó alatt

megállapított elv szerint az áruk megvásárlóit és szolgáltatások igénybe vevőit meg kell védeni attól, hogy az eladó vagy a szolgáltató visszaéljen hatalmával és különösen az egyoldalú szabványszerződésekkel, valamint az alapvető fogyasztói jogoknak a szerződésekből való tisztességtelen kizárásával szemben kell megvédeni őket;

(10) preambulumbekzdés

mivel a fogyasztók hatékonyabb védelme a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes jogszabályok elfogadásával érhető el; mivel e jogszabályokat az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók közötti valamennyi szerződésre alkalmazni kell; mivel ennél fogva a munkavállalási szerződéseket, az öröklési jog, a családi jog, valamint a gazdasági társaságok létrehozásával és létesítő okiratával kapcsolatos szerződéseket ki kell zárni ennek az irányelvnek a hatályából;

(11) preambulumbekzdés

mivel a fogyasztónak egyenértékű védelemben kell részesülnie akár szóban, akár írásban kötötték meg a szerződést, függetlenül attól, hogy az utóbbi esetben a szerződési feltételeket egy vagy több irat tartalmazza;

(13) preambulumbekzdés

[...] mivel ebben a vonatkozásban az 1. cikk (2) bekezdésében szereplő „kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezések” kifejezés azokat a szabályokat is lefedi, amelyeket a jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg;

1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célja a nemzeti jogok közelítése a fogyasztók fokozottabb védelme érdekében az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen feltételekkel szemben.

Következésképpen a tisztességtelen szerződésekről szóló irányelv célja kettős:

- a jellemzően hátrányosabb helyzetben lévő félnek számító fogyasztók hatékony védelme az eladók vagy szolgáltatók által alkalmazott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen szerződési feltételekkel szemben, és
- a belső piac létrehozásának elősegítése az ilyen védelmet célzó nemzeti szabályok minimális harmonizációja révén.

A Bíróság¹¹ hangsúlyozta a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv szerepét az Unió átfogó célkitűzéseinek elérésében, amikor kimondta, hogy

„[...] Hangsúlyozni kell továbbá, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében ezen irányelv egyébként, a maga egészében, az EK 3. cikk (1) bekezdése t) pontjának értelmében olyan intézkedésnek minősül, amely elengedhetetlen az Európai Közösségre bízott feladatok megvalósításához és különösen a Közösség egész területén az életszínvonal és életminőség javításának biztosításához [...]”¹².

¹¹Például a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 51. pontja.

¹²Hivatkozás a C-168/05. sz. *Mostaza Claro* ügy 37. pontjára.

E tekintetben a Bíróság több ízben is „közérdekű” kérdésnek minősítette a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által nyújtott védelmet¹³. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) – amely a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv jogalapja – 114. cikkében¹⁴, valamint az EUMSZ 169. cikkében és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 38. cikkében¹⁵ foglaltaknak megfelelően a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv a fogyasztók magas szintű védelmét írja elő.

A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatának¹⁶ megfelelően a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer alapja az az elv,

„[...] miszerint a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében, amely helyzet az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet, anélkül hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát[...].”

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célja tehát a szerződési feltételekkel kapcsolatban a felek között fennálló olyan egyenlőtlenségek kezelése, amelyek oka a szerződési feltételekkel kapcsolatos *információs vagy szakértelembeli*¹⁷, illetve *tárgyalási lehetőségek terén jelentkező aszimmetria*¹⁸.

Különösen az által, hogy a 6. cikk (1) bekezdésében kimondja a tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellegét, a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célja a *valódi egyensúly*¹⁹ megteremtése a szerződő felek között a tisztességtelen szerződési feltételekből eredő egyenlőtlenségek megszüntetése révén²⁰, a fogyasztók hátrányosabb helyzetének ellensúlyozása érdekében²¹.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célja továbbá az eladók és szolgáltatók visszatartása a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásától²². A Bizottság emlékeztet arra, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv végrehajtására vonatkozó 2000-ben kiadott jelentésében²³ kiemelte a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásának káros hatásait az Európai Unió egészének jogrendjére és gazdasági rendjére, és hangsúlyozta a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv jelentőségét a tisztességtelen szerződési feltételek által közvetlenül érintett egyéni fogyasztók védelmén túlmenően.

¹³A C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy 31. pontja; A C-168/05. sz. *Mostaza Claro* ügy 3. pontja; A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 78. pontja.

¹⁴Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 100a. cikkének elfogadásakor.

¹⁵A továbbiakban: „a Charta”.

¹⁶Az alábbi idézet a C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 54. pontjából származik. A pont végén a Bíróság a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 31. pontjára és a C110/14. sz. *Costea* ügy 18. pontjára, valamint az ott hivatkozott ítélkezési jogra hivatkozik. Hasonló kijelentések találhatók számos egyéb ítéletben, például a C-169/14. sz. *Sánchez Morcillo* ügy 22. pontjában.

¹⁷Ezzel a szemponttal különösen a C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 59. pontja foglalkozik.

¹⁸Ezt a szempontot a C¹⁸110/14. sz. *Costea* ügy 27. pontja taglalja.

¹⁹Például a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 41. pontja; A C169/14. sz. *Sánchez Morcillo és Abril García* ügy 23. pontja; A C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. *Gutiérrez Naranjo és társai* egyesített ügyek 53. és 55. pontjai.

²⁰A C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek 69. pontja.

²¹Például a C²¹169/14. sz. *Sánchez Morcillo és Abril García* ügy 22. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

²²Pitruzella főtanácsnok indítványa a C-260/18. sz. *Dziubak* ügy 53. pontjában.

²³A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK tanácsi irányelv (1993. április 5.) végrehajtására vonatkozó jelentés, 2000.04.27., COM (2000) 248 final, 13. o.

1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya

1.2.1. Az „eladó vagy szolgáltató”, „fogyasztó” és „eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződések” fogalmai

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 1. cikkének (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően az irányelv az „eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekre” alkalmazandó.

Ahhoz, hogy egy szerződés a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartozzon, szükség van annak megállapítására, hogy az egyik szerződő fél a 2. cikk c) pontja szerinti eladó vagy szolgáltató, a másik szerződő fél pedig a 2. cikk b) pontjának értelmében vett fogyasztó²⁴. Ez nem sérti azt a tényt, hogy a tagállamok a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet átültető nemzeti szabályok hatályát a priori egyéb, például a két eladó vagy szolgáltató, illetve két fogyasztó között kötött szerződésekre is kiterjeszthetik.

1.2.1.1. Az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” meghatározása

Míg a 2. cikk b) pontjának értelmében a fogyasztóknak természetes személynek kell lenniük, addig a 2. cikk c) pontja szerint az eladó vagy szolgáltató jogi vagy természetes személy egyaránt lehet.

Annak megállapításához, hogy egy adott személy eladónak vagy szolgáltatónak, illetve fogyasztónak minősül-e, fontos a felek közötti erőviszonyok megvizsgálása a kérdéses szerződés vonatkozásában. Jellemző szempontok az tájékozottság, ismeretek és szakértelem, illetve a tárgyalási lehetőségek szintjén megfigyelhető aszimmetria. Az „eladó vagy szolgáltató” és „fogyasztó” kifejezések a felek érintett szerződéssel kapcsolatos szerepére alapuló *funkcionális fogalmak*. Ugyanakkor a „fogyasztó” egy objektív jellegű fogalom, és jellemzően az eladó vagy a szolgáltató szerződéses partnerének hátrányosabb helyzetét tükrözi, ami azt jelenti, hogy egy konkrét fogyasztó kiterjedtebb ismeretei és nagyobb tapasztalata a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv alkalmazásában nem zárja ki azt, hogy egy ilyen személy „fogyasztónak” minősüljön²⁵.

A Bíróság az alábbi magyarázattal szolgált ezt a funkcionális megközelítést illetően²⁶:

„53 A 93/13 irányelv tehát a szerződő felek azon jellemzője szerint határozza meg azokat a szerződéseket, amelyekre alkalmazandó, hogy e szerződő felek üzleti tevékenységük keretében vagy azon kívül járnak-e el [...]”²⁷.

„55 [Ebből az következik, hogy] az „eladónak vagy szolgáltatónak” a 93/13 irányelv 2. cikk c) pontja értelmében vett fogalma funkcionális fogalom, amely annak értékelését követeli meg,

²⁴Előfordulhat továbbá, hogy a szerződésben egynél több eladó vagy szolgáltató és/vagy egynél több fogyasztó részes.

²⁵A C-590/17. sz. *Pouvin Dijoux* ügy 25–28. pontja a C²⁵110/14. sz. *Costea* ügy 21. pontjára való hivatkozással a „fogyasztó” fogalmát illetően; a C-74/15. sz. *Tarcău* ügy 27. pontját; a C-534/15. sz. *Dumitraș* ügy 36. pontját; és a C-535/16. sz. *Bachman*-ügyben hozott ítélet 36. pontja.

²⁶Például a C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy itt idézett 53. és 55. pontjában.

²⁷A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 30. pontja; és a C-110/14 sz. *Costea* ügy 17. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

hogy a szerződéses viszony azon tevékenységek körébe illeszkedik-e, amelyeket valamely személy szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében végez [...]”²⁸.

Annak megállapítása érdekében, hogy egy szakmát, üzleti tevékenységet vagy foglalkozást űző természetes személy eladónak vagy szolgáltatónak, illetve fogyasztónak minősül-e, fontos annak megállapítása, hogy a kérdéses szerződés e tevékenységek egyikéhez kapcsolódik-e vagy sem.

Annak ellenére, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 2. cikkének c) pontjában az „eladó vagy szolgáltató” kifejezés különböző nyelvi változatai között eltérések tapasztalhatók²⁹, ezt a fogalmat egységesen³⁰ és az irányelv céljainak tükrében kell értelmezni³¹. Ez azt jelenti, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv egyes nyelvi változataiban és a nemzeti átültetésekben használt korlátozóbb terminológia nem korlátozhatja a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartozó szerződéstípusok körét, következésképpen pedig az általa biztosított védelem terjedelmét³². Valójában a 2. cikk c) pontjának értelmében vett „eladót vagy szolgáltatót” azonos módon kell értelmezni, mint az egyéb fogyasztóvédelmi irányelvek értelmében vett „kereskedőt”, továbbá az egyéb irányelvekben szereplő „kereskedő” és „fogyasztó” kifejezésekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat elvben a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv szempontjából is releváns³³.

A Bíróság³⁴ kimondta, hogy a 2. cikk c) pontjának értelmében vett „eladó vagy szolgáltató” meghatározását **tágan** kell értelmezni:

„47 A 93/13 irányelv 2. cikkének c) pontja úgy határozza meg az „eladó vagy szolgáltató” fogalmát, hogy az minden olyan természetes vagy jogi személyre vonatkozik, aki vagy amely az említett irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik, függetlenül attól, hogy az köz- vagy magánjellegű.

48 E rendelkezésnek a megfogalmazásából is az következik, hogy az uniós jogalkotó tág értelmezést kívánt adni az „eladó vagy szolgáltató” fogalmának [...]”³⁵.

Következésképpen valamennyi természetes vagy jogi személy eladónak vagy szolgáltatónak minősül, ha a szerződés szakmai tevékenységéhez kapcsolódik, függetlenül attól, hogy köz- vagy magánjellegű tevékenységet folytat³⁶, vagy közjogi jogállással rendelkezik³⁷. A közérdekű feladattal megbízott, illetve jótékonyági vagy etikai szervezetek vagy szervek a termékek vagy szolgáltatások bármilyen fogyasztó felé történő értékesítésére vonatkozó szerződések tekintetében eladónak vagy szolgáltatónak minősülnek. E tekintetben

²⁸Hivatkozás analógia útján a C-535/16. sz. *Bachman* ügyben 2017. április 27-én meghozott ítélet 36. pontjára, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatra.

²⁹A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 25. pontja.

³⁰A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 26. pontja.

³¹A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 31. pontja.

³²A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 27–30. pontja; A C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 40–42. pontja.

³³Lásd például a C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 51. pontjában található hivatkozást a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK irányelvre vonatkozó C-59/12. sz. *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs* ügyre.

³⁴A C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 47. és 48. pontja.

³⁵Hivatkozás a C-488/11. sz. *Banco Primus* ügy 28. pontjára, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatra.

³⁶A C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 49–51. pontja.

³⁷A C-59/12. sz. *Zentrale zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs* ügy 32. pontja.

lényegtelen, hogy a tevékenység folytatása „nonprofit” alapon történik. A Bíróság álláspontja szerint³⁸,

„[e]bből következik, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének c) pontja nem zárja ki hatálya alól sem a közérdekű feladatokat ellátó szervezeteket, sem azokat, amelyek közjogi jogállással rendelkeznek [...]”³⁹. Ezenfelül, [...], mivel a közjogi jellegű vagy közérdekű feladatokat gyakran nonprofit alapon végzik, az a tény, hogy valamely szervezet nonprofit jellegű-e, vagy sem, nem bír relevanciával az „eladónak vagy szolgáltatónak” az e rendelkezés értelmében vett fogalma meghatározásának tekintetében.”

Ez azt jelenti, hogy az irányelv hatálya főszabály szerint például az egészségügyi és gondozási szolgáltatásokra is kiterjed, a szolgáltató jogállásától függetlenül.

A Bíróság kimondta továbbá, hogy egy szerződésnek **nem kell feltétlenül** egy személy **fő tevékenységét** tükröznie ahhoz, hogy az adott személy „eladónak vagy szolgáltatónak” minősüljön, következésképpen egy általa folytatott másodlagos vagy kiegészítő tevékenységhez is kapcsolódhat⁴⁰. Ezért például egy vállalkozás által a munkavállalónak⁴¹ vagy egy oktatási intézmény által egy tanulónak nyújtott hitel⁴² az irányelv hatálya alá tartozhat.

Összegezve, azt a tényt, hogy egy személy „eladónak vagy szolgáltatónak”, illetve „fogyasztónak” minősül-e, **a kérdéses szerződéssel kapcsolatban eseti alapon** kell értékelni, a szóban forgó szerződés jellegének és céljának, **valamint annak a ténynek a figyelembevételével, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célja a jellemzően hátrányosabb helyzetben lévő félnek számító fogyasztók védelme.**

Ez azt is jelenti, hogy egy adott természetes személy bizonyos szerződések tekintetében lehet „eladó vagy szolgáltató” – például egy ügyvéd egy jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződésben⁴³ – más szerződések tekintetében pedig „fogyasztó” – például személyes kiadások fedezésére felvett kölcsön⁴⁴. Ebben a tekintetben a Bíróság⁴⁵ az alábbiakat mondta ki:

„Ilyen esetben, még ha úgy is kellene tekinteni, hogy egy ügyvéd magas szintű szakmai jártassággal rendelkezik [...⁴⁶], ez alapján nem vélelmezhető, hogy egy eladóval vagy szolgáltatóval fennálló viszonyban nem ő a gyengébb fél. [...] a fogyasztó eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzete, amelynek orvoslására a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer irányul, érinti mind a fogyasztó tájékozottsági szintjét, mind tárgyalási lehetőségeit az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek esetében, amelyek tartalmát e fogyasztó nem tudja befolyásolni.”

³⁸A C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 51. pontja.

³⁹Hivatkozás analógia útján a C-59/12. sz. *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs* ügy 32. pontjára.

⁴⁰A C-590/17. sz. *Pouvin Dijoux* ügy 37. pontja, a C-147/16. sz. *Karel de Grote — Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen* ügy 57. és 58. pontja.

⁴¹A C-590/17. sz. *Pouvin Dijoux* ügy.

⁴²A C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy.

⁴³A C 537/13. sz. *Šiba* ügy.

⁴⁴A C-110/14. sz. *Costea* ügy.

⁴⁵A C-110/14. sz. *Costea* ügy 27. pontja.

⁴⁶Hivatkozás a C-537/13. sz. *Šiba* ügy 23. pontjára.

Emellett az a természetes személy, aki egy kiegészítő szerződés értelmében kezességet vállal egy két kereskedelmi jogalany között megkötött szerződésben, fogyasztónak minősül, amennyiben olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén, és nem áll fenn funkcionális kapcsolata a hitelfeltevő gazdasági társasággal. Funkcionális kapcsolatnak minősülhet például az e társaság ügyvezetésében való részvétel vagy az el nem hanyagolható mértékű részesedés annak tőkéjében⁴⁷.

1.2.1.2. Eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződések

Amennyiben a szerződő felek közül az egyik egy eladó vagy szolgáltató, a másik pedig egy fogyasztó, akkor a (10) preambulumbekkezdésben foglaltak szerint úgy kell tekinteni, hogy a szerződés a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartozik. A (10) preambulumbekkezdés egyértelműsíti, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók közötti *valamennyi* szerződésre alkalmazni kell;

Ez azt jelenti, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv az áruk megvásárlására és szolgáltatások nyújtására irányuló valamennyi szerződésre alkalmazandó, és a Bíróság egyértelműsítette, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv arra hivatott, hogy „valamennyi gazdasági tevékenységi ágazatban” alkalmazzák⁴⁸.

A (10) preambulumbekkezdés kifejti továbbá, hogy a munkavállalási szerződéseket, az öröklési jog, a családi jog, valamint a gazdasági társaságok létrehozásával és létesítő okiratával kapcsolatos szerződéseket⁴⁹ „ki kell zárni” az irányelv hatályából; Az irányelv hatályának korlátozásai tekintetében ezeket a példákat⁵⁰ szűken kell értelmezni⁵¹.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv *nem írja elő*, hogy a fogyasztónak *pénzbeli ellentételezést* kell nyújtania egy áruért vagy szolgáltatásért. A pénzbeli ellentételezést a Bíróság nem ítélte szükségesnek. Megállapította⁵² például, hogy azok a természetes személyek, akik kezességet vállalnak egy másik fél által felvett hitelért, a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv szerinti védelemben részesülhetnek még akkor is, ha a kezességvállalási szerződés semmilyen pénzbeli ellentételezésről nem rendelkezik egy bizonyos szolgáltatás fejében. Következésképpen úgy kell tekinteni, hogy a fogyasztók és a közösségimédia-szolgáltatók közötti szerződések a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartoznak, függetlenül attól, hogy a fogyasztóknak bizonyos pénzüsszeget kell fizetniük vagy a szolgáltatások ellentételezését a fogyasztó által létrehozott tartalom és profilalkotás képezi⁵³.

⁴⁷A C-74/15. sz. *Dumitru Tarcău* ügy és a C-534/15. sz. *Dumitras* ügy 34–40. pontja.

⁴⁸A C-290/16. sz. *Air Berlin* ügy 44. pontja.

⁴⁹Erre a szerződéskategóriára vonatkozóan a Bíróság további pontosításokkal szolgálhat a C-272/18. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG* (2019. május 31-én még folyamatban lévő) ügyben azoknak a vagyonekezelői szerződéseknek a tekintetében, amelyek egy német jog szerinti betéti társaság keretében egy ügyvezetést ellátó tag és egyéb korlátozott felelősségű tagok között jöttek létre.

⁵⁰Ahogy arra a főtanácsnok a C-590/17. sz. *Pouvin Dijoux* ügy 56. pontjában rámutatott, a (10) preambulumbekkezdés „szemléltető példákat nyújt azokról a jogviszonytípusokról, amelyek nem tartoznak az irányelv 2. cikkének b) és c) pontjával együttesen értelmezett 1. cikke (1) bekezdésének hatálya alá”.

⁵¹A munkaszerződéseket illetően lásd a C-590/17. sz. *Pouvin Dijoux* ügy 32. pontját.

⁵²A C-74/15. sz. *Dumitru Tarcău* és a C-534/15. sz. *Dumitras* ügy.

⁵³Ezt a végrehajtási hatóságok 2006/2004/EK rendelet által létrehozott hálózatába tartozó nemzeti hatóságok által a fogyasztók közösségi hálózatokon való védelméről kiadott közös álláspontja is megerősítette, amely a következő címen érhető el: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-631_hu.htm (2016. november). Lásd még a díjazás fogalmát az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról (átdolgozás) szóló (EU) 2018/1972

Ha egy kiegészítő szerződés, például egy kezességvállalási szerződés egy eladó vagy szolgáltató és egy fogyasztó között kerül megkötésre, akkor az a szerződés a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartozik, még akkor is, ha a fő szerződést, például hitelszerződést két kereskedelmi társaság köti meg, ezért az irányelv hatályán kívül esik⁵⁴.

A Bíróság korlátozott számú olyan ügyben hozott döntést, amelyekben a nemzeti bíróságoknak kétségei merültek fel egy adott szerződés osztályozását illetően, és egyértelművé tette, hogy az alábbi szerződéstípusok a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartoznak:

- az egyrészről valamely magáncélból eljáró magánszemély, másrészről pedig valamely ingatlanügyekben jártas, üzleti tevékenysége keretében eljáró személy között létrejött lakásbérleti szerződések⁵⁵,
- a jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések⁵⁶,
- egy ügyvéd által személyes kiadások fedezése érdekében kötött jelzáloghitel-szerződések⁵⁷,
- egy független oktatási intézmény által kötött szerződés, melyben egyik tanulóival az utóbbi által tandíj és tanulmányi kiránduláshoz kapcsolódó költségek címén fizetendő összegek tekintetében fizetési könnyítésekben állapodott meg⁵⁸,
- a kezességvállalási vagy biztosíték tárgyában kötött szerződések, amelyek egy természetes személy és egy hitelintézet között jönnek létre e hitelintézet felé valamely gazdasági társaság által hitelszerződés keretében vállalt kötelezettségek biztosítása érdekében, és a kezes szakmai tevékenységén kívül eső célből jár el, és nincs funkcionális jellegű kapcsolata az említett társasággal⁵⁹;
- a munkáltató által a munkavállalónak és ez utóbbi házastársának nyújtott lakáshitelek⁶⁰.

1.2.2. Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése)⁶¹

Az irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével együttesen értelmezett 2. cikkének a) pontja értelmében csak az egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek tartoznak a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá. A 3. cikk (2) bekezdése bizonyos vélelmeket és rendelkezéseket tartalmaz arra vonatkozóan, hogy az egyes szerződési

európai parlamenti és tanácsi irányelv (2018. december 11.) (HL L 321., 2018.12.17., 36. o.) (16) preambulumbekkezdésében.

⁵⁴A C-74/15. sz. *Dumitru Tarcău* ügy 26. pontja és a C-534/15. sz. *Dumitras* ügy 31. pontja.

⁵⁵A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 32–34. pontja.

⁵⁶A C 537/13. sz. *Šiba* ügy 23. és 24. pontja.

⁵⁷A C-110/14. sz. *Costea* ügy.

⁵⁸A C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy.

⁵⁹A C-74/15. sz. *Dumitru Tarcău* és a C-534/15. sz. *Dumitras* ügy.

⁶⁰A C-590/17. sz. *Pouvin Dijoux* ügy. A Bíróság megállapította, hogy az irányelv 2. cikke b) pontjának értelmében vett „fogyasztó” fogalma magában foglalja valamely társaság azon alkalmazottját és annak házastársát, akik e társasággal magáncélra szolgáló ingatlan megvásárlásának finanszírozása céljából az elsődlegesen az említett társaság személyi állománya számára fenntartott kölcsönszerződést kötnek. Az irányelv 2. cikke c) pontjának értelmében vett „eladó vagy szolgáltató” magában foglalja azt a társaságot, amely a saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében ilyen kölcsönszerződést köt, még akkor is, ha a kölcsönnyújtás nem minősül az elsődleges tevékenységének.

⁶¹Egyes tagállamokban (lásd a 2. mellékletet) az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételek is a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó szabályok hatálya alá tartoznak.

feltételek egyedileg meg nem tárgyalat jellegének bizonyítási terhe melyik félre hárul. A (9) és (11) preambulumbekendésekkel együtt a 3. cikk (2) bekezdése példakkal is szolgál arra vonatkozóan, hogy mindez milyen szerződési feltételek érint. Jellemzően, de nem kizárólagos jelleggel az úgynevezett „feltételekben” gyakran előforduló „szabvány”⁶², szabványosított⁶³ és előre megfogalmazott⁶⁴ szerződési feltételek tartoznak ide.

Nem döntő jelentőségű, hogy a feltételeket milyen formában – például nyomtatott formában, online vagy offline módon, kézzel írt formában vagy akár szóban⁶⁵ – határozták meg, a szerződést milyen módon kötötték meg – például személyesen vagy közjegyzői okirat útján –, a feltételek a szerződés melyik részében található, és azokat egy vagy több irat tartalmazza-e. Az számít, hogy hozzájárulnak a felek jogainak és kötelezettségeinek meghatározásához, illetve a kérdéses konkrét feltétel(ek)e)t illetően nem került sor egyedi tárgyalásokra.

Azt a tényt, hogy egy adott szerződési feltétel *egyedi tárgyalások* tárgyát képezte-e, a nemzeti bíróságoknak kell értékelniük. A 3. cikk (2) bekezdésének értelmében egy feltétel „*minden olyan esetben* egyedileg meg nem tárgyalat feltételnek tekintendő” ha azt már „előzetesen” megfogalmazták, *például* az „előzetesen kidolgozott szabványszerződések” esetében. A 3. cikk (2) bekezdésének harmadik albekezdése kimondja, hogy amikor egy eladó vagy szolgáltató úgy véli, hogy egy „szabványfeltétel” egyedileg megtárgyalat, ennek *bizonyítása* az adott eladót vagy szolgáltatót terheli. A 3. cikk (2) bekezdésének második albekezdése értelmében az a tény, hogy egy feltétel bizonyos elemeit vagy egy kiragadott feltételt egyedileg megtárgyalat nem jelenti azt, hogy a *többi* szerződési feltételt is egyedileg megtárgyalat. A fogyasztónak a szerződés végén szereplő vagy egyes egyedi kikötések elfogadására szolgáló aláírása nem feltétlenül jelenti azt, hogy a szerződési feltételeket egyedileg megtárgyalat.

A Bíróság további iránymutatással szolgálhat ezt a kritériumot és a „tárgyalat” fogalmát illetően⁶⁶.

A jelen Közleményben szereplő „tiszteességtelen szerződési feltételek” vagy „szerződési feltételek” kifejezések az „egyedileg meg nem tárgyalat szerződési feltételekre” vonatkoznak, még azokban az esetekben is, amikor az „egyedileg meg nem tárgyalat” szavak nem szerepelnek mellettük. Ez nem sérti azt a tényt, hogy egyes tagállamokban a tiszteességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által biztosított védelmet az egyedileg megtárgyalat szerződési feltételekre is kiterjesztették⁶⁷.

1.2.3. A kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek kizárása (a tiszteességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 1. cikkének (2) bekezdése)

Az 1. cikk (2) bekezdésének értelmében azok a szerződési feltételek, amelyek törvények vagy rendeletek kötelező érvényű rendelkezéseit, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy az Unió részes felei, nem tartoznak a tiszteességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv rendelkezéseinek hatálya alá. A Bíróság⁶⁸ hangsúlyozta, hogy az irányelv céljára, azaz a

⁶²3. cikk (2) bekezdés.

⁶³(9) preambulumbekendés.

⁶⁴3. cikk (2) bekezdés; A C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy 63. pontja.

⁶⁵(11) preambulumbekendés.

⁶⁶A C-452/18. sz. *Ibercaja Banco* ügy (2019. május 31-én még folyamatban).

⁶⁷Lásd a 8a. cikk által előírt idevágó tagállami tájékoztatásokat a 2. mellékletben.

⁶⁸Az idézet a C-51/17. sz. *OTP Bank kontra Ilyés és Kiss* ügy 54. pontjából származik. Ugyanez a megállapítás szerepel például a C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 31. pontjában és a C-34/13. sz. *Kušionová* ügy 77. pontjában.

fogyasztók tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelmére tekintettel az 1. cikk (2) bekezdésében foglalt kivételt szűken kell értelmezni:

„[...] a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie, hogy különösen az említett irányelv céljára, azaz a fogyasztóknak az utóbbiak és az eladók vagy szolgáltatók között létrejött szerződésekbe foglalt tisztességtelen feltételekkel szembeni védelmére tekintettel az ugyanezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében foglalt kivételt szigorúan kell értelmezni [...]”⁶⁹.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv szerinti értékelés kizárása érdekében meg kell határozni, hogy a szerződési feltétel egy kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezést tükröz-e.

Az 1. cikk (2) bekezdésének alkalmazásában és a (13) preambulumbekazdássel összhangban egy rendelkezés az alábbi esetekben tekinthető *kötelező érvényűnek*:

- választásuktól függetlenül alkalmazandó a szerződő felekre,
- illetve azokban az esetekben, ha kiegészítő jellegű, ezért automatikusan, vagyis a felek ilyen irányú eltérő megállapodása hiányában alkalmazandó⁷⁰.

Ilyen esetekben a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alóli kizárást az igazolja, hogy

„[...] joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit megillető jogok és az őket terhelő kötelezettségek összességére nézve egyensúlyt teremtett”⁷¹.

Főszabály szerint ez abban az esetben is alkalmazandó, ha a kötelező érvényű rendelkezés elfogadására a szerződés megkötése után kerül sor, és egy tisztességtelen szerződési feltételt helyettesítő megállapodást ír elő⁷².

Ugyanakkor az 1. cikk (2) bekezdésében szereplő kivételt szigorúan az ilyen kötelező érvényű szabályok által szabályozott kérdésekre kell korlátozni⁷³. Emellett a nemzeti jog adott fogyasztói csoportra alkalmazandó kötelező érvényű szabályai a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 1. cikke (2) bekezdésének alkalmazásában nem számítanak kötelező érvényű szabálynak, amennyiben egy szerződési feltétel egyéb fogyasztókra is alkalmazandónak mondja ki⁷⁴.

⁶⁹Hivatkozás a C-186/16. sz. *Andriuc és társai* ügy 31. pontjára, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatra.

⁷⁰A C-266/18. sz. *Aqua Med* ügy 33. pontja, a C-446/17. sz. *Woonhaven Antwerpen* ügy 25. pontja és a C-186/16. sz. *Andriuc* ügy 29. pontja; a C-280/13. sz. *Barclays Bank* ügy 31. és 42. pontja, a C-34/13. sz. *Kušionová* ügy 77. pontja és a C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy 26. pontja.

⁷¹A C-51/17. sz. *OTP Bank kontra Ilyés és Kiss* ügy 3. pontja és a C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy 28. pontja. Lásd még a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv (13) preambulumbekazdését.

⁷²A C-51/17. sz. *OTP Bank kontra Ilyés és Kiss* ügy 62–64. pontja. Egy ilyen rendelkezés ugyanakkor nem foszthatja meg a fogyasztót azoktól a jogaitól, amelyek a szerződés tisztességtelen szerződési feltételekből eredő érvénytelenségéből származhatnak. Lásd a 4.3.2.1. szakaszt és a C-118/17. sz. *Dunai* ügy 51–55. pontját.

⁷³A C-51/17. sz. *OTP Bank kontra Ilyés és Kiss* ügyben a Bíróság megállapította, hogy egy devizaalapú jelzáloghitel-szerződés *árfolyamkockázatra* vonatkozó szerződési szabványfeltétele nem zárható ki a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alól, még akkor sem, ha a nemzeti jog valutaátszámítási mechanizmusra vonatkozó kötelező érvényű rendelkezéseket ír elő.

⁷⁴A C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy rendelkező részének 1) pontja: „A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ez az irányelv alkalmazható valamely szolgáltató és fogyasztó között

A Bíróság⁷⁵ egyértelműsítette, hogy az 1. cikk (2) bekezdésében rögzített kivétel nem alkalmazandó, ha a nemzeti szabályok különböző lehetőségeket biztosítanak a felek számára, például az illetékes bíróság meghatározásában.

A jelen Közlemény elfogadásakor még folyamatban lévő három előzetes döntéshozatal iránti kérelem⁷⁶ alapján a Bíróság további iránymutatással szolgálhat az 1. cikk (2) bekezdését illetően.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 1. cikkének (2) bekezdése emellett kizárja az irányelv hatálya alól azoknak a nemzetközi egyezményeknek a rendelkezéseit és alapelveit, amely egyezményeknek a tagállamok vagy az Unió részes felei, és konkrétan a fuvarozási területet érintik.⁷⁷

1.2.4. Egyéb uniós jogszabályokkal való kölcsönhatás

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv az eladók vagy szolgáltatók és fogyasztók között valamennyi gazdasági tevékenységi ágazatban létrejött szerződésekre alkalmazandó⁷⁸. Ennek megfelelően előfordulhat, hogy egy adott szerződésre az uniós jog egyéb rendelkezései, többek között egyéb fogyasztóvédelmi szabályok is alkalmazandók, a kérdéses szerződés típusától függően. Az esetlegesen párhuzamosan alkalmazni szükséges egyéb vonatkozó szabályok közé tartozhatnak a 2011/83/EU irányelv⁷⁹ szerződéskötést megelőző tájékoztatásra és elállási jogra, valamint a 2005/29/EK irányelv⁸⁰ tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó horizontális szabályai. Ugyanígy előfordulhat, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellett az adott szerződéstípusokra vonatkozó szabályok is alkalmazandók, például a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv⁸¹, a szálláshelyek időben megosztott használati jogára, a hosszú távra szóló üdülési termékekre, ezek viszontértékesítésére és cseréjére vonatkozó szerződések

létrejött szerződésben foglalt általános szerződési feltételek azon kikötéseire, amelyek valamely más szerződéstípusra alkalmazandó nemzeti jogi előírásokat vesznek át, és amelyek nem tartoznak a szóban forgó nemzeti szabályozás hatálya alá”.

⁷⁵A C-266/18. sz. *Aqua Med* ügy 35–38. pontja.

⁷⁶A 2019. május 31-én még folyamatban lévő C-125/18. sz. *Gomez del Moral* ügy, C-779/18. sz. *Mikrokasa* ügy és C-81/19 sz. *Banca Transilvania* ügy.

⁷⁷A nemzetközi légi fuvarozásra vonatkozó egyes jogszabályok egységesítéséről szóló, 1999. május 28-án Montrealban elfogadott egyezmény (a Montreali Egyezmény).

Az 1999. június 3-i vilniusi jegyzőkönyvvel módosított 1980. május 9-i Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény (COTIF).

A 2002. évi jegyzőkönyvvel módosított tengeri utas- és poggyászszállításról szóló 1974. évi athéni egyezmény (az athéni egyezmény).

⁷⁸A C-290/16. sz. *Air Berlin* ügy 44. pontja.

⁷⁹Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 304., 2011.11.22., 64–88. o.).

⁸⁰Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról (HL L 149., 2005.6.11., 22–39. o.).

⁸¹Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 133., 2008.5.22., 66–92. o.).

egyes szempontjai tekintetében a fogyasztók védelméről szóló 2008/122/EK irányelv⁸², a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2014/17/EU irányelv⁸³, az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásügyekről szóló (EU) 2015/2302 irányelv⁸⁴, az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról szóló (EU) 2018/1972 irányelv⁸⁵, a légi járatokról szóló 1008/2008 rendelet⁸⁶, a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2009/72/EK⁸⁷ irányelv, vagy a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/55/EK irányelv⁸⁸ hatályon kívül helyezéséről szóló 2009/73/EK irányelv⁸⁹. Emellett előfordulhat, hogy a tisztességtelen szerződési feltételeket érintő ügyekben a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területére, például az alkalmazandó jogra⁹⁰ és joghatóságra⁹¹ vonatkozó szabályok, illetve a kis értékű követelésekre⁹² vagy az európai fizetési meghagyásokra⁹³ vonatkozó eljárási szabályok is alkalmazandók.

Egyes ágazatspecifikus jogi aktusok kifejezetten egyértelművé teszik, hogy nem sértik a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet. Példaként megemlíthető a 2009/72/EK irányelv⁹⁴, a 2009/73/EK irányelv⁹⁵, a 2014/17/EU irányelv⁹⁶ és az (EU) 2018/1972 irányelv⁹⁷.

⁸²Az Európai Parlament és a Tanács 2008/122/EK irányelve (2009. január 14.) a szálláshelyek időben megosztott használati jogára, a hosszú távra szóló üdülési termékekre, ezek viszontértékesítésére és cseréjére vonatkozó szerződések egyes szempontjai tekintetében a fogyasztók védelméről (*HL L 33.*, 2009.2.3., 10–30. o.).

⁸³Az Európai Parlament és a Tanács 2014/17/EU irányelve (2014. február 4.) a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU irányelv és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról (*HL L 60.*, 2014.2.28., 34–85. o.).

⁸⁴Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete (2017. december 12.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (*HL L 345.*, 2017.12.27., 1–26. o.).

⁸⁵Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1972 irányelve (2018. december 11.) az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról (átdolgozás) (*HL L 321.*, 2018.12.17., 36–214. o.). A (260) preambulumbekzdés előírja, hogy a végfelhasználókat többek között tájékoztatni kell a szolgáltatások minőségéről, az ajánlatok és a szerződésbontás feltételeiről, az alkalmazandó díjsomagokról és a különleges árképzési feltételek alá tartozó termékek díjairól.

⁸⁶Az Európai Parlament és a Tanács 1008/2008/EK rendelete (2008. szeptember 24.) a Közösségben a légi járatok működtetésére vonatkozó közös szabályokról (átdolgozott változat) (EGT-vonatkozású szöveg) (*HL L 293.*, 2008.10.31., 3–20. o.).

⁸⁷Az Európai Parlament és a Tanács 2009/72/EK irányelve (2009. július 13.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (*HL L 211.*, 2009.8.14., 55–93. o.);

⁸⁸A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv és a 2003/55/EK irányelv közötti kapcsolatot a C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügyben tárgyalták, amelyben a Bíróság egymást kiegészítő módon mindkét eszközt alkalmazta.

⁸⁹Az Európai Parlament és a Tanács 2009/73/EK irányelve (2009. július 13.) a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/55/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (*HL L 211.*, 2009.8.14., 94–136. o.).

⁹⁰Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I), *HL L 177.*, 2008.7.4., 6–16. o.

⁹¹Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (átdolgozás) (*HL L 351.*, 2012.12.20., 1–32. o.).

⁹²Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről (*HL L 199.*, 2007.7.31., 1–22. o.).

⁹³Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról (*HL L 399.*, 2006.12.30., 1–32. o.). A rendelet és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv közötti kapcsolat kérdését felvetették a C-453/18. és 494/18. sz. *Bondora* egyesített ügyekben (2019. május 31-én még folyamatban).

⁹⁴A 2009/72/EK irányelvhez tartozó melléklet 1. pontjának bevezetésében a következő olvasható: „A fogyasztóvédelemre vonatkozó közösségi jogszabályok, különösen [...] valamint a fogyasztókkal kötött

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 1.2.3. szakaszban tárgyalt 1. cikke (2) bekezdésének értelmében a kötelező érvényű, többek között az ágazatspecifikus jogszabályokban szereplő rendelkezések, valamint a nemzetközi egyezmények rendelkezéseit tükröző szerződési feltételek ki vannak zárva a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alól.

Abban az esetben, ha az ágazatspecifikus jogszabályt a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv elfogadását követően fogadták el, akkor egy ilyen jogszabály csak akkor zárhatja ki a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv alkalmazását, ha kifejezetten ekképpen rendelkezik⁹⁸. Rendszerint nem ez az eset áll fenn⁹⁹, ezért a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv általában az ágazatspecifikus szabályokkal együtt alkalmazandó.

Ha a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellett egyéb uniós rendelkezések is alkalmazandók, akkor általában az olyan értelmezést kell előnyben részesíteni, amely a lehető legnagyobb mértékben megőrzi a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv és az esetlegesen ellentmondó rendelkezés hasznos hatását. Például az eljárási szabályok nem veszélyeztethetik a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által a tisztességtelen szerződési feltételekkel szemben nyújtott védelem hatékonyságát.

Előfordulhat, hogy a szerződési feltételek átláthatóságának és tisztességtelenségének a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv szerinti értékelésekor egyéb uniós rendelkezéseket is figyelembe kell venni. Például az a tény, hogy egy eladó vagy szolgáltató a 2005/29/EK irányelv értelmében vett tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokhoz folyamodott, szempont lehet az egyes szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelésekor¹⁰⁰. Ugyanakkor egy ilyen megállapítás nem gyakorol közvetlen hatást a

szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv sérelme nélkül a 3. cikkben említett intézkedéseknek biztosítaniuk kell, hogy a fogyasztók(nak) [...]”.

⁹⁵A 2009/73/EK irányelvhez tartozó melléklet 1. pontjának bevezetésében a következő olvasható: „A fogyasztóvédelemre vonatkozó közösségi jogszabályok, különösen [...] valamint a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv sérelme nélkül a 3. cikkben említett intézkedéseknek biztosítaniuk kell, hogy a fogyasztóknak: [...]”.

⁹⁶A 2014/17/EU irányelv (50) preambulumbekzdésében a következő szöveg olvasható: „[...] Az ezen irányelvben foglalt, járulékos termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó (például a bankszámlanyitás és -vezetés költségeivel kapcsolatos) rendelkezések nem sértik [...] a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvet [...]”.

⁹⁷Az (EU) 2018/1972 irányelv (258) preambulumbekzdésében a következő szöveg olvasható: „Az elektronikus hírközlési hálózatokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos fogyasztói ügyletekre ezen irányelv mellett alkalmazni kell a szerződésekkel kapcsolatos, meglévő uniós fogyasztóvédelmi jogban – különösen a 93/13/EGK tanácsi irányelvben [...] foglalt követelményeket”. Hasonló megfogalmazás olvasható az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról szóló, 2002. március 7-i 2002/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv („egyetemes szolgáltatási irányelv”) (HL L 108., 2002.4.24., 51–77. o.) (30) preambulumbekzdésében.

⁹⁸A C-290/16. sz. *Air Berlin* ügy 45. és 46. pontja.

⁹⁹A C-290/16. sz. *Air Berlin* ügy rendelkező részének 2) pontjában és 45–52. pontjában a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a légi járatokról szóló 1008/2008/EK rendelet 22. cikkének (1) bekezdése szerinti szabad árképzésre vonatkozó szabály nem zárja ki a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv alkalmazását az árképzésre vonatkozó szerződési feltételek tekintetében.

¹⁰⁰A 453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügy rendelkező része 2. pontjának utolsó előtti mondata: „Az ilyen kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegének megállapítása többek között az egyik olyan elem, amelyre a hatáskörrel rendelkező bíróság a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében a fogyasztó számára nyújtott költsön költségeire vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelését alapíthatja.”

szerződés érvényességének a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szempontjából történő értékelésére¹⁰¹.

Az ágazatspecifikus szabályok és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv közötti kapcsolatot, különösen ami az átláthatóságra/szerződéskötést megelőző tájékoztatásra vonatkozó követelményeket¹⁰² vagy a szerződések kötelező tartalmát¹⁰³ illeti, az alábbi 3.3.2. szakasz tárgyalja.

1.2.5. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv alkalmazása a harmadik országokban székhellyel rendelkező kereskedőkre

Annak meghatározása, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv alkalmazandó-e azokra a szerződésekre, amelyek egy uniós tagállamban lakhellyel rendelkező fogyasztó és egy Unión vagy EGT-n kívüli kereskedő vagy vállalkozó¹⁰⁴ között jött létre, elsősorban a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (Róma I.)¹⁰⁵ alapján történik.

A Róma I. rendelet 6. cikkének (1) és (2) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

(1) Az 5. és 7. cikk sérelme nélkül egy olyan szerződésre, amelyet egy természetes személy üzleti vagy szakmai tevékenységén kívüli célra („a fogyasztó”) kötött egy másik, az üzleti vagy szakmai tevékenysége gyakorlásának keretében eljáró személlyel („a vállalkozó”), annak az országnak a joga az irányadó, ahol a fogyasztó szokásos tartózkodási helye található, feltéve, hogy a vállalkozó:

a) üzleti vagy szakmai tevékenységét abban az országban folytatja, ahol a fogyasztó szokásos tartózkodási helye található; vagy

b) minden más esetben ilyen jellegű tevékenységei ebbe az országba vagy az ezen országot is magában foglaló országokba irányulnak,

és a szerződés e tevékenységekkel kapcsolatos.

(2) Az (1) bekezdés ellenére, a felek a 3. cikknek megfelelően megválaszthatják az alkalmazandó jogot azon szerződésükre, amely megfelel az (1) bekezdés követelményeinek. A felek jogválasztása azonban nem eredményezheti azt, hogy a fogyasztót megfosztják az olyan rendelkezések által biztosított védelemtől, amelyektől – az (1) bekezdés alapján jogválasztás hiányában alkalmazandó jog értelmében – megállapodás útján nem lehet eltérni.

Ezért azokban az esetekben, amikor egy harmadik országból származó vállalkozó (azaz egy kereskedő vagy „eladó vagy szolgáltató”) egy tagállamban folytat tevékenységet, vagy tevékenységei olyan fogyasztók felé irányulnak, akiknek szokásos tartózkodási helye egy tagállamban található, ezek a fogyasztók részesülnek a tisztességtelen szerződési feltételekről

¹⁰¹A 453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügy rendelkező része 2. pontjának utolsó mondata.

¹⁰²Például a fogyasztói hitelekéről szóló 2008/48/EK irányelv 5. és 6. cikke, vagy az (EU) 2015/2302 irányelv 5. cikke.

¹⁰³Lásd például a fogyasztói hitelekéről szóló 2008/48/EK irányelv 10. cikkét – feltüntetendő információkra vonatkozó rendelkezések – és az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásegyüttesekről szóló (EU) 2015/2302 irányelv 7. cikkét.

¹⁰⁴Számos uniós fogyasztóvédelmi irányelv a „kereskedő” kifejezést használja (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv értelmében vett „eladó vagy szolgáltató”), míg a Róma I. rendeletben a „vállalkozó” kifejezés szerepel.

¹⁰⁵HL L 177., 2008.7.4., 6–16. o.

szóló irányelv és a tagállamok fogyasztóvédelmi szabályai által nyújtott védelemben. Ez akkor is érvényes, ha a felek a harmadik ország jogát választják alkalmazandó jognak. A Róma I. rendelet 5. cikke ugyanakkor külön szabályokat határoz meg a fuvarozási szerződések tekintetében.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (2) bekezdése továbbá az alábbiak szerint rendelkezik:

A tagállamok a szükséges intézkedések megtételével gondoskodnak arról, hogy ha a szerződés szoros kapcsolatban áll a tagállamok területével, a fogyasztó ne veszítse el az ezen irányelv által biztosított védelmet annak következtében, hogy nem tagállam jogát jelölik ki a szerződésre alkalmazandó jogként.

Ez a rendelkezés további védelmet biztosíthat a fogyasztó számára, mivel minden olyan esetben alkalmazandó, amikor egy harmadik ország jogát jelölik ki, azonban szoros kapcsolat áll fenn egy tagállammal. Alkalmazásának feltételei ezért tágabban értelmezhetők mint a Róma I. rendelet 6. cikke.

A Bíróság megállapította¹⁰⁶ továbbá, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikke (1) bekezdésének értelmében azoknak a szerződéseknek az esetében, amelyekre az eladó vagy szolgáltató székhelye szerinti tagállam joga az irányadó, egy szerződési feltétel tisztességtelennek tekintendő, ha nem köti ki egyértelműen, hogy a Róma I. rendelet 6. cikke (2) bekezdésének értelmében a fogyasztók továbbra is részesülnek a szokásos tartózkodási helyük szerinti ország kötelező jellegű fogyasztóvédelmi szabályai által biztosított védelemben. E tájékoztatás hiánya félrevezető lehet a fogyasztó számára, mivel azt a téves benyomást keltheti benne, hogy a szerződésre kizárólag a választott jog az irányadó. Ugyanezt a logikát kell követni azokban az esetekben is, amikor a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében egy szerződési feltétel útján egy nem EU-tagállam jogát jelölik ki¹⁰⁷.

2. A nemzeti joggal fennálló kapcsolat, beleértve a minimális harmonizációt

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. cikke

A tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8a. cikke¹⁰⁸

(1) Amennyiben egy tagállam a 8. cikkel összhangban rendelkezéseket fogad el, arról, valamint annak minden későbbi változásáról tájékoztatja a Bizottságot, így különösen, ha az említett rendelkezések:

¹⁰⁶A C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy, különösen a rendelkező rész 2. pontja.

¹⁰⁷Lásd a fogyasztóvédelmi együttműködési hálózatba tartozó nemzeti hatóságok által a fogyasztók közösségi hálózatokon való védelméről kiadott közös álláspontját (2016. november), http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-631_hu.htm .

¹⁰⁸A 8a. cikkel a fogyasztók jogairól szóló 2011/83/EU irányelv (HL L 304., 2011.11.22., 64–88. o.) 32. cikke egészítette ki az irányelvet.

- a tisztességtelenség vizsgálatát kiterjesztik az egyedi tárgyalások tárgyát képező szerződési feltételekre és az ár vagy díjazás megfelelőségére, vagy
- a tisztességtelenség tekintendő szerződési feltételek felsorolását tartalmazzák[.]

(2) A Bizottság az (1) bekezdésben említett tájékoztatást a fogyasztó és a kereskedő számára – többek között az e célra létrehozott és fenntartott internetes honlapon keresztül – könnyen hozzáférhetővé teszi.

(3) A Bizottság az (1) bekezdésben előírt tájékoztatást továbbítja a többi tagállamnak és az Európai Parlamentnek. A Bizottság konzultációt folytat az érdekelt felekkel az említett tájékoztatás tekintetében.

(17) preambulumbekkezdés

mivel ennek az irányelvnek az alkalmazásában a csatolt mellékletben felsorolt feltételek csak jelzés értékűnek tekinthetők, és az irányelv minimális jellege miatt ezeknek a feltételeknek a körét a tagállamok bővíthetik vagy szűkíthetik saját nemzeti jogalkotásukban;

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv és a nemzeti jog között különböző kapcsolatok állnak fenn. Léteznek

- rendelkezések, amelyek átültetik a nemzeti jogba a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet, illetve kiterjesztik annak hatályát vagy szigorúbb követelményeket írnak elő, és
- olyan – érdemi vagy eljárási jellegű – nemzeti jogi rendelkezések, amelyek további szempontokra terjednek ki, amelyeket azonban a bíróságoknak figyelembe kell venniük a tisztességtelen szerződési feltételeket érintő ügyekben hozott döntésekben.

2.1. Minimális harmonizáció és a hatály kiterjesztése (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. és 8a. cikke), beleértve a nemzeti legfelsőbb bíróságok szerepét

A 8. cikk értelmében a tagállamok a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírtnál magasabb szintű védelmet is nyújthatnak a fogyasztóknak¹⁰⁹. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8a. cikke¹¹⁰ kötelezi a tagállamokat, hogy tájékoztatást nyújtsanak azokról a nemzeti szabályokról, amelyek szigorúbb előírásokat tartalmaznak, vagy kiterjesztik a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet átültető nemzeti szabályok hatályát¹¹¹.

A tagállamok például az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételekre¹¹² vagy a vállalkozások közötti kapcsolatokra, illetve a fogyasztók közötti ügyletekre¹¹³ is alkalmazhatják a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet átültető nemzeti szabályokat.

¹⁰⁹Ezt a Bíróság megerősítette például a C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy 55. pontjában: „[...] E tekintetben megjegyzendő, hogy a 93/13 irányelv 8. cikkének megfelelően a fogyasztóvédelem szintje tagállamonként még mindig eltérő, így valamely feltétel értékelése az alkalmazandó jog alapján változhat, még ha minden más azonos is.” A Bíróság ezt a C-453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügyben is megerősítette.

¹¹⁰Ezzel a cikkel a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (2011. október 21.) (*HL L 304., 2011.11.22., 64–88. o.*) 32. cikke egészítette ki az irányelvet.

¹¹¹A bejelentett nemzeti szabályok a 2. mellékletben és a következő címen érhetők el: https://ec.europa.eu/info/notifications-under-article-8a-directive-93-13-eeec_en

¹¹²Konkrétan megemlíti a 8a. cikk (1) bekezdésének első franciabekezdésében.

¹¹³Az utóbbikét esetet a 8a. cikk nem említi meg konkrétan.

A tagállamok emellett szigorúbb szabályokat írhatnak elő, különösen egy alacsonyabb küszöb alkalmazásával a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének tekintetében. Összeállíthatják például azoknak a szerződési feltételeknek a „feketelistáját”, amelyek minden esetben tisztességtelennek tekintendők, anélkül hogy szükség lenne a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikke (1) bekezdésének értelmében vett általános tisztességtelenségi próba szerinti eseti alapon történő értékelés elvégzésére¹¹⁴, és/vagy különböző típusú szürke listákat fogadhatnak el. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellékletére vonatkozó további információ a 3.4.7. szakaszban található.

A nemzeti jog akképpen is rendelkezhet, hogy az átláthatóság hiánya közvetlenül a szerződési feltételek érvénytelenségét okozza, anélkül hogy szükség lenne a 3. cikk (1) bekezdésének értelmében vett tisztességtelenségi próba alkalmazására¹¹⁵.

A Bíróság¹¹⁶ egyértelművé tette továbbá, hogy a 8. cikk következtében a tagállamok nem kötelesek a 4. cikk (2) bekezdésével összhangban előírni¹¹⁷, hogy a szerződés elsődleges tárgya, illetve az ár és a díjazás megfelelése csak abban az esetben értékelhető, ha ezek a feltételek nincsenek világosan és érthetően megfogalmazva.

A Bíróság¹¹⁸ megerősítette, hogy a nemzeti legfelsőbb bíróságok ítélkezési gyakorlata nem tartozik a 8. cikk szerinti szigorúbb nemzeti rendelkezések közé. Mindamellet, ha a nemzeti legfelsőbb bíróságok a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelésére szolgáló bizonyos kritériumokat dolgoznak ki, amelyeket a felülbírálás elkerülése érdekében az alsóbb fokú bíróságoknak *de facto* be kell tartaniuk, vagy amelyek alkalmazása kötelező a számukra, akkor ez elvben összeegyeztethető a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvvél. Ugyanakkor a nemzeti legfelsőbb bíróságok által használt kritériumoknak összhangban kell lenniük a Bíróság ítélkezési gyakorlatával, és nem akadályozhatják meg az illetékes bíróságot abban, hogy jogaik védelme érdekében hatékony jogorvoslatot nyújtsanak a fogyasztónak, illetve előzetes döntéshozatal érdekében egy kérdést terjesszenek a Bíróság elé¹¹⁹.

2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései

A tisztességtelen szerződési feltételeket érintő ügyekre alkalmazható egyéb nemzeti szabályok közé tartoznak a szerződési jog általános, különösen a szerződések összeállítására és érvényességére vonatkozó rendelkezései, valamint a nemzeti bíróságok elé terjesztett ügyek eljárási szabályai. Ezeket a kérdéseket a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv nem szabályozza külön, de ezek jelentős hatással lehetnek az alkalmazására.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv például a fogyasztói szerződésekben szereplő egyes szerződési feltételek értékelésére kiterjed, a szerződések egészének érvényességét azonban nem szabályozza. Előfordulhat ugyanakkor, hogy a nemzeti szerződési jog értelmében egy vagy több szerződési feltétel érvénytelensége a teljes szerződés

¹¹⁴A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 61. pontjában a Bíróság megerősítette, hogy a tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételek „feketelistája” azon szigorúbb rendelkezések közé tartozik, amelyeket a tagállamok, az uniós jog tiszteletben tartása mellett a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak.

¹¹⁵Lásd még az átláthatóság és a tisztességtelenség közötti kapcsolatot bemutató 4. szakaszt.

¹¹⁶A C¹¹⁶484/08. sz. *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* ügy 41–44. pontja.

¹¹⁷A 4. cikk (2) bekezdésének funkciójával kapcsolatban további magyarázat a 3.1. szakaszban található.

¹¹⁸A C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek 69. pontja.

¹¹⁹A C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek 62–71. pontja; A C-118/17. sz. *Dunai* ügy 60–64. pontja.

érvénytelenségét vonja maga után, például azokban az esetekben, ha a szerződés teljesítése nem lehetséges a felek alapvető feladataira vonatkozó megállapodás nélkül. Ezt a lehetőséget a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (1) bekezdése veti fel és a 4. szakasz tárgyalja.

A nemzeti jogban léteznek továbbá olyan szabályok, amelyek a teljes szerződés érvénytelenségéről rendelkezhetnek, például azokban az esetekben, amikor a szerződés megsért egy jogi tilalmat, uzsora jellegű vagy egyéb módon sérti az alapvető közkereskedelmi követelményeit. Emellett a nemzeti jog értelmében a fogyasztóknak lehetőségük lehet a szerződések megtámadására annak okán, hogy megkötésükre az eladó vagy a szolgáltató csalárd vagy agresszív viselkedése nyomán került sor, ami megfelel a 2005/29/EK irányelv értelmében vett megtévesztő, agresszív vagy egyéb módon tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatoknak .

Amikor az ilyen helyzetek tisztességtelen szerződési feltételekkel esnek egybe, akkor a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv rendszerint nem érinti az ilyen nemzeti szabályokat, amennyiben ezek a szabályok nem kérdőjelezzik meg a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv, különösen pedig a 6. cikk (1) bekezdésének hatékonyságát¹²⁰. A Bíróság¹²¹ kijelentette, hogy a szerződések érvénytelenségére vonatkozó szabályokat elvben a saját logikájuk szerint kell mérlegelni¹²², és amennyiben tisztességtelen szerződési feltételekkel esnek egybe, akkor a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. cikkének értelmében ezek a szabályok elfogadhatók, amennyiben a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által megkövetelt minimális védelemnél előnyösebb eredményekkel járnak a fogyasztók számára¹²³.

Ki kell hangsúlyozni, hogy hatályának keretében az uniós jog elsőbbséget élvez a nemzeti joggal szemben, és hatékonyságának biztosítása érdekében a nemzeti hatóságok, többek között a bíróságok, a nemzeti jogot a lehető legnagyobb mértékben az uniós jognak megfelelően kell értelmezzék. A Bíróság szavaival:¹²⁴

„[...] [e]mlékeztetni kell [...] arra, hogy a kizárólag magánszemélyek közötti jogvita esetén a belső jogi rendelkezések alkalmazása során a nemzeti bíróság a nemzeti jogrend valamennyi szabályát köteles figyelembe venni, és azt – amennyire csak lehetséges – az adott területen alkalmazandó irányelv szövegének és céljának megfelelően értelmezni oly módon, hogy az általa követett céllal összhangban álló eredményre jusson [...]¹²⁵.”

¹²⁰A 6. cikk (1) bekezdését a 4. szakasz, eljárási következményeit pedig az 5. szakasz tárgyalja részletesen.

¹²¹Például a C-453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügyben.

¹²²Lásd a C-453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügy 46. pontját és 47. pontjának második részét: „46 Következésképpen valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegének megállapítása nem gyakorol közvetlen hatást arra, hogy valamely szerződés a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szempontjából érvényes-e.

47 [...] Az ilyen kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegének megállapítása többek között az egyik olyan elem, amelyre a hatáskörrel rendelkező bíróság a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében a fogyasztó számára nyújtott költsön költségeire vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelését alapíthatja. Az ilyen megállapítás azonban nem gyakorol közvetlen hatást a megkötött szerződés érvényességének a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szempontjából történő értékelésére.”

¹²³A C-453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügy 35. pontja: „Következésképpen a 93/13 irányelvvel nem ellentétes az, ha valamely tagállam az uniós jog tiszteletben tartásával olyan nemzeti szabályozást ír elő, amely lehetővé teszi az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között kötött, egy vagy több tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződésnek a maga egészében történő semmissé nyilvánítását, amennyiben ez a fogyasztó fokozottabb védelmét biztosítja.”

¹²⁴Például a C-482/13., C-484/13., C-485/13. és C-487/13. sz. *Unicaja Banco* egyesített ügyek 38. pontja.

¹²⁵Hivatkozás a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 64. pontjára.

Ha a nemzeti jog – az eljárási szabályokat is ideértve – nem értelmezhető az uniós jognak megfelelően, akkor a nemzeti bíróságoknak mellőzniük kell az alkalmazását, és közvetlenül az uniós jogra kell hagyatkozniuk¹²⁶. A Bíróság¹²⁷ megerősítette, hogy a nemzeti bíróságok kötelesek biztosítani a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv teljes érvényesülését, szükség esetén – saját hatáskörükénél fogva – eltekintve a nemzeti jogszabályok uniós joggal ellentétes rendelkezéseinek alkalmazásától, utólagosan is. Következésképpen a bíróságnak nem szükséges előzetesen kérelmeznie vagy megvárnia azok jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítését. Ez magában foglalja azokat az eseteket is, amikor a nemzeti jog nem írja elő, vagy akár meg is akadályozza a tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból való értékelését azokban az esetekben, amelyekben a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv¹²⁸ ilyen vizsgálatot ír elő, vagy amikor a nemzeti jog egyéb módon sérti a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet, illetve az *egyenértékűség* vagy a *tényleges érvényesülés* elvét¹²⁹.

Ugyanakkor a tagállamok kötelesek módosítani a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvnek nem megfelelő szabályokat, többek között azokban az esetekben is, amikor bizonytalanság merül fel az értelmezésüket illetően¹³⁰.

3. Az általános tisztességtelenségi próba és az átláthatósági követelmények

3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban

3. cikk (1) és (3) bekezdés

¹²⁶A 106/77. sz. *Simmenthal* ügy 21–26. pontja. A *Simmenthal* ügyben lefektetett elveket megerősítették például a C-689/13. sz. *PFE* ügy 40. és 41. pontjában:

„40 Az uniós jogi rendelkezéseket hatáskörének keretei között alkalmazni hivatott nemzeti bíróság köteles biztosítani e normák teljes érvényesülését, szükség esetén – saját hatáskörénél fogva – eltekintve a nemzeti jogszabályok uniós joggal ellentétes rendelkezéseinek alkalmazásától, utólagosan is, anélkül hogy előzetesen kérelmeznie vagy várnia kellene azok jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítésére [...]” (hivatkozás a *Simmenthal* ügy 21. és 24. pontjára, valamint a C112/13 sz. A ügy 36. pontjára).

„41 Az uniós jog természetében rejlő követelményekkel ugyanis összeegyeztethetetlen valamely nemzeti jogrendszer minden olyan rendelkezése, illetve minden olyan jogalkotási, közigazgatási, vagy bírósági gyakorlat, amely csökkentené az uniós jog hatékony érvényesülését azáltal, hogy megfosztja az e jog alkalmazására hatáskörrel rendelkező bíróságot azon jogtól, hogy már az alkalmazás időpontjában minden szükséges lépést megtehessen annak érdekében, hogy az uniós normák teljes érvényesülésének esetleges akadályát képező nemzeti jogszabályi rendelkezések alkalmazását mellőzze [...]” (hivatkozás a *Simmenthal* ügy 22. pontjára és a C112/13 sz. A ügy 37. pontjára).

¹²⁷A C-118/17. sz. *Dunai* ügy 61. pontja.

¹²⁸Ez a C-168/15. sz. *Milena Tomášová* ügyből következik, amelyben a Bíróság kimondta, hogy bizonyos feltételek mellett a tagállamoknak kárpótolniuk kell a fogyasztókat azokért a károkért, amelyeket az a tény okoz, hogy a végső fokon eljáró bíróság nem végzi el hivatalból a releváns szerződési feltételek értékelését, annak ellenére, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv értelmében erre köteles lett volna, még akkor is, ha a nemzeti jog nem tartalmaz kifejezett szabályt erre vonatkozóan. A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy, a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy, a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* és a C-632/17. sz. *PKO* ügy példával szolgálnak azokra az esetekre, amikor a Bíróság megállapította, hogy a nemzeti bíróságok kötelesek lettek volna a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból való értékelésére még akkor is, ha a nemzeti jog nem írt elő ilyen értékelést. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegére irányuló hivatalból indított vizsgálatok kérdését az 5. szakasz tárgyalja részletesen.

¹²⁹A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv és a nemzeti eljárási szabályok közötti kapcsolatot az alábbi 5. szakasz taglalja konkrétan.

¹³⁰A C-144/99. sz. *Bizottság kontra Hollandia* ügy 21. pontjában a Bizottság hangsúlyozta a jogbiztonság fontosságát a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv átültetésével kapcsolatban.

(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára. [...]

(3) A melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzesszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők.

4. cikk

(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére, vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ.

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.

5. cikk

Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel, vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. Ha egy feltétel értelme kétséges, akkor a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezés az irányadó. Ez az értelmezési szabály nem alkalmazandó a 7. cikk (2) bekezdésében említett eljárások vonatkozásában.

(16) preambulumbekkezdés

[...] mivel a jóhiszeműség megítélésében különös figyelmet fordítanak a szerződő felek alkupozíciójának erősségére, arra, hogy ösztönözték-e valamilyen módon a fogyasztót a feltétel elfogadására, és hogy az árut vagy szolgáltatást a fogyasztó külön megrendelésére bocsátották-e a fogyasztó rendelkezésére; mivel a jóhiszeműséggel kapcsolatosan támasztott elvárást az eladó vagy a szolgáltató kielégíti, ha a másik féllel szemben, akinek törvényes érdekeit szem előtt kell tartania, méltányosan és tisztességesen jár el;

(20) preambulumbekkezdés

mivel a fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt; és mivel kétség esetén a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezést kell irányadónak elfogadni;

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikk (3) bekezdésben említett melléklete 1. pontjának i) alpontja

1. Azok a feltételek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy:

[...]

i) a fogyasztót visszavonhatatlanul kötelezik olyan feltételek vonatkozásában, amelyek alapos megismerésére nem volt tényleges lehetősége a szerződés megkötése előtt;

j) feljogosítják az eladót vagy szolgáltatót a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására a szerződésben feltüntetett és érvényes indok nélkül;

A 3. cikk (1) bekezdése tartalmazza azt az általános próbát, amely szerint értékelni kell az eladók vagy szolgáltatók által alkalmazott szerződési feltételek tisztességtelen jellegét. Ezt az általános próbát tükrözni kell a tagállami szabályokban, és a tagállami hatóságoknak eseti alapon alkalmazniuk kell az egyes feltételek értékelésekor.

A 3. cikk (1) bekezdésében szereplő általános próba mellett a 3. cikk (3) bekezdése egy mellékletet említ, amely tartalmazza azoknak a szerződési feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek *tekinthetők*¹³¹.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv emellett **átláthatósági követelményeket** támaszt az egyedileg meg nem tárgyalta feltételeket alkalmazó eladókkal vagy szolgáltatókkal szemben. Ezek egyrészt azokban a szabályokban vannak megfogalmazva, amelyek előírják, hogy a szerződési feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése és 5. cikke), másrészt abból a követelményből erednek, hogy a fogyasztó számára valódi lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a szerződés megkötése előtt megismerhesse az összes feltételt (a melléklet 1. pontjának i) alpontja és a (20) preambulumbekzdés).

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv értelmében az átláthatósági követelményeknek három funkciója van:

- Az 5. cikk második mondata előírja, hogy a nem érthetően és világosan megfogalmazott szerződési feltételeket a fogyasztó számára előnyös módon kell értelmezni¹³².
- A 4. cikk (2) bekezdésének értelmében a szerződés elsődleges tárgya vagy a szerződésben meghatározott ár és díjazás csak abban az esetben képezik a 3. cikk (1) bekezdésében előírt értékelés tárgyát, ha az adott feltételek nincsenek világosan és érthetően megfogalmazva¹³³.
- Az átláthatósági követelmények teljesülésének hiánya az adott szerződési feltétel tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelés egyik szempontját képezheti¹³⁴, és akár tisztességtelenségre is utalhat¹³⁵.

A Bíróság az eladók vagy szolgáltatók által teljesíteni szükséges átláthatósági követelmények és az általános tisztességtelenségi próba kritériumait illetően egyaránt iránymutatással szolgált. Az átláthatóságra vonatkozó további részletek a 3.4. szakaszban találhatóak, míg az általános tisztességtelenségi próbát illetően a 3.4. szakasz szolgál további információval.

¹³¹A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 60. pontjában a Bíróság „szürke listaként” hivatkozik a mellékletre. Ugyanakkor a tagállami átültetésekben bizonyos eltérések lehetnek a „szürke lista” kifejezés értelmezését illetően, ami magában foglalhatja a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv melléklete szerinti csupán jelzésszerű listát, azonban a listában szereplő feltételek tisztességtelenségének jogi vélelmét is.

¹³²Az 5. cikk harmadik mondata azonban eltér ettől az elvtől azoknak a kollektív keresetek a tekintetében, amelyek célja egy szerződési feltétel alkalmazásának megszüntetése (lásd még a C-70/03. sz. *Bizottság kontra Spanyolország* ügy 16. pontját).

¹³³Ugyanakkor, ha a tagállamok úgy döntöttek, hogy nem ültetik át ezt a követelményt, akkor a nemzeti hatóságok értékelést végezhetnek a szerződés elsődleges tárgyának, illetve az ár vagy díjazás tisztességtelen jellegét illetően, még akkor is, ha az adott szerződési feltételek világos és érthető módon vannak megfogalmazva. Lásd a 484/08. sz. *Caja de Ahorros Monte de Piedad de Madrid* ügy 40–44. pontját.

¹³⁴A C-472/10. sz. *Invitel* ügy 30. és 31. pontja, valamint rendelkező részének 1) pontja; a C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 27. pontja.

¹³⁵A C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy 65–71. pontja, valamint rendelkező részének 2) pontja.

Ugyanakkor a Bíróság több ízben hangsúlyozta¹³⁶, hogy míg az ő szerepe az átláthatóság és tisztességtelenség értelmezésére vonatkozó iránymutatások nyújtása, **addig a nemzeti hatóságok, különösen a nemzeti bíróságok feladata az egyes szerződési feltételek átláthatóságának és tisztességtelen jellegének értékelése az egyes ügyek konkrét körülményeinek fényében.** A Bíróság¹³⁷ ezt az alábbi módon mondta ki:

„42 Noha a Bíróság az EK 234. cikkben¹³⁸ ráruházott hatáskörének gyakorlása során a fent hivatkozott *Océano Grupo Editorial és Salvat Editores* egyesített ügyekben hozott ítélet 22. pontjában értelmezte a közösségi jogalkotó által a tisztességtelen feltétel fogalmának meghatározásakor használt általános szempontokat, nem dönthet ezen általános szempontoknak valamely egyedi feltételre való alkalmazásáról, amelyet az adott ügy körülményeire tekintettel kell vizsgálni (lásd a fent hivatkozott *Freiburger Kommunalbauten* ügyben hozott ítélet 22. pontját).

43 A fentiek fényében a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy valamely szerződési feltétel az irányelv 3. cikke (1) bekezdése értelmében tisztességtelennek tekinthető-e.”

A nemzeti bíróság feladata annak meghatározása, hogy az adott ügy körülményeire tekintettel egy feltétel teljesíti-e a jóhiszeműség, egyensúly és átláthatóság követelményeit.

Ugyanez igaz annak megvizsgálása tekintetében, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében egy szerződési feltétel a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalmába tartozik-e, illetve vizsgálata az „ár vagy díjazás megfeleléséhez” kapcsolódik-e¹³⁹.

A fentiek fényében a Bíróság¹⁴⁰ általában tartózkodott attól, hogy végső értékelést adjon egy konkrét szerződési feltétel tisztességtelen jellegét illetően, az előterjesztő nemzeti bíróságra hagyva ennek az értékelésnek az elvégzését. Mindazonáltal bizonyos esetekben a Bíróság meglehetősen egyértelműen jelezte egy adott szerződési feltétel tisztességtelen jellegét¹⁴¹.

A nemzeti bíróságok konkrétabb kritériumokat is kidolgozhatnak a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékeléséhez, amennyiben azok összhangban vannak a Bíróság által meghatározott módszertannal¹⁴². Amennyiben az egységes jogértelmezés érdekében a nemzeti legfelsőbb bíróságok a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv végrehajtásának részletes szabályait illetően kötelező határozatokat hoznak, akkor ezek a határozatok nem akadályozhatják meg az egyes bíróságokat abban, hogy biztosítsák az említett irányelv teljes érvényesülését és hatékony jogorvoslatot nyújtsanak a fogyasztóknak, sem pedig abban, hogy előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz forduljanak¹⁴³.

¹³⁶A C-237/02. sz. *Freiburger Kommunalbauten* ügy óta.

¹³⁷Az idézet a C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy 42. és 43. pontjából származik. Hasonló megfogalmazás található például a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 57. pontjában; A C-415/11. sz. *Aziz* ügy 66. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; A C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 20. pontja, a C-472/10. sz. *Invitel* ügy 22. pontja, valamint a C-237/02. sz. *Freiburger Kommunalbauten* ügy 23–25. pontja és rendelkező része.

¹³⁸Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 267. cikkének felel meg.

¹³⁹A C-186/16. sz. *Andriuc* ügy 32. és 33. pontja.

¹⁴⁰A C-240/98. sz. *Océano Grupo Editorial* ügy – a rendelkező rész 2) pontja – után.

¹⁴¹A C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy 71. pontja és rendelkező részének 2) pontja; a C-240/98–C-244/98. sz. *Océano Grupo Editorial* ügy 21–24. pontja.

¹⁴²C-96/16 és C-94/17 egyesített ügyek – *Banco Santander Escobedo Cortés*.

¹⁴³A C-118/17. sz. *Dunai* ügy 57–64. pontja, valamint a C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek.

Ez a Közlemény nem képes lefedni a szerződési feltételek meghatározott típusainak értékelésével kapcsolatos számos tagállami ítélkezési gyakorlatot.

3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése)

A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartoznak¹⁴⁴. Az ilyen szerződési feltételek jellemzője, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése által előírt minimumszabályok értelmében¹⁴⁵ a tisztességtelen jelleg 3. cikk (1) bekezdése szerinti értékelése ki van zárva¹⁴⁶ vagy korlátozva van¹⁴⁷, ha érthető és világos módon vannak megfogalmazva, azaz ha az ilyen feltételek eleget tesznek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv átláthatóságra vonatkozó követelményeinek.

Mivel a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése kivételt biztosít a 3. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességtelenségi próba alkalmazása alól, e rendelkezést szigorúan kell értelmezni¹⁴⁸. Emellett a 4. cikk (2) bekezdését egységesen kell értelmezni az egész Európai Unióban, a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv céljának figyelembe vételével¹⁴⁹. Az egyes ügyekben a nemzeti bíróságok feladata annak meghatározása, hogy egy adott szerződési feltétel a) a szerződés elsődleges tárgyának meghatározásához kapcsolódik-e, illetve tisztességtelen jellegének vizsgálata az ár és a díjazás megfelelésének értékelését is maga után vonná-e¹⁵⁰, és b) világosan és érthetően van-e megfogalmazva¹⁵¹.

3.2.1. A szerződés elsődleges tárgyának meghatározásához kapcsolódó szerződési feltételek

A Bíróság kimondta, hogy a szerződés azon feltételeit, amelyek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá tartoznak, úgy kell értelmezni, mint **amelyek e szerződés alapvető**

¹⁴⁴Lásd például a C-348/14. sz. *Bucura* ügy 50. pontját, a C-484/08. sz. *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* ügy 32. pontját és a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy 72. pontját.

¹⁴⁵Abban az esetben, ha a tagállamok nem ültették át nemzeti jogukba a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében szereplő ezen korlátozást (lásd a jelen Közlemény 2. mellékletét), akkor az ilyen feltételek tisztességtelen jellege, ideértve az ár megfelelését is, az átláthatóság bármilyen hiányától függetlenül értékelhető. A C-484/08. sz. *Caja de Ahorros Monte de Piedad* ügyben a Bíróság megerősítette, hogy az ilyen nemzeti átültetések a 8. cikk hatálya alá tartoznak. A rendelkező rész 1) pontjában a Bíróság a következőt mondta ki: „[...] 93/13/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdését és 8. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal **nem** ellentétes az olyan nemzeti szabályozás [...], amely engedélyezi a szerződés fő tárgyának a meghatározására, illetve az árnak vagy a díjazásnak az ellenértékként nyújtott szolgáltatással vagy szállított áruval való megfelelésére vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelen jellegének a bírósági felülvizsgálatát, még akkor is, ha ezek a feltételek világosak és érthetőek.”

¹⁴⁶A szerződés elsődleges tárgyára tekintettel.

¹⁴⁷Az ár vagy díjazás megfelelésére vonatkozó értékelés kizárása.

¹⁴⁸A C-186/16. sz. *Andriciu* ügy 34. pontja; a C26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 42. pontja és a C96/14. sz. *Van Hove* ügy 31. pontja. A C-84/19. sz. *Credit Profi Polska* ügyben (2019. május 31-én még folyamatban) a Bíróságot felkérték, hogy biztosítson pontosabb értelmezést ebben a tekintetben.

¹⁴⁹A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 50. pontja.

¹⁵⁰A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 53. pontja.

¹⁵¹A C-51/17. sz. *OTP Bank és OTP Faktoring* ügy 68. pontja, valamint a C-118/17. sz. *Dunai* ügy 49. pontja.

szolgáltatásait állapítják meg, és amelyek – ilyenekként – jellemzik azt¹⁵². Ezzel szemben azok a feltételek, amelyek csak **járvékos** jelleggel rendelkeznek, nem tartozhatnak a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá¹⁵³. Annak meghatározása érdekében, hogy egy feltétel a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá tartozik-e, mérlegelni kell a szerződés természetét, általános rendszerét és kikötéseit, valamint jogi és ténybeli összefüggéseit¹⁵⁴.

A Bíróság¹⁵⁵ ezt az alábbiak szerint mondta ki a devizahitelek tekintetében:

„37 A jelen esetben a Bíróság rendelkezésére álló iratok számos eleme azt mutatja, hogy [...], egy eladó vagy szolgáltató és egy fogyasztó között külföldi pénznemben megkötött hitelszerződés egyedileg meg nem tárgyalt feltétele, amely alapján a hitelt ugyanabban a pénznemben kell visszafizetni, a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá tartozik.

38 [...] a hitel meghatározott pénznemben történő visszafizetésének kötelezettsége főszabály szerint az adós kötelezettségének természetével összefüggő, nem pedig a fizetés módját érintő kiegészítő elemre vonatkozó kötelezettség, ezért a hitelszerződés lényeges jellemzőjének minősül.”

Ebben a tekintetben a Bíróság¹⁵⁶ hangsúlyozta, hogy különbség van azon szerződési feltételek között, amelyek kikötik, hogy a kölcsönt ugyanabban a pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben azt folyósították, illetve azok között, amelyek értelmében a devizalapú kölcsönt a külföldi pénznemnek a bank eladási árfolyamán, hazai pénzre történő átváltásával kell visszafizetni¹⁵⁷. A Bíróság úgy ítélte meg¹⁵⁸, hogy a külföldi pénznemben kötött hitelszerződésekben foglalt olyan szerződési feltételek, amelyek alapján a hitelt ugyanazon külföldi pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben folyósították, a szerződést jellemző lényeges szolgáltatást határoznak meg. Következésképpen a 4. cikk (2) bekezdésének értelmében a „szerződés elsődleges tárgyához” kapcsolódnak. Ebben a tekintetben lényegtelen, hogy a kölcsönt a hazai fizetőeszközben, nem pedig a szerződésben meghatározott pénznemben folyósítják a fogyasztó számára¹⁵⁹. Ezzel szemben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a valutaátszámítási mechanizmust meghatározó feltétel járvékos jellegű¹⁶⁰.

3.2.2. Az árhoz és díjazáshoz kapcsolódó szerződési feltételek

Az árhoz és díjazáshoz, azaz a fogyasztó pénzügyi kötelezettségeihez kapcsolódó feltételek **főszabály szerint a 3. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességtelenségi próba tárgyát képezik**. Ugyanakkor a 4. cikk (2) bekezdésének¹⁶¹ értelmében a tisztességtelenségi próba csak abban az esetben foglalhatja magában az ár és díjazás, vagy a (19) preambulumbekkezdésben foglaltak szerint „a szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség viszonya” *megfelelésének* értékelését, amennyiben a kérdéses feltételek nem

¹⁵²A C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 35. pontja; A C484/08. sz. *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* ügy 34–44. pontja. A C-96/14. sz. *Van Hove* ügy 33. pontja.

¹⁵³A C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 36. pontja; A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 50. pontja; és a C-96/14. sz. *Van Hove* ügy 33. pontja.

¹⁵⁴A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 50. és 51. pontja.

¹⁵⁵A C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 37. és 38. pontja.

¹⁵⁶A C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 39–41. pontja.

¹⁵⁷A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy.

¹⁵⁸A C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 41. pontja és a C-119/17. sz. *Lupean* ügy 17. pontja.

¹⁵⁹A C-119/17. sz. *Lupean*, ügyben hozott ítélet 18–21. pontja.

¹⁶⁰A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy.

¹⁶¹A nemzeti jog lehetővé teheti a nemzeti bíróságok számára az ár megfelelésének értékelését még azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosak és érthetőek (lásd a jelen Közlemény 2. mellékletét).

átláthatóak. Ezzel szemben az árhoz vagy díjazáshoz kapcsolódó egyéb szempontok – mint az árak egyoldalú módosításának lehetősége vagy mechanizmusa – tisztességtelen jellegét abban az esetben is értékelni kell, ha a kérdéses feltételek teljesen átláthatóak.

A Bíróság¹⁶² az ilyen szerződési feltételek értékelésének korlátozását egy kölcsönszerződéssel kapcsolatban az alábbi módon írta le:

„A fogyasztó által a hitelezőnek fizetendő ellenértékre vonatkozó, vagy a fogyasztó által a hitelezőnek fizetendő tényleges árat befolyásoló feltételek tehát főszabály szerint nem tartoznak a feltételek e második csoportjába, kivéve azt a kérdést, hogy a szerződésben kikötött ellenérték vagy ár összege megfelel-e a hitelező által ellenértékként nyújtott szolgáltatásnak.”

A Bíróság¹⁶³ egyértelműsítette továbbá, hogy az *ármódosításokra* vonatkozó szerződési feltételek teljes mértékben a 3. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességtelenségi próba tárgyát képezik:

„[...] E kizárás ugyanakkor nem alkalmazható a fogyasztónak nyújtandó szolgáltatások díjai módosításának mechanizmusára vonatkozó valamely kikötésre.”

Ez összhangban van azzal, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv melléklete meghatározza azokat a kritériumokat, amelyeknek az ármódosításra vonatkozó feltételeknek rendes körülmények között meg kell felelniük ahhoz, hogy ne tekintsék őket tisztességtelen jellegűnek¹⁶⁴.

Továbbá a Bíróság megítélése szerint az a tény, hogy a 2008/48/EK irányelv értelmében a fogyasztói hitel teljes költségének kiszámításába egy bizonyos jutalékot is bele kellett volna foglalni, nem jelenti azt, hogy a jutalékot megállapító szerződési feltétel a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozna¹⁶⁵.

Végezetül a Bíróság egyértelműsítette, hogy az ár vagy díjazás megfelelése csak abban az esetben zárható ki a tisztességtelen jelleg értékeléséből, ha az érintett feltételek valós díjazást állapítanak meg a nyújtott termékért vagy szolgáltatásért¹⁶⁶. Ennek alapján a Bíróság¹⁶⁷ az alábbiak szerint döntött

„[...] e kizárás nem alkalmazható az olyan [...] feltételekre, amelyek a törlesztőrészletek kiszámítása céljából a kölcsönszerződésben meghatározott külföldi pénznem átváltási árfolyamának meghatározására korlátozódnak, anélkül azonban, hogy bármilyen átváltási szolgáltatást nyújtana a hitelező az említett számítás során, és ennél fogva e feltételek nem tartalmaznak semmilyen „díjazást”, amelynek a hitelező által nyújtott szolgáltatás

¹⁶²Például a C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 56. pontja.

¹⁶³A 472/10. sz. *Invitel* ügy 23. pontja.

¹⁶⁴A 472/10. sz. *Invitel* ügy 24. pontjában a Bíróság a következőképp fogalmaz: „A fogyasztónak nyújtandó szolgáltatás teljes költségének módosítását előíró valamely szerződéses kikötést illetően meg kell állapítani, hogy az irányelv melléklete 1. pontjának j) és l) alpontjára, valamint 2. pontja b) és d) alpontjára tekintettel különösen a szóban forgó költség megváltoztatásának okát vagy módját kell megjelölni, mivel a fogyasztó jogosult a szerződést felmondani.”

¹⁶⁵A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy, különösen annak 47. pontja. Emellett a 70. pont értelmében az a tény, hogy egy jutalék nem egy tényleges szolgáltatás ellenértéke, azt jelenti, hogy értékelése nem terjedhet ki az adott jutalék megfelelésére.

¹⁶⁶A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 57. és 58. pontja.

¹⁶⁷A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 58. pontja, amelyet például a C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 70. pontja is megerősített.

ellenszolgáltatásaként való megfelelése a tisztességtelen jellege tekintetében nem értékelhető a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.”

3.3. Átláthatósági követelmények

3.3.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvben előírt átláthatósági követelmények

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv átláthatósági követelményei **valamennyi olyan** (egyedileg meg nem tárgyalt¹⁶⁸) **szerződési feltételre alkalmazandók**, amelyek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartoznak¹⁶⁹.

A Bíróság a **4. cikk (2) bekezdésében és az 5. cikkben szereplő követelményeket**, amelyek értelmében a szerződési feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük, **tágan** értelmezte. E tekintetben a Bíróság azt is figyelembe vette, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv melléklete 1. pontja e) alpontjának értelmében az a tény, hogy a fogyasztónak nem volt valódi lehetősége egy szerződési feltétel megismerésére¹⁷⁰, az adott feltétel tisztességtelen jellegét jelzi.

Bár a Bíróság nem foglalkozott konkrétan az alábbiakban szereplő számos tényezővel, a Bizottság álláspontja szerint a következő tényezők lényegesek annak értékelése szempontjából, hogy egy adott szerződési feltétel világos és érthető-e a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv értelmében:

- a fogyasztónak volt-e valódi lehetősége arra, hogy a szerződés megkötése előtt megismerjen egy szerződési feltételt; ez magában foglalja azt a kérdést, hogy a fogyasztó hozzáfért-e a szerződési feltétel(ek)hez, és biztosították-e számára a lehetőséget, hogy elolvassa az(oka)t; ha egy szerződési feltétel egy mellékletre vagy egyéb dokumentumra vonatkozik, akkor a fogyasztónak ezekhez a dokumentumokhoz is hozzá kell férnie;
- az egyes feltételek érthetősége a megfogalmazásuk egyértelműségének és az alkalmazott terminológia sajátosságának fényében, valamint adott esetben az egyéb szerződési feltételekkel összefüggésben¹⁷¹. Ebben a tekintetben figyelembe kell venni azoknak a fogyasztóknak a helyzetét vagy szemszögét, akiket az adott feltételek érintenek¹⁷²; ez magában foglalja azt a kérdést is, hogy azok a fogyasztók, akiket az adott feltételek érintenek, elegendő ismeretekkel rendelkeznek-e a feltételek megfogalmazásához használt nyelvezetet illetően;
- a szerződési feltételek bemutatásának módja. Ez olyan szempontokat foglalhat magában, mint:
 - a vizuális bemutatás érthetősége, beleértve a betűméretet,

¹⁶⁸Kivéve ha a nemzeti átültetés az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételekre is alkalmazandó (lásd a jelen Közlemény 2. mellékletét).

¹⁶⁹A C-119/17. sz. *Lupean* ügy 23. pontja, a C186/16. sz. *Andriuc* ügy 43. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

¹⁷⁰A (20) preambulumbekzdés szintén kimondja, hogy „a fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt”.

¹⁷¹A C-96/14. sz. *Van Hove* ügy 50. pontja.

¹⁷²A C-96/14. sz. *Van Hove* ügy 48. pontja.

- az a tény, hogy egy szerződés logikusan van-e felépítve, és a fontos kikötések megfelelően ki vannak-e hangsúlyozva, anélkül hogy el lennének rejtve az egyéb rendelkezések közé,
- vagy a feltételek egy olyan szerződésben vagy olyan összefüggésben szerepelnek-e, amelyben jelenlétükre észszerűen számítani lehet, többek között egyéb kapcsolódó szerződési feltételekkel együtt stb.

Például azok a szerződési feltételek, amelyek hatása csak együttes elolvasásuk esetén érthető meg, nem mutathatók be oly módon, hogy együttes hatásuk ne legyen nyilvánvaló, például a szerződés különböző részeibe helyezésük révén¹⁷³.

A Bíróság a 4. cikk (2) bekezdése és az 5. cikk alapján, olykor a (20) preambulumbekzdésre és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellékletére, különösen az 1. pont i) és j) alpontjára is hivatkozva átláthatósági szabályokat, többek között tájékoztatási követelményeket határozott meg, amelyek túlmutatnak a fent említett szempontokon. Ebben a tekintetben a Bíróság a „gyakorlati átláthatósági követelmények” kifejezést is használja¹⁷⁴. A Bíróság megítélése szerint az átláthatóság *többet tesz szükségessé mint a szerződési feltételek alaki és nyelvtani szempontból érthető jellege és azt jelenti, hogy a fogyasztóknak képesnek kell lenniük a szerződési feltétel vagy a szerződés gazdasági következményeinek értékelésére*¹⁷⁵:

*„44 Ami a szerződési feltételek átláthatóságának a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdéséből fakadó követelményét illeti, a Bíróság hangsúlyozta, hogy az említett irányelv 5. cikkében is rögzített e követelmény **nem korlátozható kizárólag a feltételek alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére, ellenkezőleg, az említett irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van többek között az információs szintje tekintetében, ezért a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának, és következésképpen az átláthatóságnak az ugyanebben az irányelvben előírt e követelményét kiterjesztő módon kell érteni [...]**¹⁷⁶.”*

*„45 Ezért a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazására vonatkozó követelményt úgy kell érteni, hogy az azt is előírja, hogy a szerződés átláthatóan tüntesse fel azon mechanizmus konkrét működését is, amelyre az érintett feltétel utal, valamint adott esetben az e mechanizmus és a többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt, **oly módon, hogy e fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse a számára ebből eredő gazdasági következményeket [...]**¹⁷⁷.”*

Az átláthatóság ezen tág értelmezéséből az következik, hogy a szerződés megkötése előtt az eladóknak és szolgáltatóknak egyértelmű tájékoztatást kell nyújtaniuk a fogyasztók számára a szerződési feltételeket, illetve azok hatásait/következményeit illetően. A Bíróság több ízben hangsúlyozta ennek a tájékoztatásnak a fontosságát, hogy a fogyasztók még a szerződés

¹⁷³Hogan főtanácsnok 2019. május 15-i indítványa a C-621/17. sz. Kiss ügy 41. pontjában.

¹⁷⁴A C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. *Gutiérrez Naranjo és társai* egyesített ügyek 48. és 49. pontja.

¹⁷⁵Például a C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy itt idézett 44. és 45. pontja. Hasonló kijelentések találhatók például a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 71. és 72. pontjában, a C-191/15. sz. *Verein für Konsumentenforschung kontra Amazon* ügy 68. pontjában, valamint a C-96/14. sz. *Van Hove* ügy 40. pontjában, további hivatkozásokkal.

¹⁷⁶Hivatkozás a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 71. és 72. pontjára, valamint a C¹⁷⁶348/14. sz. *Bucura* ügy 52. pontjára.

¹⁷⁷Hivatkozás a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 75. pontjára, valamint a C-96/14. sz. *Van Hove* ügy 50. pontjára

kötelezővé válása előtt megérthessék a belőle eredő jogaik és kötelezettségeik mértékét. A Bíróság¹⁷⁸ az alábbiakat mondta ki:

„[...] a Bíróság állandó ítélezési gyakorlata értelmében **a fogyasztó számára alapvető jelentőséggel bír az, hogy a szerződéskötést megelőzően a szerződési feltételeket és a szerződéskötés következményeit megismerhesse. Többek között ezek ismerete alapján dönti el a fogyasztó, hogy az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeknek elkötelezi-e magát [...]**¹⁷⁹.”

A Bíróság tovább pontosította a követelményeket, különösen azoknak a szerződési feltételeknek a tekintetében, amelyek alapvető fontosságúak a fogyasztók által vállalt kötelezettségek mértékének szempontjából, például a fogyasztók által egy kölcsönszerződés értelmében végzendő kifizetések meghatározása szempontjából lényeges szerződési feltételekre vonatkozóan. E döntések némelyike különösen a devizalapú vagy devizához kötött jelzáloghitel-szerződéseket érinti. A Bíróság az alábbiak szerint összegezte az eladókkal és szolgáltatókkal szemben megfogalmazott szabályt¹⁸⁰:

„[...] a nemzeti bíróságnak a szerződéskötést övező körülmények összességének figyelembevételkor meg kell vizsgálnia, hogy a szóban forgó ügyben **tájékoztatták-e a fogyasztót a kötelezettségvállalását esetlegesen befolyásoló valamennyi olyan tényezőről, amely révén felmérheti különösen az általa felvett hitel teljes költségét.**

E vizsgálat során meghatározó szerepe van egyrészt annak, hogy a feltételek világosak és érthetőek-e ahhoz, hogy azok révén az átlagos – azaz a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő – fogyasztó felmérje e költséget,

másrészt annak a körülménynek, hogy a hitelszerződés nem tesz említést az e szerződés tárgyát képező áruk és szolgáltatások jellegénél fogva

*elengedhetetlennek tekintett információkról [...]*¹⁸¹”

A Bíróság ezeket a szabályokat alkalmazta például a külföldi pénznem azon átváltási mechanizmusának működésére, amelyet a devizához kötött jelzáloghitel-szerződésekre alkalmaznak¹⁸², valamint a fogyasztói hitelmegállapodások értelmében fizetendő kamatokra és díjakra, ideértve azok kiigazítását is¹⁸³. A Bíróság továbbá ezeket az átláthatósági szabályokat alkalmazta arra a tényre is, hogy a devizában felvett kölcsönök tekintetében a fogyasztók viselik annak kockázatát, hogy a jövedelmük szerinti pénznem leértékelődik¹⁸⁴. Egy ilyen leértékelődés hatással lehet azon képességükre, hogy visszafizessék a kölcsönt. Ilyen esetekben a Bíróság előírja az eladó vagy a szolgáltató számára, hogy hívja fel a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra, valamint felkéri a nemzeti bíróságokat annak megvizsgálására, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztó rendelkezésére bocsátott-e minden olyan lényeges

¹⁷⁸Például a C-186/16. sz. *Andriuciu* ügy itt idézett 48. pontjában.

¹⁷⁹Hivatkozás a C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy 44. pontjára, valamint a C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. *Gutiérrez Naranjo és társai* ügy 50. pontjára.

¹⁸⁰Például a C-186/16. sz. *Andriuciu* ügy itt idézett 47. pontjában. Ugyanez a megfogalmazás szerepel a C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 74. pontjában.

¹⁸¹Hivatkozás a C-348/14. sz. *Bucura* ügy 66. pontjára.

¹⁸²Például a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 73–74. pontja.

¹⁸³A C-348/14. sz. *Bucura* ügy 45–66. pontja.

¹⁸⁴A C-186/16. sz. *Andriuciu* ügy 49–51. pontja.

információt, amelyek lehetővé teszik számára pénzügyi kötelezettségeinek felmérését¹⁸⁵. Lényeges továbbá, hogy az eladó vagy szolgáltató megfelelően kihangsúlyozza-e ezeket a fontos információkat.

A Bíróság kimondta továbbá, hogy az átláthatósági követelményeknek való megfelelés értékelésekor a nemzeti bíróságoknak *meg kell vizsgálniuk*, hogy a fogyasztók megkapták-e a szükséges tájékoztatást¹⁸⁶, valamint a kölcsönszerződés **megkötése során a hitelező által közzétett reklámot és tájékoztatást** is figyelembe kell venniük¹⁸⁷.

Ha a szerződési feltétel jellegéből adódóan az eladók vagy a szolgáltatók kötelesek bizonyos tájékoztatás vagy magyarázatok nyújtására a szerződés megkötése előtt, akkor ugyancsak nekik kell viselniük a fogyasztók szükséges információkkal való ellátásának bizonyításával járó terhet, amikor az érintett feltételek világos és érthető jellegére hivatkoznak¹⁸⁸.

Bár az átláthatóság tekintetében hozott döntések gyakran a szerződés elsődleges tárgyát vagy a díjazást meghatározó szerződési feltételekhez, illetve a szerződés ilyen alapvető szempontjaihoz szorosan kapcsolódó szerződési feltételekhez kapcsolódnak, az 5. cikk által előírt átláthatósági követelmények nem korlátozódnak a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében említett feltételtípusokra. Az átláthatóság, a kiszámíthatóságot is ideértve, fontos szempontnak számít a szerződés egyoldalú módosításainak tekintetében is, különösen ami az ár módosítását illeti, például a kölcsönszerződésekben vagy a hosszú távú ellátásra vonatkozó szerződésekben¹⁸⁹.

Bár valamennyi szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, valószínű, hogy az eladók vagy szolgáltatók – tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvből eredő – szerződéskötést megelőző tájékoztatásra vonatkozó kötelezettségének mértéke attól is függ, hogy a szerződési feltétel mennyire jelentős az ügylet szempontjából, illetve milyen gazdasági hatással jár.

A Bíróságtól¹⁹⁰ iránymutatást kértek arra vonatkozóan, hogy milyen átláthatósági kritériumok mentén kell eljárni azokban az esetekben, amikor egy jelzáloghitel-szerződésbe a nemzeti bank által meghatározott kamatlábra alkalmazandó indexet foglalnak bele.

3.3.2. Egyéb uniós jogi aktusokból eredő átláthatósági követelmények

Különböző uniós jogi aktusok részletesen szabályozzák azokat a szerződéskötést megelőző tájékoztatásokat, amelyeket a kereskedőknek általánosságban vagy konkrét szerződéstípusok esetében biztosítaniuk kell a fogyasztók számára. Ide tartozik például a tisztességtelen

¹⁸⁵A C-186/16. sz. *Andriuc* ügy 50. pontja;

¹⁸⁶A C-186/16. sz. *Andriuc* ügy 43. pontja és a C-119/17. sz. *Lupean* ügy 23. pontja.

¹⁸⁷A C-186/16. sz. *Andriuc* ügy 46. pontja; A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 75. pontja. a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 74. pontja.

¹⁸⁸A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv tekintetében a Bíróság ebben a kérdésben még nem hozott döntést, azonban a C-829/18. sz. *Crédit Logement* ügyben (2019. május 31-én még folyamatban) felkérték ennek értelmezésére. Az egyik szempont az, hogy a fogyasztók számára nehéz az ilyen tájékoztatás hiányának bizonyítása. Emellett a szerződéskötést megelőző konkrét tájékoztatási kötelezettségekről rendelkező uniós irányelvek megerősítik, hogy ez a kötelezettség a kereskedőre hárul. Ilyen rendelkezések találhatóak például a fogyasztók jogairól szóló 2011/83/EU irányelv 5. és 6. cikkében, a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv 5. és 6. cikkében, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról 2014/17/EU irányelv 14. cikkében, valamint az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásügyüttesekről szóló (EU) 2015/2302 irányelv 5. cikkében. Ezek közül egyesekben, például a 2011/83/EU irányelv 6. cikkének (9) bekezdésében és az (EU) 2015/2302 irányelv 8. cikkében szerepel az az elv, hogy ebben a tekintetben a bizonyítás terhe a kereskedőre hárul.

¹⁸⁹A C-472/10. sz. *Invitel* ügy; a C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy; a C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy.

¹⁹⁰a C-125/18. sz. *Gómez del Moral* ügy (2019. május 31-én még folyamatban).

kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv¹⁹¹, a fogyasztók jogairól szóló irányelv¹⁹², a fogyasztói hitelekéről szóló irányelv¹⁹³, a jelzáloghitelekéről szóló irányelv¹⁹⁴, az utazási csomagokról szóló irányelv¹⁹⁵, az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex¹⁹⁶, a légi járatokról szóló 1008/2008/EK rendelet¹⁹⁷, valamint a villamos energia és a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 2009/72/EK és 2009/73/EK irányelvek¹⁹⁸. Ezek a jogi aktusok továbbá az érintett szerződések kötelező tartalmát is szabályozhatják¹⁹⁹, illetve a szerződésmódosítások elfogadhatóságára és átláthatóságára vonatkozó szabályokat tartalmazhatnak²⁰⁰.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv nem sérti az ilyen rendelkezéseket, valamint nem érinti azokat a következményeket, amelyeket az ilyen konkrét eszközök határoznak meg²⁰¹.

Amennyiben szerződéskötést megelőző vagy szerződésben szereplő tájékoztatásra vonatkozó konkrét követelmények alkalmazandók, akkor azokat eseti alapon és az ilyen eszközök céljának és hatályának fényében a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt átláthatósági követelmények tekintetében is figyelembe kell venni.

Ennek megfelelően például a fogyasztói hitelekre vonatkozó uniós jogszabályok²⁰² tekintetében a Bíróság hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a kölcsönvevő rendelkezzen

¹⁹¹A 2005/29/EK irányelv.

¹⁹²A 2011/83/EK irányelv.

¹⁹³A 2008/48/EK irányelv.

¹⁹⁴A 2014/17/EU irányelv.

¹⁹⁵Az (EU) 2015/2302 irányelv.

¹⁹⁶Az (EU) 2018/1972 irányelv.

¹⁹⁷Ennek a rendeletnek az értelmében a nagyközönség számára rendelkezésre álló légi viteldíjakkal/légi tarifákkal együtt az azokra vonatkozó feltételeket is fel kell tüntetni. A végső árat mindenkor fel kell tüntetni, és annak magában kell foglalnia az alkalmazandó légi viteldíjat/tarifadíjat, valamint a közzététel idején elkerülhetetlen és előre látható valamennyi vonatkozó adót, díjat, felárat és illetéket. Emellett fel kell tüntetni legalább a légi vitel-/tarifadíjat, az adókat, a repülőtéri díjakat, valamint egyéb díjakat, felárakat és illetékeket, mint a védelmi díjat vagy az üzemanyagfelárat.

¹⁹⁸Az Európai Parlament és a Tanács 2009/72/EK irányelve (2009. július 13.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (*HL L 211., 2009.8.14., 55–93. o.*); Az Európai Parlament és a Tanács 2009/73/EK irányelve (2009. július 13.) a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/55/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (*HL L 211., 2009.8.14., 94–136. o.*)

¹⁹⁹Például az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatásösszeállításokról szóló (EU) 2015/2302 irányelv 7. cikke; A fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv 10. cikke; A 2002/22/EK irányelv 21. cikke és II. melléklete; Az Unión belüli nyilvános mobilhírközlő hálózatok közötti barangolásról (roaming) szóló 531/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelete (2012. június 13.) 14. és 15. cikke (*HL L 172., 2012.6.30., 10–35. o.*); A nyílt internet-hozzáférés megteremtéséhez szükséges intézkedések meghozataláról, továbbá az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról szóló 2002/22/EK irányelv és az Unión belüli nyilvános mobilhírközlő hálózatok közötti barangolásról (roaming) szóló 531/2012/EU rendelet módosításáról szóló (EU) 2015/2120 európai parlamenti és tanácsi rendelet (2015. november 25.) 4. cikke (*HL L 310., 2015.11.26., 1–18. o.*); Az (EU) 2018/1972 irányelv 102. és 103. cikke, illetve ott említett mellékletei; A 2009/72/EK irányelv I. melléklete 1. pontjának a) alpontja és a 2009/73/EK irányelv I. melléklete 1. pontjának a) alpontja.

²⁰⁰PL. az (EU) 2015/2302 irányelv 10. és 11. cikkében, a 2008/48/EK irányelv 11. cikkében, a 2009/72/EK irányelv I. melléklete 1. pontjának b) alpontjában és a 2009/73/EK irányelv I. melléklete 1. pontjának b) alpontjában például a szerződésmódosítások elfogadhatóságára és átláthatóságára vonatkozó szabályok találhatók.

²⁰¹Lásd például a C-76/10. sz. *Pohotovost'* ügyet, amelyben a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelése mellett a teljes hiteldíjmutatóra vonatkozó tájékoztatás fogyasztói hitelszerződések keretében való biztosításának elmulasztását és az ilyen esetben alkalmazandó szankciókat is tárgyalták. Lásd különösen a 74–76. pontot. Lásd még a C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügyet.

mindazon tényezőkkel, amelyek kötelezettségvállalására hatással lehetnek²⁰³, következésképpen pedig annak jelentőségét, hogy a hitel összköltségét egy egységes matematikai képlet formájában mutassák be²⁰⁴. Következésképpen a teljes hiteldíjmutató fogyasztói hitelekre vonatkozó uniós szabályok²⁰⁵ által előírt feltüntetésének elmulasztása „döntő bizonyíték” annak tekintetében, hogy a megállapodásnak a hitel összköltségével kapcsolatos feltételei világosak és érthetőek-e. Ez azokban az esetekben is érvényes, amikor a teljes hiteldíjmutató kiszámítására vonatkozó szükséges tájékoztatást nem biztosítják²⁰⁶. Ugyanennek az elvnek kell érvényesülnie akkor is, ha a feltüntetett teljes hiteldíjmutató hibás vagy megtévesztő. Következésképpen azokban az esetekben, amikor a hitel összköltségének tekintetében nem biztosítják a fogyasztói hitelekre vonatkozó uniós szabályok által előírt tájékoztatást, vagy a feltüntetett információk megtévesztőek, úgy kell tekinteni, hogy az érintett feltételek nem világosak és nem érthetőek.

A fogyasztói jelzáloghitel-szerződések tekintetében a Bíróság valamennyi eddigi döntése a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2014/17/EU irányelv hatályba lépése előtt²⁰⁷ megkötött szerződésekre vonatkozott. Ebből az okból a Bíróság még nem hozott egyetlen döntést sem a 2014/17/EU irányelv által előírt konkrét tájékoztatási követelmények és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt átláthatósági követelmények közötti kapcsolatot illetően. A 2014/17/EU irányelv szigorú átláthatósági szabályokat irányoz elő azáltal, hogy a hitelmegállapodásokra vonatkozóan a fogyasztók egyértelmű és érthető általános tájékoztatását írja elő az egységes európai adatlapon (EEA) keresztül, valamint a teljes hiteldíjmutató (THM) számításának tekintetében. A devizahitelek tekintetében a 2014/17/EU irányelv 23. cikkének (6) bekezdése előírja, hogy a hitelezőknek és a közvetítőknek az EEA-n és a hitelmegállapodásban ismertetniük kell a fogyasztóval a rendelkezésére álló olyan eljárásokat, amelyekkel korlátozhatja az árfolyamkockázatnak való kitettségét a hitel futamideje alatt. Amennyiben a hitelmegállapodás nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely a fogyasztót érintő árfolyamkockázatot 20 % alatti mértékű ingadozásra korlátozná, akkor az EEA-nak tartalmaznia kell egy szemléltető példát arról, hogy milyen hatással jár az árfolyam 20 %-os változása.

A Bíróság a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 2003/55/EK irányelvből²⁰⁸ és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvből eredő átláthatósági követelményeket egymást kiegészítő módon alkalmazta²⁰⁹.

²⁰²Jelenleg a 2008/48/EK irányelv, a múltban a 87/102/EGK irányelv.

²⁰³A C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy 63. pontja és a C-348/14. sz. *Bucura* ügy 57. pontja.

²⁰⁴A C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy, különösen annak 63–68. pontja és rendelkező részének 3) pontja, a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügyből, különösen annak 68–77. pontjából kiindulva.

²⁰⁵Jelenleg a 2008/48/EK irányelv által előírva. A C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügyben és a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügyben a 87/102/EGK irányelv még alkalmazandó volt az érintett fogyasztói hitelszerződésekre.

²⁰⁶A C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy 66. pontja és rendelkező részének 3) pontja. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy abban az esetben, ha csupán a teljes hiteldíjmutató kiszámításához használt matematikai képletet biztosítják, a teljes hiteldíjmutató kiszámításához szükséges tájékoztatás nélkül, az a teljes hiteldíjmutató biztosításának elmulasztását jelenti.

²⁰⁷A 2014/17/EU irányelv 43. cikkének értelmében ez az irányelv nem alkalmazható azokra a hitelmegállapodásokra, amelyek 2016. március 21. előtt léteztek.

²⁰⁸A C-359/11. és C-400/11. sz. *Schulz és Egbringhoff* egyesített ügyekben a Bíróság az általános ellátási kötelezettség alá tartozó villamosenergia- és gázellátási szerződések megváltoztatására vonatkozó átláthatósági követelményekkel kapcsolatban hozott ítéletet. A Bíróság kimondta, hogy az a nemzeti szabályozás, amely meghatározza az ilyen típusú szerződések tartalmát és lehetővé teszi a díjszabás megváltoztatását, ugyanakkor nem biztosítja, hogy a fogyasztókat e változtatás hatálybalépése előtt megfelelő időben tájékoztassák annak indokairól, feltételeiről és mértékéről, ellentétes a 2003/54/EK és 2003/55/EK (a 2009/72/EK, illetve a

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv szerinti átláthatósági követelményeknek való megfelelés értékelésekor fontos szempont, hogy egy eladó vagy szolgáltató eleget tett-e az ágazatspecifikus követelményeknek. Ugyanakkor, tekintettel a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv és az ágazati jogszabályok párhuzamos alkalmazására, az ilyen eszközöknek való megfelelés nem jelzi automatikusan a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt valamennyi átláthatósági követelménynek való megfelelést. Továbbá az a tény, hogy egy adott jogi aktus nem tartalmaz konkrét tájékoztatási követelményeket, nem zárja ki a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt tájékoztatási kötelezettségeket az eladó vagy szolgáltató kezdeményezésére hozzáadott szerződési feltételeket illetően.

3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján

3.4.1. A 3. cikk (1) bekezdése és a 4. cikk (1) bekezdése szerinti értékelési keret

A 3. cikk (1) bekezdésének értelmében a szerződési feltételek az alábbi esetekben tekintendők tisztességtelennek:

- ellentétesek a jóhiszeműség követelményével,
- a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéznek elő a fogyasztó kárára.

Bár a Bíróságot eddig még nem kérték fel arra, hogy vázolja fel a két fenti kritérium közötti kapcsolatot, a 3. cikk (1) bekezdésében és a (16) preambulumbekkezdésben szereplő megfogalmazás arra enged következtetni, hogy a jóhiszeműség hiánya és a jogokban és kötelezettségekben egy szerződési feltétel által előidézett jelentős egyenlőtlenség között kapcsolat áll fenn. A (16) preambulumbekkezdés a felek alkupozícióját tárgyalja, és kifejti, hogy a „jóhiszeműség” követelménye abban az esetben teljesül, ha az eladó vagy szolgáltató méltányosan és tisztességesen jár el a fogyasztóval szemben, és figyelembe veszi a fogyasztó törvényes érdekeit. Ebben a tekintetben a Bíróság²¹⁰ különösen lényegesnek ítélte meg annak mérlegelését, hogy az eladó vagy szolgáltató észszerűen elvárhatta-e, hogy a fogyasztó az egyedi tárgyalást követően elfogadja a feltételt:

2009/73/EK irányelvek által helyettesítve) irányelvek átláthatóságra vonatkozó rendelkezéseivel. Mivel a kérdéses szerződések tartalmát kötelező érvényű német rendeleti rendelkezések határozzák meg, a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv nem volt alkalmazható.

²⁰⁹A C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy. Lásd különösen a rendelkező rész 2) pontját: „A 93/13 irányelvnek a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikkének (3) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. és 5. cikkét úgy kell értelmezni, hogy annak mérlegeléséhez, hogy az a szerződési szabványfeltétel, amellyel az ellátó vállalkozás fenntartja magának a földgázszállítás ára módosításának lehetőségét, megfelel-e a jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság e rendelkezésekben támasztott követelményeinek, vagy sem, különösen az alábbiak bírnak alapvető jelentőséggel:

– annak meghatározása, hogy a szerződés ezen díjak megváltoztatásának indokát és módját átlátható jelleggel, úgy tünteti-e fel, hogy a fogyasztó egyértelmű és érthetően megfogalmazott kritériumok alapján előre láthassa e díjak esetleges módosítását. A szerződéskötést megelőző ez irányú tájékoztatás elmulasztását főszabály szerint nem egyenlíti ki önmagában az, hogy a fogyasztókat a szerződés teljesítése során megfelelő időben előre tájékoztatják az ármódosításokról, és a szerződés felmondásához való jogukról, amennyiben ezen módosításokat nem kívánják elfogadni; és

– annak meghatározása, hogy az adott körülmények között a fogyasztó ténylegesen gyakorolhatja-e a számára biztosított felmondási jogot. [...]”

²¹⁰A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 60. pontja. Lásd még a C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 57. pontját.

„Azzal kapcsolatban, hogy milyen körülmények között jön létre az ilyen egyenlőtlenség „a jóhiszeműség követelményével ellentétben”, meg kell állapítani, hogy a 93/13 irányelv tizenhatodik preambulumbekzdésére tekintettel a nemzeti bíróságnak e célból meg kell vizsgálnia, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval szembeni tisztességes és méltányos eljárása esetén észszerűen elvárhatta-e, hogy az utóbbi az egyedi tárgyalást követően elfogadja az érintett feltételt [...]”²¹¹.”

Ez megerősíti, hogy a 3. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában a jóhiszeműség egy objektív fogalom, amely ahhoz a kérdéshez kapcsolódik, hogy tartalmának fényében az érintett szerződési feltétel összhangban van-e azokkal a tisztességes és méltányos piaci gyakorlatokkal, amelyek elegendő mértékben figyelembe veszik a fogyasztó törvényes jogait. Ezért szorosan kapcsolódik²¹² a felek jogainak és kötelezettségeinek egyensúlyához/egyenlőtlenségéhez.

A **jelentős egyenlőtlenség** értékeléséhez meg kell vizsgálni, hogy egy szerződési feltétel hogyan befolyásolja a felek jogait és kötelezettségeit. Amennyiben léteznek olyan *kiegészítő szabályok*, amelyekről a szerződési feltétel eltér, ezek képezik a felek jogaiban és kötelezettségeiben előidézett jelentős egyenlőtlenség megítélésének *elsődleges mércéjét*²¹³. Ha nem léteznek vonatkozó törvényi rendelkezések, akkor a jelentős egyenlőtlenséget *egyéb hivatkozási pontok*, mint a tisztességes és méltányos piaci gyakorlatok, vagy a felek adott feltételből eredő jogainak és kötelezettségeinek összehasonlítása alapján kell értékelni, a szerződés jellegének és az egyéb kapcsolódó szerződési feltételek figyelembe vételével.

A 4. cikk (1) bekezdésének értelmében²¹⁴ egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét az alábbiak figyelembe vételével kell értékelni:

- azoknak az áruknak vagy szolgáltatásoknak a természete, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték,
- a szerződés minden egyéb feltétele vagy egy olyan másik szerződés feltételei, amelytől az adott szerződés függ, és
- a szerződés megkötését kísérő valamennyi körülmény.

A tagállamok csak abban az esetben térhetnek el a tisztességtelen jelleg ezen általános próbájától, ha az a fogyasztók érdekeit szolgálja, azaz csak abban az esetben, ha a nemzeti átültetés megkönnyíti egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítását²¹⁵.

²¹¹Hivatkozás a C-415/11. sz. Aziz ügy 69. pontjára.

²¹²A C-34/18. sz. Otília Lovasné Tóth ügy 56–62. pontjában szereplő 2019. március 21-i következtetéseiben Hogan főtanácsnok még azt is sugallta, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének tekintetében a jóhiszeműség hiánya nem egy különálló feltétel, annak ellenére, hogy a Bíróság egyes kijelentései (például a C-186/16. sz. Andriciuc ügy 56. pontjában: „[...] a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy [...] megvizsgálja, hogy először is tiszteletben tartották-e a jóhiszeműség követelményét, és másodsor, hogy fennáll-e a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett jelentős egyenlőtlenség”) nem feltétlenül támasztják alá ezt az álláspontot.

²¹³Lásd a 3.4.2. szakaszt.

²¹⁴A Bíróság több ítéletében emlékeztette a nemzeti bíróságokat erre a rendelkezésre, például a C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 30. pontjában és rendelkező részének második franciabekezdésében; a C-415/11. sz. Aziz ügy 71. pontjában; a C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy 39. pontjában; a C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy 42. pontjában; a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 61. pontjában; a C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 53. pontjában. A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 61. pontjának első mondata, amely így szól: „Továbbá ezen irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét a szerződéskötés időpontjában a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének, valamint a szerződéskötés valamennyi körülményének figyelembevételével kell megítélni”.

A szerződési feltételeknek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellékletében²¹⁶ található jelzésszerű felsorolása egy alapvető elem, amely alapul szolgálhat ahhoz, hogy értékeljük egy adott feltétel 3. cikk (1) bekezdésének értelmében vett tisztességtelen jellegét²¹⁷. Ezzel szemben abban az esetben, amikor egy adott szerződési feltétel szerepel egy nemzeti „feketelistán”, akkor nincs szükség a 3. cikk (1) bekezdése szerinti kritériumok alapján végzett eseti értékelésre. Ugyanezt a logikát kell követni azokban az esetekben is, amikor egy tagállam elfogadott egy jegyzéket a tisztességtelennek vélelmezhető szerződési feltételekkel.

3.4.2. A törvényi rendelkezések relevanciája és az egyenlőtlenség jelentősége

Annak értékelésekor, hogy egy szerződési feltétel „a felek jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz-e elő a fogyasztó kárára”, a nemzeti bíróságoknak elsősorban **össze kell hasonlítaniuk az érintett szerződési feltételt a nemzeti jog valamennyi olyan szabályával, amely ennek a szerződési feltételnek a hiányában irányadó lenne**²¹⁸, azaz a kiegészítő szabályokkal. Ilyen szabályozási modellek különösen a nemzeti szerződési jogban lelhetők fel, például azokban a szabályokban, amelyek meghatározzák, hogy milyen következményekkel jár, ha az egyik fél nem teljesít bizonyos szerződéses kötelezettségeket. Ide tartozhatnak a szankciók, például a késedelmi kamat kérelmezésének feltételei, vagy a törvényes kamatmértékre vonatkozó rendelkezések²¹⁹.

Az ilyen összehasonlító vizsgálat lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára annak megítélését, hogy a szerződési feltétel mennyiben hozza az egyébként irányadó szerződési jogban szabályozottnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe a fogyasztót. A szerződési feltétel például abban az esetben hozhatja kedvezőtlenebb jogi helyzetbe a fogyasztót, ha korlátozza a fogyasztót egyébként megillető jogokat, vagy akadályozza azok gyakorlását. Emellett a vonatkozó nemzeti szabályok által nem előírányzott további kötelezettségeket róhat a fogyasztóra²²⁰.

A jogokban és kötelezettségekben a fogyasztó kárára előidézett egyenlőtlenség akkor **jelentős**, ha „*kellően súlyos mértékben sérül a fogyasztónak [...] az alkalmazandó nemzeti rendelkezések szerinti helyzete*”²²¹. Ez nem feltétlenül teszi szükségessé azt, hogy a feltétel jelentős gazdasági hatást fejtsen ki az ügylet értékére²²². Ezért például egy olyan szerződési feltétel, amely a fogyasztóra hárítja egy olyan adó megfizetését, amely a vonatkozó nemzeti jogszabályok értelmében az eladót vagy szolgáltatót terheli, jelentős egyenlőtlenséget teremthet a felek jogaiban és kötelezettségeiben, az ilyen szerződési feltétel értelmében a fogyasztó által esetlegesen megfizetni szükséges összegtől függetlenül²²³.

Egy szerződési feltétel hatása azoktól a következményektől is függ, amelyeket a szerződésre irányadó nemzeti jogrend keretében előidézhet, ami azt jelenti, hogy egyéb jogi

²¹⁵Például abban az esetben, ha a 3. cikk (1) bekezdésének nemzeti átültetése nem írja elő a jóhiszeműség hiányát vagy az egyenlőtlenség „jelentős” mértékét. Lásd még a minimális harmonizációt tárgyaló 2.1. szakaszt.

²¹⁶Lásd még a melléklet szerepét tárgyaló 3.4.7. szakaszt.

²¹⁷A C-472/10. sz. *Invitel* ügy 25. és 26. pontja. a C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy 37. és 38. pontja; a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy 56. és 58. pontja; a C-478/99. sz. *Bizottság kontra Svédország* ügy 22. pontja. 3.4.7. szakasz.

^{218a} C-415/11. sz. *Aziz* ügy 68. pontjában; a C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 21. pontja; a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 59. pontja; a C-186/16. sz. *Andriuc* ügy 59. pontja.

²¹⁹Az utóbbi szempontra például a C-415/11. sz. *Aziz* ügy 74. pontja tér ki.

²²⁰A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 59. pontja. a C-415/11. sz. *Aziz* ügy 68. pontjában; a C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 23. pontja.

²²¹A C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 23. pontja és rendelkező részének első franciabekezdése.

²²²A C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 22. pontja és rendelkező részének első franciabekezdése.

²²³A C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 26. pontja.

rendelkezéseket, többek között eljárási szabályokat is figyelembe kell venni²²⁴. Ebben az összefüggésben az is lényeges lehet, hogy a fogyasztó milyen nehézségekbe ütközik az érintett típusú szerződési feltétel alkalmazásának megszüntetésében²²⁵.

A Bíróság az alábbi módon írta le a felek jogaiban és kötelezettségeiben előidézett jelentős egyenlőtlenség megítélését²²⁶:

„21 E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy annak megállapításához, hogy valamely feltétel a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben „jelentős egyenlőtlenséget” idéz-e elő a fogyasztó kárára, különösen a nemzeti jognak a felek ezirányú megállapodása hiányában irányadó szabályait kell figyelembe venni. Ilyen összehasonlító vizsgálat alapján ítélni meg a nemzeti bíróság, hogy adott esetben a szerződés mennyiben hozza a hatályos nemzeti jogban szabályozottnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe a fogyasztót [...]”²²⁷.

22 Úgy tűnik tehát, hogy az említett jelentős egyenlőtlenség fennállásának kérdése nem korlátozódhat olyan mennyiségi jellegű gazdasági értékelésre, amely egyrészt a szerződés tárgyát képező ügylet teljes költségének, másrészt az említett feltétellel a fogyasztóra hártott költségeknek az összevetésén alapul.

23 Éppen ellenkezőleg, jelentős egyenlőtlenség eredhet önmagában abból, hogy kellően súlyos mértékben sérül a fogyasztónak mint szerződéses félnek az alkalmazandó nemzeti rendelkezések szerinti helyzete, akár úgy, hogy szűkebbé válik azon jogok tartalma, amelyek e rendelkezések alapján a szerződésből fakadóan megilletik, akár úgy, hogy korlátozzák e jogok gyakorlását, akár úgy, hogy olyan további kötelezettséggel terhelik, amelyet a nemzeti szabályok nem írnak elő.

24 E tekintetben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően valamely szerződéses feltétel tisztességtelen jellegét a szóban forgó szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetének figyelembevételével kell megítélni, a szerződés megkötésének valamennyi körülménye, valamint az összes többi szerződéses feltétel alapján [...]”²²⁸. Ebből következik, hogy ezzel összefüggésben értékelni kell azokat a következményeket is, amelyeket az említett feltétel a szerződésre irányadó jog keretében előidézhet, és ez a nemzeti jogrendszer vizsgálatát feltételezi [...]”²²⁹.

Ha a szerződéses megállapodások sértik a nemzeti vagy uniós szerződési jog egyik olyan törvényi rendelkezését, amelytől a felek szerződés útján nem térhetnek el, akkor ezek a szerződéses kikötések általában már közvetlenül az ilyen rendelkezések alapján érvénytelennek számítanak. Az ilyen rendelkezésektől eltérő egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek valószínűsíthetően a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (1) bekezdését is sértik.

²²⁴A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 61. pontjának második mondata: „[...] értékelni kell azokat a következményeket is, amelyeket az említett feltétel a szerződésre irányadó jog keretében előidézhet, és ez a nemzeti jogrend szerinti vizsgálatot feltételez”. Lásd még a C-415/11. sz. *Aziz* ügy 71. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot; a C-237/02. sz. *Freiburger Kommunalbauten* ügy 21. pontja és a C-76/10. sz. *Pohotovost’* ügy 59. pontjában foglaltak.

²²⁵A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 59. pontja és rendelkező része 3) pontjának első franciabekezdése; a C-415/11 sz. *Aziz* ügy 68. és 73. pontja.

²²⁶A C-226/12. sz. *Constructora Principado* ügy 21. pontja.

²²⁷Hivatkozás a C-415/11. sz. *Aziz* ügy 68. pontjára.

²²⁸Hivatkozás a C 472/11. sz. *Banif Plus Bank* ügy 40. pontjára.

²²⁹Hivatkozás a C-415/11. sz. *Aziz* ügy 71. pontjára.

3.4.3. Szankciók vagy következmények a szerződéses kötelezettségek teljesítésének fogyasztó általi elmulasztása esetén

A fogyasztó kárára előidézett jelentős egyenlőtlenség elkerülése érdekében a szerződéses kötelezettségek teljesítésének fogyasztó általi elmulasztása esetén alkalmazott szankcióknak vagy az ebből eredő következményeknek **a fogyasztóra háruló kötelezettség jelentőségének és a mulasztás súlyosságának fényében indokoltnak kell lennie**²³⁰. Másként fogalmazva arányosnak kell lenniük²³¹. Ennek az értékelésnek ki kell terjednie arra a kérdésre, hogy a szerződési feltétel eltér-e azoktól a törvényi rendelkezésektől, amelyek az érintett szerződési feltétel hiányában alkalmazandók lennének, valamint amennyiben a feltétel egy meghatározott eljáráshoz vezet, akkor a fogyasztó rendelkezésére álló eljárási eszközökre²³².

A Bíróság²³³ az alábbi módon írta le a jelzáloghitel-megállapodások úgynevezett előrehozott vagy lejárat előtti visszafizetési kikötéseire – amelyek lehetővé teszik a hitelező számára a jelzálogjog érvényesítése iránti eljárás megkezdését – vonatkozó kritériumokat:

„[...] a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) és (3) bekezdését, valamint melléklete 1. pontjának e) és g) alpontját és 2. pontjának a) alpontját úgy kell értelmezni, hogy [...] a jelzáloghitel lejárat előtti felmondására vonatkozó feltétel tisztességtelen jellegének értékelése tekintetében különösen a következő kérdések bírnak alapvető jelentőséggel:

– *annak kérdése, hogy az eladó vagy szolgáltató azon lehetősége, hogy egyoldalúan felmondja a szerződést, attól függ-e, hogy a fogyasztó nem teljesíti a szóban forgó szerződéses viszonyban lényegesnek számító kötelezettségét,*

– *annak kérdése, hogy e lehetőséget arra az esetre írták-e elő, ha az ilyen nemteljesítés eléggé súlyosnak minősül a hitel futamidejéhez és összegéhez képest,*

– *annak kérdése, hogy az említett lehetőség eltér-e a felek megállapodása hiányában alkalmazandó szabályoktól olyan módon, hogy e feltétel a rendelkezésére álló eljárási eszközök miatt megnehezíti a fogyasztó számára a bírói út igénybevetését és a védelemhez való jogának gyakorlását, továbbá*

– *annak kérdése, hogy a nemzeti jog megfelelő és hatékony eszközöket biztosít-e ahhoz, hogy az a fogyasztó, akivel szemben az ilyen feltétel alkalmazásra kerül, orvosolhassa a hitelszerződés egyoldalú felmondásából eredő következményeket.*

A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az előtte folyamatban lévő jogvita összes sajátos körülménye függvényében ezen értékelést elvégezze.”

A késedelmi kamat tekintetében a Bíróság²³⁴ az alábbi magyarázattal szolgált erre a próbára vonatkozóan:

„[...] , ami a késedelmi kamat megállapítására vonatkozó feltételt illeti, emlékeztetni kell arra,

²³⁰Például a C-415/11. sz. Aziz ügy 73. pontja; a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 66. pontja.

²³¹Erre a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv melléklete 1. pontjának e) alpontja is kitér: „a kötelezettségét nem teljesítő fogyasztótól aránytalanul magas összeg megfizetését követelik meg kártérítés címén;”.

²³²A C-415/11. sz. Aziz ügy 73. és 74. pontja; a C-537/12. és C-116/13. sz. *Banco Popular Español Banco de Valencia* egyesített ügyek 70. és 71. pontja. Az eljárási szabályok tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvnek való megfelelését illetően lásd a 6. szakaszt.

²³³A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 66. pontja, a C-537/12. és C-116/13 sz. *Banco Popular Español Banco de Valencia* egyesített ügyek 71. pontja, a C-415/11. sz. Aziz ügy 73. és 75. pontja alapján.

²³⁴A C-415/11. sz. Aziz ügy 74. pontja.

hogy az irányelv melléklete 1. pontjának e) alpontja alapján, amelyet az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének és 4. cikke (1) bekezdésének rendelkezéseivel összefüggésben kell értelmezni, [...], a kérdést előterjesztő bíróságnak többek között vizsgálnia kell egyrészt azokat a nemzeti szabályokat, amelyek a felek közötti viszonyra irányadók abban az esetben, ha a szóban forgó szerződésben másként nem állapodtak meg, vagy irányadók az ilyen típusú, fogyasztókkal kötött különböző szerződésekre, másrészt pedig vizsgálnia kell, hogy milyen szintű a rögzített késedelmi kamatmérték a törvényes kamatmértékhez képest, annak megállapítása végett, hogy alkalmas-e az érintett tagállamban az általa követett célok megvalósításának biztosítására, és nem haladja-e meg az e célok eléréséhez szükséges mértéket.”

Az arányosság²³⁵, következésképpen pedig a szerződési feltételek által előírt szankciók tisztességtelen jellegének tekintetében a Bíróság kimondta továbbá²³⁶, hogy a megállapodás szerinti összes szankció *együttes hatását* szükséges értékelni attól függetlenül, hogy a hitelező ténylegesen megköveteli-e azok teljes mértékű teljesítését.

Még abban az esetben is, ha csak a szankciók *együttes hatása* nyomán válnak aránytalanná, *valamennyi* érintett szerződési feltételt tisztességtelennek kell tekinteni²³⁷, függetlenül attól, hogy sor került-e az alkalmazásukra²³⁸.

3.4.4. Az ár vagy díjazás esetlegesen tisztességtelen jellege

A fentebbiekben foglaltaknak megfelelően²³⁹ a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimumszabályok értelmében az ár vagy díjazás megfelelése csak abban az esetben képi a 3. cikk (1) bekezdésében előírt értékelés tárgyát, ha az alkalmazandó árat vagy díjazást meghatározó szerződési feltételek nincsenek világosan és érthetően megfogalmazva. A 3. cikk (1) bekezdésében előírt értékelésük során – amennyiben a vonatkozó nemzeti jog nem tartalmaz kiegészítő szabályokat – a fogyasztó által fizetendő ellenérték és egy adott áru vagy szolgáltatás értékének összehasonlításakor figyelembe kell venni például a szerződéskötés időpontjában alkalmazott piaci gyakorlatokat²⁴⁰. Például egy hitelszerződésben előírt ügyleti kamat esetleges tisztességtelen jellegének tekintetében a Bíróság az alábbiakat mondta ki²⁴¹

„amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy valamely, az ügyleti kamatok számítására vonatkozó szerződési feltételnek, [...], megfogalmazása nem világos és érthető ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében, meg kell vizsgálnia, hogy e feltétel tisztességtelen-e az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében. E vizsgálat keretében az említett bíróság feladata különösen, hogy összehasonlítsa az ügyleti kamatok mértékének e szakasz által előírt számítási módját és az ebből eredő mérték tényleges összegét a szokásosan alkalmazott számítási módokkal és törvényes kamatok mértékével, valamint az

²³⁵A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv melléklete 1. pontjának e) alpontja.

²³⁶A C-377/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy 101. pontja.

²³⁷A C-377/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy 101. pontja.

²³⁸Lásd még a 4.3.3. szakaszt és a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 73. pontját és rendelkező részének 4) pontját. Egy előzetes döntéshozatal iránti kérelmet (C-750/18. sz. *A, B kontra C* ügy – 2019. május 31-én még folyamatban), amelyben a Bíróságot iránymutatás nyújtására kérték fel abban a kérdésben, hogy az együttes hatás a szerződéses kötelezettségek teljesítésének ugyanazon elmulasztásához kapcsolódó szankciókra korlátozható-e, visszavontak.

²³⁹3.1. és 3.2.2. szakasz C-96/16 és C-94/17 egyesített ügyek – *Banco Santander Escobedo Cortés*.

²⁴⁰Ideértve például azokat az eseteket, amikor az árfolyam-ingadozások egyenlőtleniséget idéznek elő a felek jogaiban és kötelezettségeiben azáltal, hogy megnövekedett terheket rónak a fogyasztóra; a C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy 52–58. pontja.

²⁴¹A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 67. pontjának második franciabekezdése.

alapügy tárgyát képező szerződés megkötésének időpontjában a vizsgált kölcsönszerződés összegével és tartamával megegyező kölcsön tekintetében a piacon alkalmazott kamatok mértékével;”

Tekintettel továbbá a 3. cikk (1) bekezdésében szereplő „jóhiszeműség követelményére” a Bizottság úgy ítéli meg, hogy az értékelés keretében csak a tisztességes és méltányos piaci gyakorlatok vehetők figyelembe.

3.4.5. A szerződéskötés időpontjában fennálló körülmények

A 4. cikk (1) bekezdésének értelmében egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, azaz a jóhiszeműség követelményével ellentétes jelentős egyenlőtleniséget a szerződés természetének, az egyéb szerződési feltételek, az egyéb kapcsolódó szerződések, valamint „a szerződés megkötésének időpontjában fennálló” és a szerződés megkötését kísérő összes körülmény figyelembe vételével kell értékelni. Az utolsó szempont nem foglalja magában a szerződés teljesítése során nyilvánvalóvá váló körülményeket. A szerződés megkötését kísérő körülményeknek azonban magukban kell foglalniuk minden olyan körülményt, amelyről az eladónak vagy szolgáltatónak tudomása volt vagy észszerű módon tudomása lehetett, és amely a szerződés későbbi teljesítésére kihathat²⁴².

Ilyen körülményekre példa a külföldi pénznemben folyósított kölcsönökben rejlő, árfolyam-ingadozásokkal kapcsolatos kockázat, amely csak a szerződés teljesítése során jelentkezhet. Ilyen esetekben a nemzeti bíróságok feladata, hogy a hitelező szakértelmének és ismereteinek fényében értékelje, hogy a fogyasztó árfolyamkockázatnak való kitettsége összhangban van-e a jóhiszeműség követelményével, azaz tisztességes és méltányos gyakorlatnak számít-e, és a 3. cikk (1) bekezdésének értelmében vett jelentős egyenlőtleniséget idéz-e elő²⁴³.

A szerződési feltételek módosítása vagy helyettesítése esetén az új szerződési feltételek értékelésekor helyesítő a módosítás vagy helyettesítés időpontjában fennálló körülmények figyelembe vétele.²⁴⁴

A jelentős egyenlőtleniséget a szerződési feltétel tartalmára tekintettel kell értékelni, *a gyakorlatban való alkalmazásának módjától függetlenül*²⁴⁵. Például ha egy szerződési feltétel lehetővé teszi az eladó vagy szolgáltató számára, hogy abban az esetben, ha a fogyasztó nem fizet be bizonyos számú havi részletet, kérje a hitel teljes összegének azonnali visszafizetését, akkor a tisztességtelen jelleg értékelését a szerződés által előírt be nem fizetett havi részületek számának alapján kell végezni. Az értékelés nem alapulhat azoknak a havi részületeknek a számára, amelyeket a fogyasztó ténylegesen elmulasztott befizetni mielőtt az eladó vagy szolgáltató hivatkozott az érintett feltételre²⁴⁶.

3.4.6. Az átláthatóság hiányának relevanciája a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének szempontjából

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében az átláthatóság hiánya nem jelenti automatikusan azt, hogy egy adott szerződési feltétel

²⁴² a C-186/16. sz. *Andriuc* ügy 54. pontja.

²⁴³ A C-186/16. sz. *Andriuc* ügy 55. és 56. pontja.

²⁴⁴ A C-452/18. sz. *Ibercaja Banco* ügyben (2019. május 31-én még folyamatban) a Bíróságot felkérték, hogy biztosítson pontosabb értelmezést a kölcsönszerződések megújítását illetően.

²⁴⁵ A C-602/13. sz. *BBVA* ügy 50. pontja.

²⁴⁶ A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 73. pontja és rendelkező részének 4. pontja.

tisztességtelen jellegű²⁴⁷. Ez azt jelenti, hogy annak megállapítása után, hogy a 4. cikk (2) bekezdésének hatálya alá tartozó²⁴⁸ szerződési feltétel „megfogalmazása nem világos és érthető”, tisztességtelen jellegének értékelését rendszerint továbbra is el kell végezni a 3. cikk (1) bekezdése szerinti kritériumok alapján²⁴⁹. Ugyanakkor a 3. cikk (1) bekezdésének értelmében vett tisztességtelen jelleg értékelésében az átláthatóság hiánya nem egy elengedhetetlen elem²⁵⁰, azaz kiegyensúlyozatlan tartalmukból adódóan a tökéletesen átlátható szerződési feltételek is tisztességtelen jellegűnek minősülhetnek a 3. cikk (1) bekezdésének értelmében²⁵¹.

Ugyanakkor, ha a szerződési feltételek nincsenek világosan és érthetően megfogalmazva, azaz az eladók vagy szolgáltatók nem tesznek eleget az átláthatósági követelményeknek, akkor ez a körülmény hozzájárulhat ahhoz, hogy a 3. cikk (1) bekezdésének értelmében egy szerződési feltételt tisztességtelen jellegűnek tekintsenek, vagy akár tisztességtelenséget is jelezhet. A melléklet 1. pontjának i) alpontja – amely a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatását érinti – megerősíti, hogy az átláthatóság hiánya döntő szerepet játszhat a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének tekintetében.

Számos ítélet legalább az adott típusú szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelésekor figyelembe venni szükséges (fontos) elemként hivatkozik az átláthatóság hiányára²⁵², vagy ugyanott hivatkozik az átláthatóság hiányára és a szerződési feltételek tisztességtelen jellegére²⁵³.

²⁴⁷Bár a minimális harmonizáció elvével összhangban a nemzeti jog előírhatja, hogy az átláthatóság hiánya ilyen azonnali következménnyel jár. Lásd a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv és a nemzeti jog közötti kapcsolatot taglaló 2. szakaszt és a német polgári törvénykönyv (BGB) 307. §-ának (1) bekezdését.

²⁴⁸Lásd a 3.2.1. szakaszt.

²⁴⁹Ezt számos ítéletben megerősítették implicit vagy explicit módon, például a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 62–67. pontjában, különösen a 64. pontban és a 67. pont második franciabekezdésében, a C-119/17. sz. *Lupean* ügy 22–31. pontjában vagy a C-118/17. sz. *Dunai* ügy 49. pontjában.

²⁵⁰A 3. cikk (1) bekezdése nem írja elő feltétlenül az átláthatóság hiányát. Ez csak azoknak a szerződési feltételeknek az esetében van másképp, amelyek a szerződés elsődleges tárgyát határozzák meg, vagy amelyek értékelése szükségessé tenné az ár vagy a díjazás megfelelésének megvizsgálását.

²⁵¹A C-342/13. sz. *Sebestyén Katalin* ügy 34. pontjában megerősítve: „Mindazonáltal – akár elismerve azt, hogy a fogyasztó által a szerződés megkötése előtt kapott általános tájékoztatás megfelel az egyértelműség és átláthatóság azon követelményének, amely az említett irányelv 5. cikkéből ered – e körülmény önmagában nem teszi lehetővé a [...] feltétel tisztességtelen jellegének kizárását.”

²⁵²Például a C-472/10. sz. *Invitel* ügy 28. pontjában és a rendelkező rész 1. pontjának végén: „[...] nemzeti bíróság feladata, hogy a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelv 3. cikkének (1) és (3) bekezdése tekintetében értékelje a fogyasztói szerződések általános feltételei között szereplő olyan kikötés tisztességtelen jellegét, amelyben az eladó vagy szolgáltató a nyújtandó szolgáltatáshoz kapcsolódó díjak egyoldalú módosítását teszi lehetővé, anélkül azonban, hogy e költségek kiszámításának módját egyértelműen meghatározná, és anélkül, hogy e módosítás érvényes indokát megjelölné. Ezen értékelés keretében e bíróságnak a fogyasztói szerződésekben foglalt általános feltételek között – amelyeknek a vitatott kikötés részét alkotja – szereplő valamennyi kikötés, valamint a szóban forgó általános feltételekben előírtakat esetleg meghaladó jogokat és kötelezettségeket előíró nemzeti szabályozás fényében azt kell megvizsgálnia, hogy a nyújtandó szolgáltatáshoz kapcsolódó díjak változtatásának okait vagy módját egyértelműen és érthetően foglalmazták-e meg, illetve – adott esetben – azt, hogy a fogyasztók jogosultak-e a szerződés felmondására.”

A C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy rendelkező részének 2) pontja: „A 93/13 irányelvnek a [...] 2003/55/EK [...] irányelv 3. cikkének (3) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. és 5. cikkét úgy kell értelmezni, hogy annak mérlegeléséhez, hogy az a szerződési szabványfeltétel, amellyel az ellátó vállalkozás fenntartja magának a földgázszállítás ára módosításának lehetőségét, megfelel-e a jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság e rendelkezésekben támasztott követelményeinek, vagy sem, különösen az alábbiak bírák alapvető jelentőséggel:

– annak meghatározása, hogy a szerződés ezen díjak megváltoztatásának indokát és módját átlátható jelleggel, úgy tünteti-e fel, hogy a fogyasztó egyértelmű és érthetően megfogalmazott kritériumok alapján előre láthassa e díjak esetleges módosítását. [...]”; és

A Bíróság hangsúlyozta az átláthatóság jelentőségét a szerződési feltételek tisztességességének szempontjából, például azoknak a kikötéseknek a tekintetében, amelyek lehetővé teszik az eladó vagy szolgáltató számára a fogyasztók által fizetendő díjak megváltoztatását a hosszú távú szerződések keretében²⁵⁴, meghatározzák a fogyasztó alapvető kötelezettségeit egy kölcsönszerződésben²⁵⁵, vagy az alkalmazandó jog megválasztásáról rendelkeznek²⁵⁶.

A Bíróság kifejezetten kimondta, hogy az alkalmazandó jog megválasztásáról szóló azon kikötések tekintetében, amelyek nem tüntetik fel azt a tényt, hogy a Róma I. rendelet értelmében a fogyasztók minden esetben hivatkozhatnak a lakóhelyük szerinti tagállam előnyösebb szabályaira²⁵⁷, az információnak ez a visszatartása vagy a feltétel megtévesztő jellege a feltétel tisztességtelen jellegének megállapítását eredményezheti. A Bíróság²⁵⁸, miután emlékeztetett a felek jogaiban és kötelezettségeiben előidézett jelentős egyenlőtlenség kritériumára, az alábbiakat mondta ki:

„[k]onkrétabban, egy ilyen feltétel tisztességtelen jellege eredhet abból, ha annak megfogalmazása nem felel meg a világos és érthető megfogalmazás 93/13 irányelv 5. cikkében kimondott követelményének. [...]”

Ezek alapján az a következtetés vonható le, hogy az érintett szerződési feltétel tartalmától függően és az átláthatóság hiánya által kifejtett hatás fényében **egy szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellege szorosan kapcsolódhat átláthatóságának hiányához, illetve egy szerződési feltétel átláthatóságának hiánya jelezheti annak tisztességtelen jellegét.** Ez az eset állhat fenn például olyankor, amikor a fogyasztók nem képesek megérteni egy feltétel következményeit, vagy meg vannak tévesztve.

Azokban az esetekben, amikor a nem világos, rejtett vagy megtévesztő szerződési feltételek a fogyasztókat hátrányos helyzetbe hozzák, vagy amikor a feltételek következményeinek megértéséhez szükséges magyarázatokat nem biztosítják, akkor az eladó vagy szolgáltató

– annak meghatározása, hogy az adott körülmények között a fogyasztó ténylegesen gyakorolhatja-e a számára biztosított felmondási jogot.

A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy ezt a jelen eset összes körülményére tekintettel mérlegelje, beleértve a fogyasztói szerződések általános szerződési feltételeiben található azon feltételek összességét, amelyeknek a vitatott feltétel részét képezi.”

²⁵³Például a C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy 65. pontja: „A nemzeti bíróság feladata annak az adott ügy tényállására figyelemmel történő meghatározása, hogy valamely feltétel megfelel-e a jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelményének.” Lásd még a C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* és *Bankia* egyesített ügyek 50. pontját, és a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 40. pontját.

A C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy 47. pontja: „Az ilyen egyoldalú kiigazítást lehetővé tévő szabványfeltételnek mindazonáltal meg kell felelnie a jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság említett irányelvekben támasztott követelményeinek.”

²⁵⁴A C-472/10. sz. *Invitel* ügy 21–31. pontja; a C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy 40–55. pontja.

²⁵⁵A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy, a C-348/14. sz. *Bucura* ügy, a C-186/16. sz. *Andriciuc* ügy és a C-119/17. sz. *Lupean* ügy 22–31. pontja.

²⁵⁶A C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy.

²⁵⁷A Róma I. rendelet 6. cikke.

²⁵⁸A C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy 68. pontja, amelyből egy részlet itt olvasható. Az előtte szereplő 67. pont a következőképpen szól: „E körülmények között [...] az eladó vagy szolgáltató székhelye szerinti tagállam jogát kijelölő, az alkalmazandó jog megválasztására irányuló, előzetesen megfogalmazott feltétel csak abban az esetben tisztességtelen, ha szövegéhez vagy összefüggéséhez kapcsolódóan rendelkezik bizonyos, a felek jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget előidéző sajátosságokkal.”

valószínűsíthetően nem járt el tisztességes és méltányos módon a fogyasztóval szemben, és nem vette figyelembe annak törvényes érdekeit.

3.4.7. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (3) bekezdésében hivatkozott melléklet szerepe

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv melléklete „csupán” a feltételek olyan jelzésszerű és nem teljes felsorolását tartalmazza, amelyek tisztességtelennek *tekinthetők*. A Bíróság több alkalommal hangsúlyozta ezt²⁵⁹. A melléklet nem kimerítő jellege és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. cikke által előírt minimális harmonizációs elv azt jelenti, hogy a nemzeti jog kibővítheti a felsorolást, vagy szigorúbb szabályokat eredményező megfogalmazásokat alkalmazhat²⁶⁰.

Mivel a felsorolás csak jelzésszerű, a benne szereplő feltételek nem tekinthetők automatikusan tisztességtelen jellegűnek. Ez azt jelenti, hogy tisztességtelen jellegüknek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében és 4. cikkében meghatározott általános kritériumok fényében továbbra is értékelés tárgyát kell képeznie²⁶¹. A Bíróság kimondta, hogy a mellékletben szereplő feltételeket nem kell feltétlenül tisztességtelennek tekinteni, ugyanakkor a felsorolásban nem szereplő feltételek is lehetnek tisztességtelen jellegűek²⁶². Mindazonáltal *a melléklet a szerződési feltételek tisztességtelen jellegére irányuló értékelés fontos eleme*. A Bíróság szavaival:

„Noha a szóban forgó melléklet nem olyan jellegű, hogy automatikusan és önmagában állapítja meg valamely vitatott kikötés tisztességtelen jellegét, mindazonáltal olyan alapvető elemnek minősül, amelyre a hatáskörrel rendelkező bíróság e kikötés tisztességtelenségére vonatkozó értékelését alapíthatja.”²⁶³

Ha egy tagállam²⁶⁴ egy „feketelistát” fogad el a minden esetben tisztességtelen jellegűnek tekintendő feltételekkel²⁶⁵, akkor az ilyen listákon szereplő szerződési feltételeknek nem kell a 3. cikk (1) bekezdését átültető nemzeti rendelkezések által előírt értékelés tárgyát képezniük.

Ellenkező esetben a nemzeti hatóságoknak a 3. cikk (1) bekezdése értelmében meg kell vizsgálniuk a feltételt, és ennek keretében a mellékletből kell tájékozódniuk arra vonatkozóan, hogy normál esetben mi számít a felek jogaiban és kötelezettségeiben előidézett olyan jelentős egyenlőtlenségnek, ami ellentétes a jóhiszeműség követelményével.

Ítélezési gyakorlatában a Bíróság a melléklet következő pontjaira hivatkozott:

²⁵⁹A C-472/10. sz. *Invitel* ügy 25. pontja; a C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy 37. és 38. pontja; a C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy 42. pontjában; és a C76/10. sz. *Pohotovost'* ügy 56. és 58. pontjában foglaltak.

²⁶⁰A C-478/99- sz. *Bizottság kontra Svédország* ügy 11. pontja.

²⁶¹A C-478/99- sz. *Bizottság kontra Svédország* ügy 11. pontja.

²⁶²A C-237/02. sz. *Freiburger Kommunalbauten* ügy 2. pontja; a C-478/99. sz. *Bizottság kontra Svédország* ügy 20. pontja. A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 60. pontjában a Bíróság „szürke listaként” hivatkozott a mellékletre. Előfordulhat azonban, hogy bizonyos nemzeti jogok értelmezése szerint a „szürke listák” azt a (megdönthető) jogi vélelmet jelölik, hogy a szerződési feltételek egyes típusai tisztességtelen jellegűek.

²⁶³A C-472/10. sz. *Invitel* ügy 26. pontjának első része.

²⁶⁴Lásd a jelen Közlemény 2. mellékletét.

²⁶⁵A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy 61. pontja.

- 1. pont e) alpont²⁶⁶: A C-76/10. sz. *Pohotovost’* ügy; a C-415/11. sz. *Aziz* ügy²⁶⁷; a C-94/17. és C-96/16. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek a késedelmi kamatok kérdésében;
- 1. pont e) alpont: A C-377/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy a szerződéses szankciók együttes hatásának kérdésében,
- Az i), j) és l) alpont a 2. pont b) és d) alpontjával együttesen értelmezve: A C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy, a C-472/10. sz. *Invitel* ügy²⁶⁸, a C-348/14. sz. *Bucura* ügy²⁶⁹ az árváltoztatásra vonatkozó kikötések kérdésében,
- Az 1. pont j) és l) alpontja a 2. pont b) és d) alpontjával együttesen értelmezve:
 - A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy²⁷⁰ a devizalapú jelzáloghitelek árfolyam-átszámítási mechanizmusának kérdésében;
 - A C-143/13. sz. *Matei és Matei* ügy²⁷¹ a kamatláb egyoldalú megváltoztatásának kérdésében;
- 1. pont q) alpont²⁷²:
 - A C-240/98. sz. *Océano Grupo Editorial* ügy; a C-137/08 sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy; a C-243/08 sz. *Pannon GSM* ügy; amelyekben kimondták, hogy a joghatóságra vonatkozó olyan kikötések, amelyek értelmében az a kötelezettség hárul a fogyasztóra, hogy a lakóhelyéhez képest esetleg távoli bíróság kizárólagos illetékességének vesse alá magát, ami megnehezítheti megjelenését a bíróság előtt, főszabály szerint az 1. pont q) alpontjának hatálya alá tartoznak²⁷³; a C-266/18. sz. *Aqua Med* ügy a joghatóságra vonatkozó törvényi rendelkezések kérdésében;
 - A C-240/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy; a C-342/13. sz. *Sebestyén Katalin* ügy a választottbírói kikötések kérdésében;
 - a C-415/11. sz. *Aziz* ügy 75. pontja a jelzálogkölcson-szerződésekben szereplő jelzálogjog-érvényesítési kikötések és a rendelkezésre álló jogorvoslatokkal összefüggésben történő értékelésük kérdésében.

A melléklet egyik érdeme az, hogy segít egy közös alap megtalálásában olyankor, amikor a tagállamok összehangolják végrehajtási intézkedéseiket a tisztességtelen szerződési feltételek tekintetében. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv melléklete és a nemzeti

²⁶⁶Olyan feltételek, amelyek „a kötelezettségét nem teljesítő fogyasztótól aránytalanul magas összeg megfizetését követelik meg kártérítés címén”.

²⁶⁷74. pont.

²⁶⁸21–31. pont.

²⁶⁹60. pont.

²⁷⁰különösen a 73. pont.

²⁷¹különösen az 59. és 74. pont; a 74. pontban a következő olvasható: „Így különösen, a 93/13 irányelv 3. és 5. cikkéből, valamint ezen irányelv melléklete 1. pontjának j) és l) alpontjából, illetve 2. pontjának b) és d) alpontjából az következik, hogy az átláthatóság követelményének tiszteletben tartása szempontjából alapvető jelentőséggel bír az, hogy a kölcsönszerződés átlátható jelleggel tünteti-e fel a kamatláb megváltoztatása mechanizmusának okait és sajátosságait, valamint az e feltétel és a hitelező díjazására vonatkozó többi feltétel közötti viszonyt oly módon, hogy a tájékozott fogyasztó egyértelmű és érthető kritériumok alapján előreláthassa a számára ebből eredő gazdasági következményeket.”

²⁷²Olyan feltételek, amelyek célja vagy hatása, hogy „kizárják vagy gátolják a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybevételeiben, különösen arra kötelezve a fogyasztót, hogy csak jogszabályi rendelkezések által nem kötött döntőbíróhoz fordulhat, jogtalanul korlátozva a rendelkezésére álló bizonyítékokat, vagy olyan bizonyítási terhet róva a fogyasztóra, amelyet az alkalmazandó jog értelmében rendesen a másik szerződő félnek kellene viselnie”.

²⁷³a C-240/98. sz. *Océano Grupo Editorial* ügy 22–24. pontja és rendelkező része; a C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy 54–56. pontja; a C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy 41. pontja.

átültetésekhez tartozó különböző típusú mellékletek továbbá egyértelműbbé teszik az eladók vagy szolgáltatók számára, hogy milyen szerződési feltételek problematikusak, és segítséget nyújthatnak a végrehajtási szervek számára a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv formális és informális módon való betartásában.

4. A tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellege (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (1) bekezdése)

6. cikk

(1) A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

(2) A tagállamok a szükséges intézkedések megtételével gondoskodnak arról, hogy ha a szerződés szoros kapcsolatban áll a tagállamok területével, a fogyasztó ne veszítse el az ezen irányelv által biztosított védelmet annak következtében, hogy nem tagállam jogát jelölik ki a szerződésre alkalmazandó jogként.

(21) preambulumbekkezdés

mivel a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy ne alkalmazzanak tisztességtelen feltételeket az eladó vagy a szolgáltató fogyasztóval kötött szerződéseiben, de ha a szerződés mégis tartalmaz ilyen feltételeket, akkor azok ne legyenek kötelező érvényűek a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is kötelezi a feleket;

4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben

A Bíróság²⁷⁴ rendszeresen hangsúlyozta a 6. cikk (1) bekezdésének központi szerepét a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által létrehozott fogyasztóvédelmi rendszerben, amely

„[...]azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében [...]”²⁷⁵.

A tisztességtelen szerződési feltételek 6. cikk (1) bekezdése által előírt nem kötelező jellege egy *kógens szabály*, amellyel a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célja

²⁷⁴Például a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy itt idézett 40. pontjában.

²⁷⁵hivatkozás a C-169/14. sz. *Sánchez Morcillo és Abril García* ügy 22. pontjára, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatra.

ennek az egyenlőtlenségnek a kezelése, és egy valódi egyensúly megteremtése²⁷⁶ a szerződő felek között. A Bíróság szavaival²⁷⁷:

„[...] az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése, amely szerint a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, olyan kógens rendelkezés, amely arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse”

Tekintettel arra, hogy a fogyasztók tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni – tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által létrehozott – védelme **közérdekű** kérdés, a Bíróság²⁷⁸ több ízben kimondta, hogy a 6. cikk (1) bekezdését **a tagállamok jogszabályai által előírt közrendi szabályokkal egyenértékűnek kell tekinteni:**

„A Bíróság egyébiránt kimondta, hogy tekintettel azon közérdek jellegére és jelentőségére, amelyen az irányelv által a fogyasztóknak biztosított védelem alapul, meg kell állapítani, hogy ezen irányelv 6. cikkét azon nemzeti jogszabályokkal egyenértékűnek kell minősíteni, amelyek a nemzeti jogrendben a közrendi szabályok rangjával bírnak [...]. Meg kell állapítani, hogy e minősítés kiterjed az irányelv valamennyi olyan rendelkezésére, amelyek elengedhetetlenek az említett 6. cikk céljának megvalósításához.”

A 6. cikk (1) bekezdésének kógens vagy kötelező jellege azt jelenti, hogy ez a rendelkezés valamennyi félre és hatóságra nézve kötelező érvényű, és főszabály szerint nem lehet eltérni tőle. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (2) bekezdése megerősíti ezt annak kimondásával, hogy a fogyasztók nem veszíthetik el a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által biztosított jogait, még akkor sem, ha az alkalmazandó jog megválasztására vonatkozó megállapodás értelmében a szerződésre egy tagállamtól eltérő ország joga az irányadó²⁷⁹.

A 6. cikk (1) bekezdésének kötelező jellege azt is jelenti, hogy a **fogyasztók** főszabály szerint **nem mondhatnak le erről a védelemről** sem szerződés²⁸⁰, sem pedig közvetlen vagy közvetett egyoldalú nyilatkozat útján. Ez mindenképp érvényes a szerződési feltételek tisztességtelen jellegéhez kapcsolódó konkrét követeléseket érintő vitás kérdések rendezése előtt²⁸¹.

²⁷⁶A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 41. pontja, a C-169/14. sz. *Sánchez Morcillo és Abril García* ügy 23. pontja, a C154/15., C307/15, és C308/15. sz. *Gutiérrez Naranjo és társai* egyesített ügyek 53. és 55. pontja.

²⁷⁷A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 38. pontja, hivatkozással a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 40. pontjára és a C-472/11. sz. *Banif Plus Bank* ügy 20. pontjára.

²⁷⁸Például a C-154/15., C-307/15. . és C-308/15. sz. *Naranjo Gutierrez* egyesített ügyek 54. pontja. a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy itt idézett 44. pontjában. Ebben a pontban a Bíróság a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügyben hozott korábbi ítélet 52. pontjára és a C-76/10. sz. *Pohotovost'* ügyben hozott korábbi ítélet 50. pontjára hivatkozik.

²⁷⁹Lásd a harmadik országokban székhellyel rendelkező kereskedőkről szóló 1.2.5. szakaszt.

²⁸⁰Függetlenül attól, hogy egyedileg megtárgyalt feltételekről vagy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikke (1) bekezdésének értelmében vett szerződési feltételekről van szó.

²⁸¹A Bíróság azonban azt a pontosítást fűzte hozzá, hogy a bírósági eljárások keretében a fogyasztók dönthetnek úgy, hogy nem élnek ezzel a védelemmel, miután tájékoztatták őket egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegéről (lásd a 4.3.3. szakaszt, valamint az 5.5.1. és 5.5.5. szakaszt). A C-452/18. sz. *Ibercaja* ügyben (2019. május 31-én még folyamatban) a Bíróságot felkérték, hogy mérlegelje egy megújítási megállapodás azon szerződési feltételeit, amelyek értelmében egy fogyasztó olyan szerződési feltételek alapján mondott le azon jogáról, hogy visszatérítési követelésekkel éljen, amelyek egy tisztességtelen szerződési feltétel

A 6. cikk (1) bekezdésének érdemi hatásait a 4.2., 4.3. és 4.4. alszakaszok tárgyalják. A 6. cikk (1) bekezdéséből eredő eljárási garanciákat az 5. szakasz taglalja. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegéből eredő érdemi következmények a bírósági eljárástól és attól függetlenül alkalmazandók, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét a fogyasztó vagy hivatalból eljárva egy bíróság vetette fel.

4.2. A „fogyasztóra nézve nem kötelező jelleg” jogi hatása

A tisztességtelen szerződési feltételek fogyasztóra nézve nem kötelező jellege nemzeti szinten különböző jogi fogalmakban jelenhet meg, feltéve hogy biztosítják a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírányzott védelmet. Mindazonáltal úgy tűnik, hogy a tisztességtelen szerződési feltételek *érvénytelensége* képes a leghatékonyabban biztosítani az előírányzott védelmet. A Bíróság²⁸² hangsúlyozta, hogy

„[...] a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, **mint amely nem is létezett**, úgyhogy a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Ennélfogva egy ilyen kikötés tisztességtelen jellege bírósági megállapításának főszabály szerint azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne.”

A tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellege közvetlenül a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvből fakad, és nincs szükség arra, hogy egy bíróság vagy egyéb illetékes szerv előzőleg kimondja egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét vagy érvénytelenségét. Ugyanakkor az ilyen határozatok jogbiztonságot nyújtanak egy adott szerződési feltétel tisztességes/tisztességtelen jellegét illetően, különösen azokban az esetekben, amikor eltérő álláspontok létezhetnek a tisztességtelen jelleg tekintetében.

Ezért a nem kötelező jelleg nem függhet attól, hogy egy fogyasztó felvetette-e vagy mikor vetette fel egy adott szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, illetve vitatta-e vagy mikor vitatta annak érvényességét. Ezt a Bíróság²⁸³ megerősítette, amikor megállapította, hogy

„[...] az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése akként értelmezendő, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és e tekintetben nem szükséges, hogy a fogyasztó az ilyen feltételt előzetesen eredményesen megtámadja.”

Ez azt is jelenti, hogy egy vonatkozó elévülési idő miatt a fogyasztók elvben nem akadályozhatók meg abban, hogy kérjék egy eladótól vagy szolgáltatótól egy adott tisztességtelen feltétel törlését a szerződésből, kérelmezzék egy nemzeti bíróságtól egy szerződési feltétel érvénytelenségének kimondását, vagy kifogással éljenek az eladók vagy szolgáltatók tisztességtelen szerződési feltételeken alapuló követeléseivel szemben²⁸⁴.

következményeire vonatkozó „egyezség” értelmében tisztességtelen jellegűek lehetnek, és esetleg nyújtsanak további iránymutatást ezzel az elvvel kapcsolatban.

²⁸²C-154/15, C-307/15 és C-308/15 egyesített ügyek – Gutierrez Naranjo és társai

²⁸³A C-243/08. sz. Pannon GSM ügy itt idézett 28. pontja.

²⁸⁴Az a tény, hogy általában a fogyasztók számára is határidők vannak előírva a folyamatban lévő eljárásokon belüli jogorvoslatokra, illetve észszerű elévülési idő vonatkozik a tisztességtelen szerződési feltételek alapján végzett kifizetések visszatérítésének kérelmezésére, más lapra tartozik; lásd a C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. Gutierrez Naranjo egyesített ügyek 69–70. pontját.

Ugyanez érvényes a nemzeti bíróságok azon jogkörére, hogy hivatalból értékeljék a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét. A Bíróság²⁸⁵ az alábbiakat mondta ki:

„[...] [a]z irányelv által a fogyasztók számára biztosított védelem ellentétes az olyan nemzeti rendelkezésekkel, amelyek azokban az esetekben, amikor egy eladó vagy szolgáltató egy fogyasztó ellen eljárást indít egy köztük megkötött szerződés alapján, egy elévülési idő lejárta után megtiltják a nemzeti bíróság számára, hogy hivatalból vagy a fogyasztó által előadott panasz nyomán megállapítsa a szerződés egy feltételének tisztességtelen jellegét.”

Amikor egy egyedi jogvita vagy kollektív kereset keretében egy nemzeti bíróság megállapítja egy adott feltétel tisztességtelen jellegét, akkor ez a megállapítás vagy határozat *ex tunc* alkalmazandó. Ez azt jelenti, hogy a szerződés megkötésének időpontjától vagy az érintett feltétel szerződésbe való belefoglalásának pillanatától hatályos, nem pedig *ex nunc* az ítélet időpontjától²⁸⁶.

4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire

Ez a szakasz azt az elvet tárgyalja, hogy a tisztességtelen szerződési feltételeket hatályon kívül kell helyezni, és ezek nem módosíthatók (4.3.1. alszakasz), illetve azokat a konkrét körülményeket taglalja, amelyek fennállása esetén a tisztességtelen feltétel törlése nyomán a szerződésben keletkező hiányosságot pótolni lehet (4.3.2. alszakasz).

4.3.1. Az alapelv: a tisztességtelen szerződési feltételek hatályon kívül helyezése és módosításuk tilalma

A 6. cikk (1) bekezdésének értelmében azokban az esetekben, amikor a tisztességtelen szerződési feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, akkor a szerződés többi része továbbra is köti a feleket, ha „a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető”. A Bíróság²⁸⁷ több ízben is hangsúlyozta, hogy

„[...] a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének megfelelően **a tisztességtelen szerződési feltétel tárgyában eljáró nemzeti bíróság csupán arra köteles, hogy e feltétel alkalmazásától eltekintsen** annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, **de nem jogosult arra, hogy e feltétel tartalmát módosítsa. E szerződésnek ugyanis főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak az említett feltétel elhagyása tekintetében módosuljon, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés jogilag ilyen módon fennmaradhat** [...]”²⁸⁸.

²⁸⁵A C-473/00. sz. *Cofidis* ügy 38. pontja. A nemzeti bíróságok azon kötelezettségét, hogy hivatalból értékeljék a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét, az 5. szakasz tárgyalja.

²⁸⁶A C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. *Gutiérrez Naranjo* egyesített ügyek 73–75. pontja és rendelkező része.

²⁸⁷A C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek 73. pontja. A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügyben a Bíróság megállapította a tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellegéből eredő következmények alapelveit. Ezeket számos ügyben megerősítette, például a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügyben; a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügyben; a C-482/13., C-484/13., C-485/13. és C-487/13. sz. *Unicaja Banco y Caixabank* egyesített ügyekben; a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 71. pontjában; C-154/15, C-307/15 és C-308/15 egyesített ügyek – *Gutiérrez Naranjo és társai*, 57–61. pont

²⁸⁸Hivatkozás a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 71. pontjára, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatra.

Ez azt jelenti például, hogy a szankciókra vonatkozó tisztességtelen kikötések tekintetében a nemzeti bíróságok nem csökkenthetik egy elfogadható szintre a szerződési feltétel értelmében fizetendő összeget, hanem egyszerűen teljes egészében figyelmen kívül kell hagyniuk a feltételt²⁸⁹.

A tisztességtelen szerződési feltételek módosítása valójában azt jelentené, hogy az érintett feltételek részben kötelezőek maradnának, és az eladó vagy szolgáltató némileg élvezné az ilyen feltételek alkalmazásának előnyeit. Ez aláásná a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének hatékonyságát, és megszüntetné azt a visszatartó hatást, amelynek elérése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének célja a tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellegűnek minősítése révén²⁹⁰. Ennek a visszatartó hatásnak a megszüntetése továbbá nem lenne összhangban a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével, amelynek célja a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásának megszüntetése²⁹¹.

Ugyanezt a logikát követve egy tisztességtelen szerződési feltétel **részleges elhagyása** sem megengedett, mivel ez általában egy szerződési feltétel olyan módosításával lenne egyenértékű, ami a feltétel lényegét érinti²⁹².

Ettől csak azokban az esetekben lehet eltérni, ha egy szerződés egyetlen „szerződési feltételnek” tűnő részei valójában a 3. cikk (1) bekezdésének értelmében vett különböző szerződési feltételekből állnak. Ez különösen abban az esetben fordulhat elő, ha egy szerződési feltétel két (vagy több) kikötést tartalmaz, amelyek oly módon választhatók külön egymástól, hogy az egyik elhagyható, míg a fennmaradó kikötés továbbra is világos és érthető marad, és saját jellemzői alapján értékelhető.

Mindeddig a Bíróság csak néhány iránymutatást adott azokra a kritériumokra vonatkozóan, amelyek alapján meghatározható, hogy mi számít önálló szerződési feltételnek. Különbséget tesz például az olyan szerződési feltételek között, amelyek előírják a fogyasztók azon alapvető kötelezettségét, hogy egy kölcsönt egy adott pénznemben fizessenek vissza, illetve a külföldi pénznem átváltási mechanizmusát meghatározó feltételek között²⁹³, amelyek meghatározás

²⁸⁹Például a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 59. pontja: „[...] az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése nem értelmezhető úgy, hogy az lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára, hogy amennyiben észleli a valamely eladó vagy szolgáltató és valamely fogyasztó által kötött szerződésben szereplő kötbérikötés tisztességtelen jellegét, a szóban forgó kikötés alkalmazásának [...] teljes mellőzése helyett csökkentse a fogyasztót terhelő kötbér összegét.”

²⁹⁰C-154/15, C-307/15 és C-308/15 egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 60 és 62. pont

²⁹¹Például a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 58. pontja: „A Bíróság egyébiránt megállapította, hogy ezt az értelmezést megerősíti továbbá az irányelv célkitűzése és általános szerkezete. E vonatkozásban emlékeztetett arra, hogy az eladókkal vagy szolgáltatókkal szemben kiszolgáltatók helyzetben lévő fogyasztók számára biztosított védelemhez fűződő közérdek jellegére és fontosságára tekintettel az irányelv – amint az 7. cikkének (1) bekezdéséből következik – arra kötelezi a tagállamokat, hogy rendelkezzenek megfelelő és hatékony eszközökről annak érdekében, „hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását”. Márpedig ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné az irányelv 7. cikke által elért kívánt hosszú távú célt, mivel gyengítené az eladókra vagy szolgáltatókra az által gyakorolt visszatartó erőt, hogy az ilyen tisztességtelen feltételeket a fogyasztók vonatkozásában egészen egyszerűen nem alkalmazzák (a fent hivatkozott *Banca Español de Crédito* ügyben hozott ítélet 66–69. pontja).”

²⁹²A Bíróság ezt a C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* és *Bankia* egyesített ügyek 55. pontjában erősítette meg: „A jelen ügyben az alapügyekben szereplő kikötések tisztességtelenségét megalapozó esedékességi okok egyszerű elhagyása végső soron az ezen kikötések tartalma megváltoztatásának minősül, amely azok lényegét érinti. Ebből következően az említett kikötések részleges fenntartása nem megengedhető, különben közvetlenül érintené a jelen ítélet előző pontjában felidézett visszatartó hatást.”

²⁹³A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy, valamint a C-186/16. sz. *Andriuc* ügy a 4. cikk (2) bekezdésével kapcsolatban.

szerint különálló szerződési feltételek. Ugyanez vonatkozik a fogyasztó által fizetendő árat, valamint a hosszú távú szerződéses viszonyokban alkalmazott árváltoztatási mechanizmust meghatározó feltételekre²⁹⁴.

A Bíróság²⁹⁵ különbséget tesz továbbá a jelzálogkölsön keretében fizetendő ügyleti kamatot, illetve a késedelmi kamatot meghatározó feltételek között, annak ellenére, hogy meghatározás szerint az utóbbi az ügyleti kamat kiegészítése. Megállapítva, hogy az ügyleti kamat és a késedelmi kamat nagyon eltérő funkciókat látnak el, a Bíróság magyarázata szerint

„[...] e megfontolások irányadók függetlenül attól, hogy milyen módon vannak megfogalmazva a késedelmi kamat-mértéket és az ügyleti kamat-mértéket meghatározó szerződési feltételek. Így konkrétan e megfontolások nemcsak akkor érvényesek, ha a késedelmi kamat-mérték az ügyleti kamat-mértéktől függetlenül, külön feltételben van meghatározva, hanem akkor is, ha a késedelmi kamat-mértéket az ügyleti kamat-mérték bizonyos százalékponttal való növelése formájában fejezik ki. Ez utóbbi esetben, mivel a tisztességtelen feltétel e növekményben rejlik, a 93/13 irányelv csak azt követeli meg, hogy az említett növekményt semmisítsék meg.”

A részleges elhagyás tekintetében a Bíróság mindeddig nem nyújtott iránymutatást arra vonatkozóan, hogy például a Német Legfelsőbb Bíróság által alkalmazott, a szerződések részleges érvényességét kimondó jogelmélet összhangban van-e a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvel²⁹⁶. Ennek a jogelméletnek az értelmében különbséget tesznek a szerződési feltétel nem engedélyezett módosítása²⁹⁷ és a szerződési feltételben szereplő egyik tisztességtelen kikötés elhagyásának engedélyezése között, amennyiben a feltétel fennmaradó tartalma további beavatkozás nélkül alkalmazható. Ugyanakkor a Bíróság kimondta, hogy egy jelzáloghitel-megállapodás olyan feltételének tekintetében, amely lehetővé teszi a bank számára a teljes kölcsön visszafizetését, amennyiben a fogyasztó elmulasztott befizetni egyetlen havi részletet, a lejárat előtti visszafizetés kötelezettsége *nem választható külön* a (csupán) egyetlen be nem fizetett részletre vonatkozó kikötéstől *anélkül, hogy ez az érintett feltételek lényegének megváltozását ne okozná*. Ebben az esetben tehát a kikötést nem lehetett különválasztani.

Összefoglalva:

- a szerződési feltételek különválaszthatóságának tekintetében az egyes kikötések tartalma vagy funkciója, nem pedig az adott szerződésben való bemutatásuk módja a mérvadó, és
- a részleges elhagyás nem lehetséges, ha egy szerződés két része oly módon kapcsolódik egymáshoz, hogy az egyik rész eltávolítása hatással lenne a fennmaradó szerződési feltétel lényegére.

Ennek tekintetében nem kizárt, hogy egy szerződés egyetlen bekezdése/pontja a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikke (1) bekezdésének értelmében vett egynél több szerződési feltételt tartalmaz. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy két

²⁹⁴A C-472/11. sz. *Invitel* ügy, valamint a C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy.

²⁹⁵A C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander Escobedo Cortes* egyesített ügyek, különösen annak 76. és 77. pontja.

²⁹⁶A C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* and *Bankia* egyesített ügyekben a Bíróság konkrétan nem tért ki erre a kérdésre, ugyanakkor a C-70/17. ügyben a Spanyol Legfelsőbb Bíróság konkrétan hivatkozott erre a jogelméletre.

²⁹⁷A német jogelméletben és joggyakorlatban „geltungserhaltende Reduktion” megnevezéssel is hivatkoznak rá.

bekezdés/pont vagy akár különböző dokumentumokban szereplő rendelkezések tartalmuk fényében egyetlen szerződési feltételt alkotnak.

Az elv, miszerint a nemzeti bíróságok nem módosíthatják a tisztességtelen szerződési feltételeket, minden esetben alkalmazandó, függetlenül attól, hogy a tisztességtelen jelleg a fogyasztó vetette fel vagy vizsgálata hivatalból történik.

Ugyanakkor ez az elv nem érinti a felek azok jogát, hogy szerződési szabadságuk keretében módosítsanak vagy egy új feltétellel helyettesítsenek egy tisztességtelen szerződési feltételt. Ha az új feltétel a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett szerződési feltétel, akkor a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3., 4. és 5. cikkeinek megfelelően saját jellemzői alapján kell értékelni. Ugyanakkor egy tisztességtelen szerződési feltétel módosítása vagy helyettesítése főszabály szerint nem okozhatja a fogyasztó azon jogainak megszűnését, amelyek a módosított/helyettesített feltétel nem kötelező jellegéből erednek, például a visszatérítési követelésekre vonatkozó jogát²⁹⁸. Az úgynevezett megújítási megállapodások tekintetében a Bíróság további pontosításokkal szolgálhat ezekben a kérdésekben²⁹⁹.

Az az elv, miszerint a tisztességtelen szerződési feltételeket egyszerűen el kell távolítani a szerződésből, miközben a szerződés fennmaradó része továbbra is köti a feleket, nem vet fel nehézségeket azokban az esetekben, amikor a szerződés a tisztességtelen szerződési feltétel(ek) nélkül is teljesíthető. Ez a helyzet állhat fenn például a késedelmi kamatokhoz hasonló szerződéses szankciók³⁰⁰, a kereskedő nem megfelelő teljesítésből eredő felelősségét korlátozó kikötések, valamint az alkalmazandó jog megválasztására, a joghatóságra, vagy választottbírószágra vonatkozó kikötések esetében. Az ennél bonyolultabb ügyeket a 4.3.2. szakasz tárgyalja.

4.3.2. A kivétel: A szerződés hiányosságainak pótlása semmisségének elkerülése érdekében

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének értelmében a szerződés fennmaradó része csak abban az esetben alkalmazandó továbbra is, ha a szerződés „a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető”.

Annak eldöntéséhez, hogy egy szerződés teljesítése a tisztességtelen feltétel elhagyásával is lehetséges-e, „az irányadó nemzeti jog által előírt jogi értékelésre”³⁰¹ van szükség. Ez azt jelenti, hogy eseti alapon meg kell vizsgálni, hogy a szerződés jogilag vagy technikailag a tisztességtelen szerződési feltétel elhagyásával is teljesíthető-e. Ennélfogva az értékelés nem alapulhat kizárólag gazdasági megfontolásokra. A szerződés további teljesíthetőségére vonatkozó vizsgálatnak *objektívnek* kell lennie, azaz nem alapulhat csak az egyik fél érdekeire³⁰². Ennek megfelelően nem számít, hogy az eladó vagy szolgáltató a tisztességtelen feltétel hiányában nem kötötte volna meg a szerződést, vagy hogy a feltétel elhagyása gazdasági szempontból kevésbé vonzóvá teszi a szerződést.

²⁹⁸5.4. szakasz.

²⁹⁹A C-452/18. sz. *Ibercaja* ügy (2019. május 31-én még folyamatban).

³⁰⁰A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy; a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy; a C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek stb.

³⁰¹A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 65. pontjában és a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 57. pontjában az EUB a következőt mondta ki: „[a] szerződésnek ugyanis főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés **jogilag** ilyen módon fennmaradhat.”

³⁰²A C-453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügy 32. pontja és a C-118/17. sz. *Dunai* ügy 51. pontja.

Egy szerződés nem teljesíthető, azaz „nem maradhat fenn”, ha az elsődleges tárgyat meghatározó, vagy a fogyasztó által fizetendő díjazás kiszámításának szempontjából alapvető fontosságú feltételt eltávolítanak³⁰³. Ez érvényes például a kifizetések pénznemét³⁰⁴, illetve a devizaalapú kölcsönök törlesztőrészletének kiszámításához alkalmazott árfolyamot meghatározó feltételekre³⁰⁵.

Ugyanakkor figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a 6. cikk (1) bekezdésének célja a felek közötti egyensúly helyreállítása a tisztességtelen feltételek eltávolítása révén, és elvileg a teljes szerződés érvényességének fenntartásával, nem pedig a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés érvénytelenné nyilvánítása³⁰⁶. Ugyanakkor egy tagállam rendelkezhet úgy, hogy egy tisztességtelen feltételeket tartalmazó szerződés egésze érvénytelennek nyilvánítható, amennyiben ez a fogyasztók fokozottabb védelmét biztosítja³⁰⁷.

A szerződés semmissé nyilvánítása hátrányosan érintheti a fogyasztót, például azzal a következménnyel járhat, hogy a meghatározott részletek helyett azonnal vissza kell fizetnie a teljes kölcsönt, ami ellentétes lehet a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv révén elérni kívánt védelemmel. Ezért a Bíróság³⁰⁸ elismerte, hogy kivételes esetekben, és bizonyos feltételek mellett a szerződés semmisségének elkerülése érdekében a nemzeti bíróságok helyettesíthetnek egy tisztességtelen szerződési feltételt a nemzeti jog egy diszpozitív rendelkezésével. Egy olyan ügy tekintetében, amelyben egy diszpozitív rendelkezés alkalmazásával elkerülték, hogy az átváltási mechanizmus tisztességtelensége okán egy devizához kötött kölcsönszerződést semmissé nyilvánítsanak, a Bíróság az alábbiakat mondta ki:

„80 Ebből mindazonáltal nem következik, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes lenne az, hogy a nemzeti bíróság a szerződési jog elveit alkalmazva a tisztességtelen feltételt – a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítve azt – elhagyja.

81 Éppen ellenkezőleg, a tisztességtelen feltétel ilyen, a 93/13 irányelv tizenharmadik preambulumbekzdése értelmében tisztességtelen feltételeket feltehetően nem tartalmazó rendelkezéssel való helyettesítését teljes mértékben igazolják a 93/13 irányelv célkitűzései, mivel az azt eredményezi, hogy a szerződés a III/2. kikötés elhagyása ellenére továbbra is fennmaradhat, és továbbra is kötelező lehet a felekre nézve.”

A Bíróság kifejtette továbbá, hogy a szerződés érvénytelenítése következtében a fogyasztót érő „különösen káros következmények” okán a tisztességtelen szerződési feltétel elhagyásából eredő visszatartó erő veszélybe kerülhetne³⁰⁹.

Ennélfogva az eddigi ítélkezési gyakorlatnak megfelelően³¹⁰ egy tisztességtelen szerződési feltételnek a „nemzeti jog kiegészítő szabályaival” való helyettesítése előtt a nemzeti bíróságoknak értékelniük kell az alábbiakat

³⁰³A C-118/17. sz. *Dunai* ügy 52. pontja.

³⁰⁴A C-186/16. sz. *Andriucic* ügy 35. és 37. pontja.

³⁰⁵A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy.

³⁰⁶A C-453/10. sz., *Pereničová és Perenič* ügyben hozott ítélet 31. pontja, a C-118/17. sz., *Dunai* ügyben hozott ítélet 51. pontja, a C-26/13. sz. *Kásler and Káslerné Rábai*, ügy 82. pontja, és a -618/10. sz. *Banco Español de Crédito*, ügy 40. pontja.

³⁰⁷A C-453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügy 35. pontja.

³⁰⁸A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 80. és 81. pontja.

³⁰⁹A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 83. pontja.

- *objektív módon vizsgálva* egy tisztességtelen szerződési feltétel elhagyása ellenkező esetben a szerződés egészének semmisségét eredményezné-e,
- és ennek következtében a fogyasztókat *különösen káros következmények* érnék-e³¹¹ a nemzeti jog valamennyi vonatkozó rendelkezésének, többek között az eljárási szabályoknak a fényében³¹².

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv nem határozza meg, és nem alkalmazza a „**nemzeti jog diszpozitív rendelkezésének**” fogalmát. Más összefüggésben olyan szabályokra hivatkozik, amelyeket „*a jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg*”. Ez a kvázi-meghatározás tükrözi, hogy az általános meglátás szerint miben áll a diszpozitív rendelkezések funkciója, és amikor a 6. cikk (1) bekezdésének tekintetében ezt a kifejezést használja, akkor a Bíróság a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv (13) preambulumbekkezdésére hivatkozik³¹³.

A Bíróság részletesebben kitérhet a „nemzeti jog diszpozitív rendelkezései” fogalom értelmezésére. Egyértelműsítheti például, hogy kizárólag a szerződő felek jogait és kötelezettségeit konkrétan szabályozó rendelkezésekhez kapcsolódik, vagy a szerződési jog általános rendelkezéseit is felölelheti³¹⁴. Azokban az esetekben, amikor ezek az általános rendelkezések engedélyezik a szerződés kreatív kiigazítását, felmerül a kérdés, hogy ez lényegében nem számít-e egyenértékűnek az érintett szerződési feltétel(ek) nem engedélyezett „módosításával”³¹⁵.

A Bíróság³¹⁶ kimondta, hogy *sajátos körülmények között* a szerződési feltételek modelljeként vagy referenciájaként szolgáló törvényi rendelkezések, amelyek technikailag nem számítanak diszpozitív rendelkezéseknek, alkalmazhatók egy tisztességtelen szerződési feltétel helyettesítésére a szerződés semmissé nyilvánításának megelőzése érdekében.

³¹⁰A Bíróság megerősítette a C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 85. pontjában, a C-482/13., C-484/13., C-485/13. és C-487/13. sz. *Unicaja Banco y Caixabank* egyesített ügyek 33. pontjában, a C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek 74. pontjában, valamint a C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* és *Bankia* egyesített ügyek 56–63. pontjában meghatározott alapelveket.

³¹¹A Bíróság kihangsúlyozta azt a feltételt, hogy a következményeknek „különösen károsnak” kell lenniük a fogyasztóra nézve, oly mértékben, hogy ez utóbbit „büntessék” (a C-118/17. sz. *Dunai* ügy 54. pontja, a C-96/16. és C-94/17. sz. *Banco Santander és Escobedo Cortés* ügyek 74. pontja és a C-51/17. sz. *OTP Bank és OTP Faktoring* ügy 61. pontja), vagy „ellentétesek” legyenek a fogyasztó érdekeivel (a *Dunai* ügy 55. pontja).

³¹²A C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* és *Bankia* egyesített ügyek 61. és 62. pontja.

³¹³A C-26/13. sz. *Kásler és Káslerné Rábai* ügy 80–81. pontja; a C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy 26. pontja; a C-280/13. sz. *Barclays Bank* ügy 31. és 42. pontja; a C-7/16. sz. *Banco Popular Español és PL Salvado* ügy 21. pontja; a C-446/17. sz. *Woonhaven Antwerpen BV CVBA kontra Berkani és Hajji* ügy 25. pontja.

³¹⁴A C-260/18. sz. *Dziubak* ügy (2019. május 31-én még folyamatban). Ebben az ügyben egyéb kérdések mellett a devizaalapú hitelek átváltási mechanizmusát meghatározó szerződési feltétel esetleges semmissé nyilvánításának következményeit vizsgálják.

³¹⁵A C-260/18. sz. *Dziubak* ügyet érintő 2019. május 14-i indítványában Pitruzzella főtanácsnok úgy ítélte meg, hogy a diszpozitív rendelkezés fogalmát szűken kell értelmezni, hogy csak az olyan rendelkezésekre vonatkozzon, amelyek anélkül helyettesíthetők a tisztességtelen szerződési feltétellel, hogy szükség lenne a bíróságra „kreativitására”, mivel az ilyen „kreativitás” meglátása szerint a tisztességtelen szerződési feltétel módosítását jelentené (77–79. pont).

³¹⁶A C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* és *Bankia* egyesített ügyek 59. pontja.

A Bíróság pontosítással szolgálhat továbbá arra vonatkozóan, hogy nagyon sajátos körülmények között a tisztességtelen szerződési feltétel okán keletkező hiányosság egyéb módon történő pótlása megengedett-e³¹⁷.

A **fogyasztót érő különösen káros következmények** értékelésekor a nemzeti bíróságoknak figyelembe kell venniük a *fogyasztó* abban az időpontban fennálló *érdekeit*, amikor a kérdés a nemzeti bíróság elé kerül³¹⁸. Azoknak az eseteknek a tekintetében, amikor egy tisztességtelen szerződési feltétel elhagyása után a szerződés érvényben tartása jogilag nem lehetséges, és a *szerződés érvényben tartása ellentétes lenne a fogyasztó érdekeivel*, a Bíróság kimondta, hogy a nemzeti bíróságok érvénytelenné nyilváníthatják a szerződést³¹⁹. Ilyen esetekben a nemzeti jog nem akadályozhatja meg a fogyasztókat abban, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében a szerződés semmisségére hivatkozzanak³²⁰.

Mindeddig a Bíróság nem hozott kifejezett döntést³²¹ arra vonatkozóan, hogy a fogyasztó szerződés semmissé nyilvánításához fűződő érdekének megállapításakor a nemzeti bíróságnak kizárólag objektív kritériumokat kell-e figyelembe vennie, vagy inkább az eljárás keretében a fogyasztó által megfogalmazott preferenciát kell-e szem előtt tartania. Mindazonáltal jó érvek szólnak a fogyasztó preferenciájának tiszteletben tartása mellett, figyelembe véve, hogy a bírósági eljárásban a fogyasztó ragaszkodhat ahhoz a tényhez, hogy tisztességtelen feltételt alkalmaztak³²².

4.3.3. A diszpozitív rendelkezések alkalmazása egyéb esetekben

Mindeddig a Bíróság nem hozott döntést arra a konkrét kérdésre vonatkozóan, hogy a nemzeti jog diszpozitív rendelkezései alkalmazhatók-e azokban az esetekben, amikor egy szerződési feltétel, például a szankciókra vonatkozó feltétel elhagyása nem eredményezi a szerződés semmisségét, azonban ez nem vonja maga után a tisztességtelen feltétel nemzeti bíróság általi „módosítását”. A Bíróság³²³ döntése értelmében a nemzeti legfelsőbb bíróság olyan megközelítése, amelynek eredményeképp nem alkalmaz semmilyen törvényes késedelmi kamatot, miután egy szerződésből eltávolított egy késedelmi kamatokra vonatkozó tisztességtelen kikötést, összhangban van a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvvel. A Bíróság kimondta ugyanakkor, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv ezt nem írja elő. Mindazonáltal a 4.3.2. pontban tárgyalt ítélkezési gyakorlat arra utalhat, hogy a diszpozitív rendelkezések alkalmazása csak abban az esetben lehetséges, ha ellenkező esetben a szerződés semmissé válna.

³¹⁷A C-125/18. sz. *Gómez del Moral Guasch* ügy (2019. május 31-én még folyamatban), amely egy jelzáloghitel-szerződésben szereplő, az alkalmazandó kamat mutatójára való hivatkozás esetleges semmisségét tárgyalja. Ha ez a szerződési feltétel tisztességtelen jellegű lenne, akkor nem lenne megállapodás az alkalmazandó kamatot illetően.

³¹⁸Pitruzzella főtanácsnok 2019. május 14-i indítványa a C-260/18. sz. *Dziubak* ügy 60. pontjában. Ezt külön kell választani a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének 3. cikk (1) bekezdése szerinti értékelésétől, amely a szerződés megkötésekor fennálló körülményeket veszi figyelembe.

³¹⁹A C-118/17. sz. *Dunai* ügy 55. pontja.

³²⁰A C-118/17. sz. *Dunai* ügy 51-55. pontja.

³²¹A C-118/17. sz. *Dunai* ügy 53-55. pontja alapján úgy tűnik, hogy a fogyasztó szerződés semmissé nyilvánításához fűződő érdeke egybevágott a fogyasztó kérésével. A C-260/18. sz. *Dziubak* ügy 67. pontjában szereplő 2019. május 14-i indítványában Pitruzzella főtanácsnok úgy ítélte meg, hogy a fogyasztó preferenciája a döntő. A C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* egyesített ügyek 61. és 62. pontjában a Bíróság a nemzeti bíró által a vonatkozó nemzeti jog fényében elvégzendő értékelésre hivatkozik, azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a nemzeti bíró felvesse ezt a kérdést a fogyasztónak.

³²²Lásd az alábbi 4.3.3. szakaszt.

³²³A C-94/17. és C-96/16. sz. *Banco Santander Escobedo Cortés* egyesített ügyek.

4.3.4. A tisztességtelen szerződési feltételek esetleges alkalmazása a tisztességtelen jelleg ellenére³²⁴

A Bíróság³²⁵ kimondta, hogy azokban az esetekben, amikor a szerződés egy tisztességtelen szerződési feltétel nélkül is fennmaradhat³²⁶, és miután a bíró tájékoztatta a fogyasztót a szerződési feltétel tisztességtelen és nem kötelező jellegéről, a fogyasztó dönthet úgy, hogy nem él ezzel a védelemmel, ami lényegében a szerződési feltétel alkalmazását eredményezi.

4.4. A tisztességtelen szerződési feltételekből származó előnyök visszaszolgáltatása

A tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellegének másik következménye, hogy amennyiben a fogyasztók tisztességtelen szerződési feltételek alapján végeztek kifizetéseket, akkor jogosultak az ilyen kifizetések visszatérítésére³²⁷:

„62 Ebből következik, hogy a nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy mellőzze az olyan tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását, amely jogalap nélkül kifizetettnek bizonyuló összegek fizetésére kötelez, főszabály szerint ezzel egyező összegű visszafizetési kötelezettséget eredményez.

63 Ugyanis az ilyen visszafizetési kötelezettség hiánya kétségessé tehetné azt a visszatartó hatást, amelyet a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdése kívánt fűzni a fogyasztók és az eladók vagy szolgáltatók között megkötött szerződésekben foglalt kikötések tisztességtelen jellegének megállapításához.”

Az ilyen **visszafizetési kötelezettséget** csak a jogbiztonsághoz, különösen a jogerőhöz és az észszerű mértékű elévülési időhöz kapcsolódó rendelkezések korlátozhatják³²⁸. Ugyanakkor a tagállamok, többek között a nemzeti jogalkotók és bíróságok időben nem korlátozhatják egy adott szerződési feltétel tisztességtelen jellegére vonatkozó megállapítás joghatását³²⁹, következésképpen nem zárhatják ki például a megállapítás előtti időszakra vonatkozó visszatérítési követeléseket³³⁰:

„A [...] 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely időben korlátozza egy fogyasztó és egy eladó vagy szolgáltató között megkötött szerződésben foglalt kikötésnek az ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett tisztességtelen jellegének bírósági megállapításához fűződő visszafizetési kötelezettséget, mégpedig csupán azon összegekre, amelyeket a tisztességtelen jelleget megállapító határozat kihirdetését követően jogalap nélkül fizettek meg

³²⁴Lásd még az alábbi 5.5.1. és 5.5.5. szakaszokat.

³²⁵A C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy. A további megerősítéseket lásd például a C-472/11. sz. *Banif Plus Bank* ügy 27. és 35. pontjában, valamint a C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* és *Bankia* egyesített ügyek 63. pontjában.

³²⁶A C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria* és *Bankia* egyesített ügyek 63. pontja.

³²⁷C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 62 és 63. pont; a C-483/16. sz. *Sziber* ügy 53. pontja.

³²⁸C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 67–69. pont.

³²⁹A C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. *Gutierrez Naranjo* egyesített ügyek 70–71. pontja. A Bíróság egyértelmű különbséget tesz az ilyen időbeli korlátozás és a nemzeti jog által meghatározott keresetindítási elévülési idő között.

³³⁰C-154/15., C-307/15. sz. és C-308/15. sz. egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*. Az idézett rész a rendelkező részből származik.

e kikötés alapján.”

E tekintetben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy kizárólag a Bíróság feladata annak meghatározása, hogy tekintettel az uniós jog egységes és általános alkalmazásának alapvető követelményére, az ilyen szabállyal kapcsolatban adott értelmezést időben korlátozza-e³³¹. Általánosságban a Bíróság valamilyen közösségi jogszabályra vonatkozó értelmezését a nemzeti bíróságoknak alkalmazniuk kell a Bíróság ítélete előtt keletkezett és létrejött jogviszonyokra is, mivel ez az értelmezés határozza meg, hogy az érintett szabályt hogyan kell vagy kellett volna értelmezni és alkalmazni hatályba lépésének időpontjától³³². Ennélfogva a Bíróság csak „kivételesen”, a jogbiztonság általános elvének alkalmazása útján és a következő két kritérium együttes teljesülése esetén korlátozhatja időben döntéseinek hatályát: i) az érintett piaci szereplők jóhiszeműen jártak el, és ii) a Bíróság ítélkezési gyakorlatának „visszamenőleges” alkalmazása súlyos zavarok kockázatát rejti magában³³³.

5. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikkének (1) bekezdése és 7. cikkének (1) bekezdése által előírt jogorvoslatok és eljárási garanciák

5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvének jelentősége általánosságban

6. cikk

(1) A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

[...]

7. cikk

(1) A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.

[...]

Az Alapjogi Charta 47. cikke

A hatékony jogorvoslatokhoz és a tisztességes eljáráshoz való jog

Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslatokhoz.

³³¹A C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. *Gutierrez Naranjo* egyesített ügyek 70. pontja, hivatkozással a 309/85. sz. *Barra és társai* ügy 13. pontjára.

³³²A C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy 58. pontja, hivatkozással a korábbi ítélkezési gyakorlatra.

³³³A C-92/11. sz. *RWE Vertrieb* ügy 59. pontja, hivatkozással a korábbi ítélkezési gyakorlatra.

[...]

A 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv azon rendelkezései, amelyek előírják, hogy a fogyasztók számára miképp kell védelmet nyújtani a tisztességtelen szerződési feltételekkel szemben, és ezek egymást kiegészítő jellegűek³³⁴.

A tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellegének a felek jogaira és kötelezettségeire kifejtett hatását a fenti 4. szakasz tárgyalja. Ez a szakasz a 7. cikk (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikk (1) bekezdésének hatásait, valamint az *egyenértékűség* és *tényleges érvényesülés* elveit taglalja az eljárási szabályok, valamint a nemzeti bíróságok hatásköreinek és kötelezettségeinek tekintetében.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (1) bekezdése a jogok és szabadságjogok megsértése esetén az uniós jog által garantált és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkében foglalt hatékony jogorvoslatához való általános jogot tükrözi különös tekintettel a tisztességtelen szerződési feltételekre³³⁵.

A 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése nem tartalmaz egyetlen konkrét eljárási szabályt sem, céljaik azonban csak úgy érhetőek el, ha a nemzeti eljárási szabályok hozzájárulnak ezek eléréséhez, és nem gördítenek indokolatlan akadályokat a fogyasztók elé, lehetővé téve ezzel, hogy hivatkozhatnak a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által számukra biztosított védelemre.

Azoknak az eseteknek a tekintetében, amikor egy uniós jogi eszköz eljárási szabályai nincsenek harmonizálva, a Bíróság hangsúlyozta a tagállamok *eljárási autonómiájának* elvét³³⁶, azonban az uniós jogrendből eredő jogok hatékony védelmének biztosításával kapcsolatos felelősségüket is³³⁷. A Bíróság megállapította, hogy amennyiben a tagállamok eljárási szabályai hatással vannak az uniós jogrend által biztosított jogok alkalmazására, akkor az ilyen szabályoknak összhangban kell lenniük az *egyenértékűség* és a *tényleges érvényesülés* elveivel³³⁸. A Bíróság ezekre az elvekre a jogalanyok uniós jogrendből eredő jogai védelmének biztosítására vonatkozó általános tagállami kötelezettségként hivatkozott³³⁹.

Az *egyenértékűség* azt jelenti, hogy azok az eljárási szabályok, amelyek a jogalanyok uniós jogrendből eredő jogainak védelmét hivatottak biztosítani, nem lehetnek kedvezőtlenebbek,

³³⁴C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 53–696 pont.

³³⁵A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 59. pontja. A Bíróság kifejtette továbbá, hogy a hatékony bírói jogvédelem elve olyan általános uniós jogelv, amely a tagállamok közös alkotmányos hagyományain nyugszik, és amelyet az EJEE 6. és 13. cikke állapított meg, és amely elv újra megerősítést nyert a Charta 47. cikkében; lásd a C-317/08., C-318/08., C-319/08. és C-320/08. sz. *Alassini* egyesített ügyek 61. pontját.

³³⁶Például a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 40. pontja; a C-240/98–C-244/98. sz. *Océano Grupo Editorial* ügy. A C-168/05. sz. *Mostaza Claro* ügy; a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy. A közelmúltban a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy; a C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy; és a C-453/10. sz. *Pereničová és Perenič* ügyben.

³³⁷A C-317/08., C-318/08., C-319/08. és C-320/08. sz. *Alassini* egyesített ügyek 61. pontja.

³³⁸A C-430/93. és 431/93. sz. *Van Schijndel* egyesített ügyek; a C-432/05. sz. *Unibet (London) Ltd. és Unibert (International) Ltd.* ügy; a C-126/97. sz. *Eco-Swiss China Time Ltd* ügy; a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 40. pontja.

³³⁹A C-317/08., C-318/08., C-319/08. és C-320/08. sz. *Alassini* egyesített ügyek 49. pontja.

mint a belső jog szerinti hasonló jogok védelme érdekében alkalmazottak³⁴⁰ vagy a belső jog szerinti hasonló keresetekre vonatkozóak³⁴¹.

A *tényleges érvényesülés* azt jelenti, hogy a nemzeti eljárási szabályok nem teszik gyakorlatilag vagy a gyakorlatban³⁴² lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós jog által a polgárokra, többek között a fogyasztókra ruházott jogok gyakorlását³⁴³.

A Bíróság az *egyenértékűségnek* és a *tényleges érvényesülésnek* az alábbi értelmezést adta³⁴⁴:

„Az ügy rendezésére irányadó közösségi szabályok hiányában az egyes tagállamok nemzeti jogrendszerének feladata a joghatósággal rendelkező bíróságok kijelölése, valamint az egyének – közvetlenül a közösségi jogból eredő – jogainak védelmét célzó fellépések tekintetében irányadó, részletes eljárási szabályok megállapítása. Ezek a szabályok ugyanakkor nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a belső jog szerinti hasonló keresetekre vonatkozóak, valamint nem lehetnek olyanok, hogy gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé tegyék a közösségi jogrend által biztosított jogok gyakorlását [...].”

A Bíróság ezeket az elveket a fogyasztói jog, és különösen a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv tekintetében továbbfejlesztette, és ezek alapján több eljárási követelményt határozott meg, annak biztosítása érdekében, hogy a fogyasztók a bírósági eljárások realitásában is hatékony védelemben részesüljenek a tisztességtelen szerződési feltételekkel szemben.

Az ügy körülményeitől és az előterjesztő bíróságok által felvetett kérdésektől függően a Bíróság ezeket a követelményeket az alábbiakra alapozta:

- a tisztességtelen szerződési feltételek tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdése szerinti nem kötelező jellegének *tényleges érvényesülése*³⁴⁵,
- a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének azon követelménye, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazását³⁴⁶,
- a hatékony jogorvoslathoz való alapvető jog a Charta 47. cikkének megfelelően³⁴⁷,
- valamint az alkalmazandó nemzeti jottól függően az egyenértékűség elve³⁴⁸.

³⁴⁰A C-377/14. sz. *Radlinger és Radlingerová* ügy 48. pontja; a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 40. pontja. a C-169/14. sz. *Sánchez Morcillo és Abril García* ügy 31. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

³⁴¹A C-567/13. sz. *Baczó Nóra* ügy 42–47. pontja.

³⁴²A Bíróság ítélkezési gyakorlatában mindkét kifejezés megtalálható.

³⁴³A C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 40. pontja. A C-196/14. sz. *Sánchez Morcillo és Abril García* ügy 31. pontja, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

³⁴⁴A C-430/93. és 431/93. sz. *Van Schijndel* egyesített ügyek 17. pontja.

³⁴⁵A Bíróság a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által biztosított védelem *tényleges érvényesülését* az eljárási követelmények értékelésének szabályaként, valamint különösen a hivatalból végzett vizsgálatokat alátámasztó pozitív követelményként alkalmazza; a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 44. pontja; A C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 4. pontja. Lásd még a C497/13. sz. *Froukje Faber* ügynek a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló 99/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvre vonatkozó 42–47. pontját.

³⁴⁶Például a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy.

³⁴⁷Például a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy.

³⁴⁸Például a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy, a C-76/10. sz. *Pohotovost’* ügy és a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy.

A Bíróság felváltva hivatkozik a 7. cikk (1) bekezdésére – olykor a Charta 47. cikkével egyetemben – és a *tényleges érvényesülés* elvére a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni eljárási védelem hatékonyságával kapcsolatos garancia jogforrásaként³⁴⁹.

Az eljárási követelmények egyrészt a fogyasztók rendelkezésére álló jogorvoslatokhoz és eljárási joghoz, másrészt a nemzeti bíróságok feladataihoz kapcsolódnak. Alapvetően az alábbi elveket foglalják magukban:

- hatékony jogorvoslatok kell a fogyasztók rendelkezésére álljanak, hogy kifogást emelhessenek az érintett szerződési feltételek tisztességtelen jellegét illetően, és
- a nemzeti bíróságok kötelesek hivatalból értékelni a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét.

A Bíróság meghatározott típusú eljárások és eljárási helyzetek, például a rendes polgári eljárások³⁵⁰, a fellebbezési eljárások³⁵¹, a fél távollétében hozott ítéletek³⁵², a választottbírói ítélet hatályon kívül helyezése iránti keresetek³⁵³, a választottbírói ítélet végrehajtása iránti kérelmek³⁵⁴, a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások³⁵⁵, különböző fizetési meghagyásos eljárások³⁵⁶, a jelzálogjog érvényesítése iránti eljárások³⁵⁷, az önkéntes árverések³⁵⁸ és a fizetéseketelenségi eljárások³⁵⁹ fényében továbbfejlesztette ezeket az eljárási garanciákat. A Bíróságot felkérték továbbá az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló 1896/2006/EK irányelv és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által biztosított eljárási garanciák közötti kapcsolat megvizsgálására³⁶⁰.

Bár a legtöbb előzetes döntéshozatal olyan ügyekben született, amelyekben a fogyasztók voltak az alperesek vagy az adósok³⁶¹, a Bíróság azokra az eljárásokra is alkalmazta ezeket az elveket, amelyekben a fogyasztó kérte egy szerződési feltétel érvénytelenné nyilvánítását.

Bár az egyes rendelkezések és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv közötti összhang értékelésekor figyelembe kell venni az egyes eljárástípusok összefüggéseit és sajátosságait, ***a Bíróság által kidolgozott szabályok és próbák valamennyi eljárástípusra alkalmazandók.***

³⁴⁹Például a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügyben a Bíróság a 7. cikk (1) bekezdésére, míg a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügyben a *tényleges érvényesülés* elvére hivatkozik.

³⁵⁰A C-32/12. sz. *Duarte Hueros* ügy és a C-497/13. sz. *Froukje Faber* ügy, amelyek a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló 99/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet (1999. május 25.) (HL L 171., 1999.7.7., 12–16. o.) érintették.

³⁵¹A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy és a C-397/11. sz. *Jörös Erika* ügy.

³⁵²Amikor az alperes nem jelenik meg a Bíróság előtt; a C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 24–37. pontja.

³⁵³A C-168/05. sz. *Mostaza Claro* ügy.

³⁵⁴A C-168/05. sz. *Mostaza Clara* ügy, a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy, a C-76/10. sz. *Pohotovost'* ügy és a C-168/15. sz. *Tomášová* ügy.

³⁵⁵A C-472/10. sz. *Invitel* ügy.

³⁵⁶A C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy, a C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy, a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy és a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy; a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy; A C-632/17. sz. *PKO* ügy.

³⁵⁷Például a C-415/11. sz. *Mohammed Aziz* ügy; a C-169/14. sz. *Sanchez Morcillo* ügy; a C-32/14. sz. *Erste Bank Hungary* ügy; a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy stb.

³⁵⁸A C-34/13. sz. *Kušionová* ügy.

³⁵⁹A C-377/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy.

³⁶⁰A C-453/18. és C-494/18. sz. *Bondora* egyesített ügyek (2019. május 31-én még függőben).

³⁶¹Azokat az eseteket is beleértve, amikor jogorvoslattal kellett élniük az eladó vagy szolgáltató által kérelmezett érvényesítéssel szemben.

A Bíróság több ízben hangsúlyozta³⁶², hogy azok az eljárások, amelyek lehetővé teszik a hitelezők számára, hogy az érdemi ítélezésektől eltérő jogcímek alapján célszerűbb módon érvényesítsék a követeléseiket, és amelyek keretében a nemzeti bíróságok egyáltalán nem vagy csak korlátozott mértékben végeznek érdemi vizsgálatokat, nem foszthatják meg a fogyasztókat a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni megfelelő védelemhez való joguktól. Ez azt jelenti, hogy **az eladó vagy szolgáltató által választott, vagy egyéb módon alkalmazandó eljárástípus nem csökkentheti a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által a fogyasztók érdekében előírt alapvető eljárási garanciák mértékét.** A Bíróság szavaival³⁶³:

„[...] ezen eljárások különös jellegzetességei nem tekinthetők olyan tényezőnek, amely érintheti a 93/13 irányelv rendelkezései alapján a fogyasztókat megillető jogi védelmet.”

A **tényleges érvényesülés** elvének³⁶⁴ tekintetében ugyanakkor **szükség van arra, hogy a nemzeti eljárási szabályokat megfelelő összefüggésben és teljes egészükben vizsgálják.** A Bíróság³⁶⁵ ezt az alábbi módon mondta ki:

*„43 [...] a **tényleges érvényesülés elvét** illetően a Bíróság korábban úgy ítélte meg, hogy minden esetben, amikor felmerül a kérdés, hogy valamely nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teszi-e az uniós jog alkalmazását, azt kell megvizsgálni, hogy milyen e rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helye, hogy hogyan zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai a különböző nemzeti fórumok előtt [...]*

44 Ebből a szempontból adott esetben azokat az alapelveket is figyelembe kell venni, amelyek a nemzeti bírósági rendszer alapjául szolgálnak, mint például a védelemhez való jog, a jogbiztonság elve és az eljárás szabályos lefolytatásának elve[...].”

Ez azt jelenti, hogy figyelembe kell venni a nemzeti szabályok által a tisztességtelen szerződési feltételekkel szemben az eljárás különböző szakaszaiban, például a fizetési meghagyás kibocsátása előtti és az érvényesítési vagy felszólalási szakaszban³⁶⁶, vagy a közjegyzői okiraton alapuló jelzálogjog-érvényesítés elleni jogorvoslatok tekintetében³⁶⁷ nyújtott védelmet.

A nemzeti bíróságok kötelesek alkalmazni ezeket az eljárási garanciákat azokban az esetekben is, amikor a nemzeti rendelkezések egyébként megakadályoznák őket ebben, és figyelmen kívül kell hagyniuk a nemzeti legfelsőbb bíróságok ítélezési gyakorlatát, amennyiben az nincs összhangban a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv Bíróság általi értelmezésével³⁶⁸.

³⁶²Például a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 55. pontja; a C-415/11. sz. *Aziz* ügy; a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy és a C-77/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy 50. pontja.

³⁶³A C-377/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy 50. pontja. A Bíróság a C-34/13. sz. *Kušionová* ügyben hozott ítélet 52. és 53. pontjára, valamint az ott hivatkozott további ítélezési gyakorlatra hivatkozik.

³⁶⁴vagy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének.

³⁶⁵Az idézett rész a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 43. és 44. pontjából származik. Azonos vagy hasonló megfogalmazás található például a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 49. pontjában, a C-415/11. sz. *Mohammed Aziz* ügy 5. pontjában, a C-8/14. sz. *BBVA* ügy 26. pontjában és a C-377/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy 50., 54. és 55. pontjában.

³⁶⁶A C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy; a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy; a C-632/17. sz. *PKO* ügy és a C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy.

³⁶⁷A C-415/11. sz. *Aziz* ügy és a C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügy.

³⁶⁸C-154/15, C-307/15 és C-308/15 egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 74. Pont, utalva a korábbi ítélezési gyakorlatra. Lásd még a C-118/17. sz. *Dunai* ügy 64. pontját.

Az uniós jogból eredő valamennyi eljárási garancia alkalmazandó a tisztességtelen szerződési feltételeket érintő ügyekben, még akkor is, ha konkrétan nem szerepelnek ebben a Közleményben. Ide tartoznak a Charta 47. cikke által biztosított eljárási jogok, többek között a tisztességes meghallgatáshoz való jog³⁶⁹ és a fegyveregyenlőség elve³⁷⁰. A fogyasztók hatékony bírói jogvédelmének elve önmagában nem biztosítja a többfokú bírósági eljárás jogát³⁷¹ a szerződési feltételek értékelésének tekintetében. Ugyanakkor ez a jog biztosítható a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvnek a Charta 47. cikkében biztosított fegyveregyenlőség elvével összefüggésben értelmezett 7. cikke (1) bekezdésének alapján, amelyből az következik, hogy ugyanannak az eljárásnak a keretében az eladóknak vagy szolgáltatóknak joguk van, hogy fellebbezést nyújtsanak be a szerződési feltételek tisztességtelen jellegére vonatkozó határozat ellen³⁷².

5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve³⁷³

5.2.1. A 6. cikk (1) bekezdésével és a 7. cikk (1) bekezdésével fennálló kapcsolat

A fogyasztók – akiknél fennáll a lehetőség, hogy nincs tudomásuk a jogaikról, ezért nem terjesztik elő egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét – strukturálisan hátrányosabb helyzetének ellensúlyozása érdekében a nemzeti bíróságok semleges szervként aktív szerepet játszanak a tisztességtelen szerződési feltételeket érintő eljárásokban. 2009. június 4-i döntése³⁷⁴ óta a Bíróság következetes módon kimondta, hogy a **nemzeti bíróságok kötelesek hivatalból értékelni a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét**, azokban az esetekben is, amikor a fogyasztó nem terjeszti elő a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét:

„1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelv 6. cikkének (1) bekezdése akként értelmezendő, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és e tekintetben nem szükséges, hogy a fogyasztó az ilyen feltételt előzetesen eredményesen megtámadja.

2) A nemzeti bíróság hivatalból köteles vizsgálni valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, amennyiben rendelkezésre állnak az e tekintetben szükséges ténybeli és jogi elemek. Ha álláspontja szerint az ilyen feltétel tisztességtelen, annak alkalmazását mellőzi, kivéve, ha ezt a fogyasztó ellenzi. Ez a kötelezettség a nemzeti bíróságot saját illetékességének vizsgálata során is terheli.”

A Bíróság több ízben megerősítette ezt a követelményt³⁷⁵:

„[...] a Bíróság már több esetben megállapította, hogy a nemzeti bíróság – amennyiben a

³⁶⁹A C-119/15. sz. *Biuro prodrózy „Partner”* ügy.

³⁷⁰A C-169/14. sz. *Sanchez Morcillo* ügy 44–51. pontja.

³⁷¹A C-169/14. sz. *Sanchez Morcillo* ügy, a C-169/14. sz. ügy 36. pontja.

³⁷²A C-169/14. sz. *Sanchez Morcillo* ügy 44–51. pontja.

³⁷³A hivatalból történő vizsgálat elvéből származó következményeket az alábbi alszakaszok mutatják be részletesen.

³⁷⁴A C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy rendelkező része. A C-240/98–244/98. sz. *Océano Grupo Editorial* egyesített ügyektől kezdve alkalmazott és számos további döntésében megerősített korábbi ítélkezési gyakorlatában a Bíróság előírta, hogy a nemzeti bíróságok a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó *hatáskörrel* kell rendelkezzenek. A Bíróság ítélkezési gyakorlatának ezt az alakulását a C-168/15. sz. *Milena Tomášová* ügy 28–31. pontja fejt ki.

³⁷⁵Például a C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy itt idézett 43. pontjában.

rendelkezésre állnak az e tekintetben szükséges jogi és ténybeli elemek – hivatalból köteles vizsgálni a 93/13 irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, ezzel ellensúlyozván a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti egyenlőtlen helyzetet [...]”³⁷⁶.

A hivatalból történő vizsgálat célja a 6. cikk (1) bekezdése által előírányzott eredmények elérése az egyes ügyekben, továbbá hozzájárul a 7. cikk célkitűzéseinek eléréséhez azáltal, hogy elrettentő hatást gyakorolhat a tisztességtelen szerződési feltételek széleskörű alkalmazásának tekintetében³⁷⁷. A hivatalból történő vizsgálat kötelezettsége *a fortiori* alkalmazandó azokban az esetekben, amikor egy fogyasztó érdemben vitatja a szerződés érvényességét vagy tisztességes jellegét, anélkül azonban, hogy konkrétan hivatkozna a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó jogi rendelkezésekre³⁷⁸.

5.2.2. A polgári eljárás elveivel fennálló kapcsolat

A tagállamokban a polgári eljárások alapelve³⁷⁹ a felek rendelkezése (vagy a felek autonómiája). Ez általában azt jelenti, hogy a felek saját belátásuk szerint határozzák meg az eljárások tárgyát és kiterjedését, ezért a bíró nem ítélni más (*ultra petita*) vagy többet (*extra petita*), mint az előterjesztett követelések. Széles körben elfogadott nézet tovább, hogy elsősorban a felek felelőssége a kérelmüket alátámasztó tények bemutatása, valamint a szükséges bizonyítékok benyújtása. Általában egy egyes feleket terheli a kérelmüket alátámasztó tényekkel kapcsolatos bizonyítás terhe, kivéve ha léteznek olyan konkrét rendelkezések, amelyek bizonyos kérdésekben a bizonyítás terhet áthárítják vagy csökkentik.

Általánosan elfogadott és a *da mihi factum dabo tibi jus* és *iura novit curia* elvek által kimondott nézet, hogy míg a felek felelőssége a tények ismertetése, addig a bíróság feladata a szükséges jogi minősítés elvégzése³⁸⁰. Értelemszerű továbbá, hogy a bíróságoknak hivatalból, azaz a felek ez irányú kérésének hiányában is figyelembe kell venniük bizonyos kötelező szabályokat, amelyekre sok esetben közrendi kérdésekként hivatkoznak.

Ezen az általános kereten belül eltérések figyelhetők meg a tagállamok között annak tekintetében, hogy a bíróságok milyen mértékben vállalhatnak vagy kötelesek aktívabb szerepet vállalni az eljárásokban³⁸¹, többek között a vizsgálati vagy nyomozói szerep fokozásával – például kérdések feltevése, illetve támpontok vagy visszacsatolás biztosítása révén –, valamint a bizonyításfelvétel tekintetében.

A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálata alapvetően annak a ténynek az eljárási következménye, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen és

³⁷⁶Hivatkozás a C-415/11. sz. Aziz ügy 46. pontjára, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatra, illetve a C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. Gutiérrez Naranjo és társai ügy 58. pontjára.

³⁷⁷A C-168/05. sz. Mostaza Claro ügy 27. és 28. pontja; a C-473/00. sz. Cofidis ügy 32. pontja; a C-240/98. sz. Océano Grupo Editorial ügy 28. pontja.

³⁷⁸A C-397/11. sz. Jörös Erika ügy 30., 35. és 26. pontja.

³⁷⁹A nemzeti eljárásjogi jogszabályoknak és gyakorlatoknak a bírósági határozatok szabad mozgására gyakorolt hatása tekintetében, valamint a fogyasztóknak az uniós fogyasztóvédelmi jogszabályok keretében történő eljárásjogi védelme egyenértékűségére és hatékonyságára gyakorolt hatása tekintetében történő értékeléséről szóló tanulmány – JUST/2014/RCON/PR/CIVI/0082, 2. terület, a fogyasztók eljárási védelme – 3. fejezete áttekintést nyújt a tagállamokban alkalmazott alapelvekről, és ezek fogyasztóvédelmi ügyekre gyakorolt hatásáról.

³⁸⁰Lásd még a C-497/13. sz. Froukje Faber ügy 38. pontját.

³⁸¹A bírók aktívabb szerepvállalása olyan tényezőktől is függ, hogy az egyik fél hátrányosabb helyzetben lévő félnek, azaz fogyasztónak számít-e, vagy hogy egy fél képviselőt különösen egy ügyvéd látja el.

nem kötelező jellege kötelező érvényű közrendi szabályok, amelyek *ex jure* alkalmazandók, és ennél fogva olyan jogi szempontok, amelyek nem függenek a rájuk hivatkozó egyetlen feltől sem. Következésképpen a tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata nem ellentétes a polgári eljárások alapelveivel, például a felek rendelkezésével. Mindazonáltal bizonyos nemzeti rendelkezések megnehezíthetik vagy megakadályozhatják a hivatalból történő vizsgálatot. Az ilyen esetekről további részletek az 5.4., 5.5. és 5.6. szakaszokban találhatóak.

5.2.3. Hivatalból történő vizsgálat és a fogyasztó teljes passzivitása

A fogyasztókkal szemben általában elvárás, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által biztosított védelem érdekében éljenek a rendelkezésükre álló jogorvoslatokkal, és ne maradjanak teljesen passzívak. A Bíróság elismerte, hogy a *tényleges érvényesülés* elve nem terjeszkedhet annak megköveteléséig a nemzeti bíróságtól, hogy teljes egészében kompenzálja a fogyasztók tétlenségét³⁸² azokban az esetekben, amikor észszerű feltételek mellett hatékony jogorvoslattal élhetnek³⁸³. Ennek megfelelően a pusztán tény, hogy egy fogyasztónak bírósági eljárást kell indítania és jogorvoslatokkal kell élnie a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelem érdekében, *automatikusan nem* ellentétes a *tényleges érvényesülés* elvével³⁸⁴. Ugyanakkor a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a nemzeti bíróságoknak hivatalból értékelniük kell a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét – még abban az esetben is, ha a fogyasztók teljesen passzívak maradnak –, amennyiben ezt a beavatkozást az 5.3. szakaszban foglaltak szerint az *egyenértékűség* elve, a 7. cikk (1) bekezdése, vagy az 5.4. szakaszban foglaltak szerint a *tényleges érvényesülés* elve megköveteli.

5.3. Az egyenértékűség elvéből eredő kötelezettségek

5.3.1. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata

Az *egyenértékűség* elvének³⁸⁵ értelmében a nemzeti bíróságok hivatalból kötelesek figyelembe venni az uniós jog kötelező érvényű szabályait minden olyan esetben, amikor a belső jog kötelezi őket vagy legalább hatáskört vagy mérlegelési jogkört biztosít számukra, hogy a kötelező belső szabályok alapján hivatalból jogkérdéseket vessenek fel. A fentebbiekben foglaltaknak megfelelően a tisztességtelen szerződési feltételek 6. cikk (1)

³⁸²A C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 47. pontja. Lásd még a C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy 56. pontját; a C-415/11. sz. *Aziz* ügy 47. pontjában; a C-472/11. sz. *Banif Plus Bank* ügy 24. pontját.

³⁸³A C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 41–46. pontja. Az említett ügyben a fogyasztó nem vett részt a kereskedő által ellene indított választottbírósági eljárásban, és két hónapon belül nem indított keresetet a választottbírósági ítélet hatályon kívül helyezése iránt. A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy ebben az ügyben a nemzeti bíróságok kötelesek lettek volna a választottbírósági ítélet és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv közötti összhang értékelésére az egyenértékűség elvének alapján.

³⁸⁴A C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügy 63. pontja.

³⁸⁵A hivatalból történő vizsgálat egyenértékűség elvéből eredő kötelezettségét például a C-430/93. és C-431/93. sz. *van Schijndel és van Veen* ügy 13. és 14. pontja fejt ki, hivatkozással a korábbi ítélkezési gyakorlatra:

„13 Azokban az esetekben, amikor a belső jog értelmében a bíróságoknak a kötelező belső szabályok alapján hivatalból fel kell vetniük azokat a jogkérdéseket, amelyeket a felek nem vetettek fel, ez a kötelezettség a kötelező közösségi szabályok esetében is fennáll (lásd különösen a 33/76 sz. *Rewe kontra Landwirtschaftskammer für das Saarland* ügyben hozott ítélet 5. pontját).

14 Ugyanez az álláspont abban az esetben, ha a belső jog mérlegelési jogkört ruház a bíróságokra azzal kapcsolatban, hogy alkalmazzanak-e hivatalból kötelező érvényű jogi szabályokat. A Szerződés 5. cikkében szereplő együttműködés elvének értelmében a nemzeti bíróságok feladata a személyek – közvetlenül a közösségi jogból eredő – jogi védelemnek a biztosítása (lásd különösen a C-213/89 sz. *Factortame és társai* ügy 19. pontját).”

bekezdésének értelmében vett nem kötelező jellegét és a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv ezen cél elérése szempontjából alapvető fontosságú rendelkezéseit a tagállami jog által elismert közrendi megfontolásokkal *egyenértékűnek* kell tekinteni. Ez a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv valamennyi olyan rendelkezésére érvényes, amely releváns egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének értékelésekor és az ez irányú megállapítás következményeinek megállapításakor.

A Bíróság³⁸⁶ ezt az alábbi módon fejtette ki:

„44 [...] tekintettel azon közérdek jellegére és jelentőségére, amelyen az irányelv által a fogyasztóknak biztosított védelem alapul, meg kell állapítani, hogy ezen irányelv 6. cikkét azon nemzeti jogszabályokkal egyenértékűnek kell minősíteni, amelyek a nemzeti jogrendben a közrendi szabályok rangjával bírnak[...]. Meg kell állapítani, hogy e minősítés kiterjed az irányelv valamennyi olyan rendelkezésére, amelyek elengedhetetlenek az említett 6. cikk céljának megvalósításához.

45 A fentiekből következik, hogy a nemzeti bíróságnak, amennyiben a belső eljárási szabályok alapján hatáskörrel rendelkezik valamely jogi aktus érvényességének a nemzeti közrendi szabályokra tekintettel történő, hivatalbóli vizsgálatára, [...], e hatáskört az irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegének az irányelvben szereplő szempontokra tekintettel, hivatalból történő értékelése érdekében is gyakorolnia kell.

46 Emlékeztetni kell arra, hogy abban az esetben is ilyen kötelezettség hárul a nemzeti bíróságra, ha a belső igazságszolgáltatási rendszer keretében pusztán annak lehetőségével rendelkezik, hogy hivatalból értékelje az ilyen kikötés és a nemzeti közrendi szabályok közötti ellentmondást [...].”

Ennélfogva a nemzeti bíróságoknak minden olyan esetben hivatalból kell értékelnük az érintett szerződési feltételek tisztességtelen jellegét, amikor a nemzeti jog kötelezi őket vagy lehetővé teszi számukra, hogy hivatalból megvizsgálják a vonatkozó nemzeti rendelkezésekben említett bármilyen közrendi megfontolással való összhangot, ide értve többek között a jogi tilalmakat, a közerkölcsöt³⁸⁷ vagy a közrendet általánosságban³⁸⁸. Ebben a tekintetben a Bíróság³⁸⁹ kimondta például, hogy

„amikor is a valamely választottbírósági ítélet végrehajtása tekintetében eljáró bíróság hivatalból is felfüggesztheti e választottbírósági ítélet alkalmazását, amennyiben ez utóbbi objektíven lehetetlen, jogellenes, vagy a közerkölccsel ellentétes teljesítésre kötelezi az érintett felet, úgy ennek a bíróságnak – amennyiben a jogi és ténybeli helyzettel kapcsolatosan szükséges információk e célból rendelkezésére állnak – a végrehajtási eljárás keretében hivatalból kell értékelnie egy hitelszerződésben előírt kötbér³⁹⁰ vagy egy választottbírósági kikötés³⁹¹ tisztességtelen jellegét.”

³⁸⁶Például a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy itt idézett 44–46. pontja. Döntésében a Bíróság a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 52. és 54. pontjára, valamint a C-76/10. sz. *Pohotovost’* ügy 5. pontjára is hivatkozott.

³⁸⁷A C-76/10. sz. *Pohotovost’* ügy.

³⁸⁸A C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy.

³⁸⁹A C-76/10. sz. *Pohotovost’* ügy.

³⁹⁰Lásd különösen a végzés 53. pontját.

³⁹¹Lásd különösen a végzés 51. pontját.

A hivatalból történő vizsgálat *egyenértékűség* elvére alapuló kötelezettsége az eljárás valamennyi szakaszára, többek között a fél távollétében hozott ítéletekre³⁹², a fellebbezési eljárásokra³⁹³ vagy az érvényesítési eljárásokra³⁹⁴ is alkalmazandó minden olyan esetben, amikor a nemzeti jog a közrendi szabályokkal való összhang megvizsgálásának hatáskörével ruházta fel a nemzeti bírókat.

Ennélfogva a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő értékelése érdekében a nemzeti bíróságoknak *mutatis mutandis* alkalmazniuk kell a hivatalból végzett vizsgálatokra vonatkozó nemzeti rendelkezéseket³⁹⁵.

A *tényleges érvényesülés* elvének esetével ellentétben ez a kötelezettség független bármilyen további értékeléstől, mivel az ilyen hivatalból történő vizsgálat hiányában nem biztosítható a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni hatékony védelem.

5.3.2. Az *egyenértékűség* elvére alapuló egyéb kötelezettségek

Az *egyenértékűség* elve ugyanúgy alkalmazandó az egyéb eljárási szabályokra is. A Bíróság azt a döntést³⁹⁶ hozta például, hogy sérti az *egyenértékűség* elvét, ha azokra az esetekre, amikor a fogyasztóvédelmi szervezetek a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének alapján ellentmondással élnek egy fizetési meghagyással szemben, kevésbé előnyös szabályok vonatkoznak, mint a kizárólag a nemzeti jogot érintő jogvitákra.

Ugyanez alkalmazandó a határidőkre, a meghallgatáshoz való jogokra, az ideiglenes intézkedések feltételeire, a kifogásolási vagy fellebbezési jogokra, és minden egyéb eljárásrendre.

5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok *tényleges érvényesülése*

5.4.1. Az alkalmazandó próba

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének vagy a *tényleges érvényesülés* elvének³⁹⁷ értelmében a nemzeti jognak olyan jogorvoslatokat kell biztosítania, amelyek lehetővé teszik a fogyasztók számára, hogy a szerződési feltételek tisztességtelen jellegére hivatkozzanak, és ezeknek a jogorvoslatoknak hatékonynak kell lenniük. Ez azt jelenti, hogy a fogyasztóknak képesnek kell lenniük arra, hogy *ézszerű feltételek mellett* éljenek ezekkel a jogorvoslati lehetőségekkel, azaz nem létezhetnek olyan követelmények vagy korlátozások, amelyek *gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé* teszi számukra, hogy megfelelő védelemben részesüljenek. Az eljárási akadályok mellett a fogyasztók *korlátozott szakértelme vagy ismeretei* is megakadályozhatják őket abban, hogy éljenek a jogorvoslati lehetőségekkel.

³⁹²A C-147/16. sz. *Karel de Grote* ügy 24–37. pontja.

³⁹³A C-397/11. sz. *Jörös Erika* ügy 30., 35., 36. és 38. pontja; a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 45. pontja.

³⁹⁴Például a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy, a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy és a 49/14 sz. *Finanmadrid* ügy.

³⁹⁵Az esetleges jogszabályi kiigazítások kérdését lásd az 5.6. szakaszban.

³⁹⁶A C-448/11. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy rendelkező részének 1) pontja.

³⁹⁷A C-632/17. sz. *PKO* ügy 43. pontja és a C-567/13. sz. *Baczó Nóra* ügy 52. és 59. pontja példával szolgálnak arra vonatkozóan, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdése és a Charta 47. cikke által biztosított hatékony jogorvoslatához való jogot a *tényleges érvényesülés* elvénél alkalmazott kritériumok alapján kell értékelni.

Ennélfogva, annak megállapítása érdekében, hogy hatékony jogorvoslatok állnak-e rendelkezésre, a Bíróság³⁹⁸ egy **átfogó próba** keretében vizsgálja meg, hogy **fennáll-e a fogyasztók nem megfelelően hatékony védelmének jelentős kockázata**

- annak következtében, hogy bizonyos eljárási követelmények vagy korlátozások rendkívül megnehezítik (vagy akár gyakorlatilag lehetetlenné teszik) a fogyasztók számára, hogy éljenek a rendelkezésükre álló jogorvoslatokkal,
- **vagy** mert a fogyasztók nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel a jogaikról, vagy nem kapják meg a szükséges információt ahhoz, hogy ténylegesen éljenek a jogorvoslati lehetőségekkel.

Ezt a próbát számos, például a fizetési meghagyásokkal kapcsolatos eljárásokban hozott döntés tükrözi ³⁹⁹,

*„E tekintetben meg kell állapítani, hogy **nem elhanyagolható annak a kockázata, hogy az érintett fogyasztók nem terjesztik elő a szükséges ellentmondást akár az erre vonatkozóan előírt különösen rövid határidő miatt, akár azért, mert a védekezéstől visszatartja őket a jogi lépésnek a vitatott összeghez viszonyított költsége, akár azért, mert nem ismerik a jogaikat vagy azok terjedelmét, vagy akár az eladó vagy szolgáltató által előterjesztett, fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem tartalmának korlátozottsága, és ezáltal a rendelkezésükre bocsátott információk hiányossága miatt [...].***”

Az 5.1. szakaszban foglaltaknak megfelelően a *tényleges érvényesülés* tekintetében a vonatkozó eljárási szabályokat a maguk egészében kell mérlegelni, a különböző szakaszok figyelembe vételével⁴⁰⁰. A *tényleges érvényesülés* értékelésének érdemleges tényezőit az alábbi 5.4.2. szakasz tárgyalja.

Az olyan esetekre vonatkozóan, amelyek keretében jelentős kockázat áll fenn annak tekintetében, hogy a fogyasztók nem élnek ellentmondással egy fizetési meghagyással szemben, a Bíróság megállapította, hogy a **nemzeti bíróságoknak az eljárás valamely szakaszában, de legkésőbb a fogyasztóval szembeni érvényesítés előtt hivatalból értékelniük kell a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét**⁴⁰¹. A Bíróság szavaival:⁴⁰²

„A 93/13 irányelvben a fogyasztók részére biztosított jogok tényleges védelme ugyanis csak akkor biztosítható, ha a nemzeti eljárási rendszer lehetővé teszi a fizetési meghagyásos eljárás vagy a fizetési meghagyás végrehajtási eljárásának keretében az érintett szerződésben foglalt feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatát [...].”

³⁹⁸A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy, különösen annak 52–54. pontja. A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 61–72. pontja.

³⁹⁹A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 69. pontja. Egyéb hivatkozásként megemlíthető a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 52. pontja; a C-122/14. sz. *Aktiv Kapital Portfolio* ügy 37. pontja és a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 54. pontja.

⁴⁰⁰Például a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 43. és 44. pontja, hivatkozással többek között a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 49. pontjára, a C-413/12. sz. *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León* ügy 34. pontjára és a C-470/12. sz. *Pohotovost'* ügy 51. pontjára.

⁴⁰¹A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 44., 61–64. és 71. pontja; a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 45. és 46. pontja; a C-122/14. sz. *Aktiv Kapital Portfolio* ügy 30. pontja; a C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy 45., 46. és 49. pontja; a C-632/17. sz. *PKO* ügy 49. pontja. Mindezek az ügyek fizetési meghagyásos eljárásokra vonatkoztak, és a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügyre alapulnak.

⁴⁰²A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 44. pontja.

Ez azt jelenti, hogy

- ha jelentős kockázat áll fenn annak tekintetében, hogy a fogyasztó nem fog ellentmondással élni egy fizetési meghagyással szemben, akkor a bíróság még a fizetési meghagyás kibocsátása előtt köteles hivatalból értékelni az érintett szerződési feltételek tisztességtelen jellegét⁴⁰³.

Másfelől,

- ha a hivatalból történő vizsgálatra nem került sor a meghagyás kibocsátása előtt, akkor azt végső lehetőségként az érvényesítési szakaszban kell elvégezni⁴⁰⁴.

Hasonlóképpen,

- ha az eljárás egy korábbi szakaszában végzett vizsgálatok nem terjedtek ki minden érintett szerződési feltételre, akkor a nemzeti bíróságok kötelesek, többek között hivatalból elvégezni az egyéb érintett szerződési feltételek értékelését, még akkor is, ha a korábbi vizsgálatok a nemzeti eljárási szabályok értelmében vett jogerős határozattal egészülnek ki⁴⁰⁵.

A Bíróság⁴⁰⁶ kimondta továbbá, hogy nem biztosít megfelelő védelmet, ha a fizetési meghagyás kibocsátása előtt a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét egy *bírói jogállással nem rendelkező bírósági tisztviselő* értékeli. Ez azt jelenti, hogy ha jelentős kockázat áll fenn annak tekintetében, hogy egy fogyasztó nem él ellentmondással, akkor a *bírónak* szükség esetén hivatalból, és legkésőbb az érvényesítési szakaszban továbbra is értékelnie kell a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét.

Konkréten a jelzálogjog érvényesítésének tekintetében a Bíróság⁴⁰⁷ úgy ítélte meg, hogy főszabály szerint elfogadható, ha az érvényesítési eljárásokat közjegyzői okmány alapján indítják meg, anélkül hogy elvégeznék a tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő *előzetes bírósági* vizsgálatát. Ez azonban csak abban az esetben van összhangban a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvvel, ha a fogyasztók észszerű feltételek mellett jogi lépéseket tehetnek az ilyen érvényesítéssel szemben, többek között ideiglenes intézkedések állnak a rendelkezésükre, és ha a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálata garantálva van az azt követő érdemi ítékezés keretében.

Ennélfogva a jelzálogjog közjegyzői okmányon alapuló érvényesítése nincs összhangban a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvvel, ha nem állnak hatékony jogorvoslati lehetőségek a fogyasztók rendelkezésére, vagy jelentős kockázat áll fenn annak tekintetében, hogy nem fognak élni ezekkel. Például abban az esetben nem állnak rendelkezésre hatékony jogorvoslati lehetőségek, ha az érvényesítési eljárás keretében a szerződési feltételek tisztességtelen jellegére hivatkozva a fogyasztók nem élhetnek ellentmondással az érvényesítéssel szemben, miközben az érdemi ítékezés során – amelynek keretében lehetőség

⁴⁰³A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 57. pontja, a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 44. pontja és a C-632/17. sz. *PKO* ügy 49. pontja.

⁴⁰⁴A C-19/14. sz. *Finanmadrid* ügy; Következtetéseiben Szpunar főtanácsnok az érvényesítési szakaszban végzett hivatalból történő vizsgálatra „végső lehetőségként” utalt.

⁴⁰⁵A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 52. pontja és rendelkező részének 2. pontja. Bár ez az ügy a jelzálogjog érvényesítésére vonatkozik, ugyanezt a logikát kell követni az egyéb eljárástípusok esetében is. A jogerőre vonatkozó szabályoknak a tényleges érvényesülés elve alapján történő, többek között a hivatalból indított vizsgálat tekintetében való értékelését az 5.4.2. pont tárgyalja konkrétan, ahol szerepel többek között a *Banco Primus* ügy 52. pontjának idézete.

⁴⁰⁶A C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy, különösen annak 49–54. pontja.

⁴⁰⁷A C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügy 45. pontja és rendelkező része.

van a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelésére – nem képes elérni a végrehajtási eljárás felfüggesztését⁴⁰⁸.

Ezeknek az elveknek a logikáját *mutatis mutandis* valamennyi eljárástípusra alkalmazni kell⁴⁰⁹.

5.4.2. A jogorvoslatok tényleges érvényesülésének érdemleges tényezői

A jogorvoslatok *tényleges érvényesülésének* értékelésekor figyelembe kell venni az érintett eljárás sajátosságait. Továbbá annak a hatásnak, amelyet az egyes akadályok fejthetnek ki a jogorvoslati lehetőségek fogyasztók általi igénybevételére, valamint a korlátozott szakértelem és ismeretek ilyen tekintetben esetlegesen kifejtett hatásának a leginkább védelemre szoruló fogyasztókat kell figyelembe vennie. Ezek a fogyasztók különösen vonakodhatnak a rendelkezésre álló jogorvoslatok igénybevételétől, még azokban az esetekben is, amikor a velük szemben alkalmazott szerződési feltételek egyértelműen tisztességtelen jellegűek⁴¹⁰.

Az alábbi **tényezők vagylagos jellegűek**. Ez azt jelenti, hogy a jogorvoslat hatékonyságának hiányát okozhatja egyetlen követelmény, például a magas vagy diszkriminatív bírósági költségek⁴¹¹, vagy különböző követelmények kombinációja, például a rövid határidőhöz társuló ügyvédkényszer⁴¹² vagy a részletes előterjesztés megkövetelése⁴¹³. Bár az alábbiakban említett szempontok többsége az eljárásjogot érinti, ebben az összefüggésben lényegtelen, hogy az adott tényező az érintett tagállamban eljárásjogi vagy anyagi jogi kérdésnek⁴¹⁴ minősül-e. Az alábbi felsorolás nem kimerítő jellegű, hanem a Bíróság ítélezési gyakorlatából eredő leggyakoribb példákat tükrözi.

- A joghatóságra vonatkozó szabályok

A Bíróság kimondta, hogy a hatékony jogorvoslathoz való jog a joghatóságra vonatkozó szabályokra és az eljárási szabályokra egyaránt alkalmazandó⁴¹⁵. Bár a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (átdolgozás)⁴¹⁶ a fogyasztók védelmét szolgáló szabályokat ír elő a határokon átnyúló eljárások tekintetében⁴¹⁷, előfordulhat, hogy a joghatóságra vonatkozó nemzeti szabályok nem biztosítanak hasonló védelmet a belföldi ügyek esetében. A joghatóságra vonatkozó olyan

⁴⁰⁸A C-415/11. sz. *Aziz* ügy 43–64. pontja és rendelkező részének 1) pontja.

⁴⁰⁹A C-618/10. sz. *Banco Español de Credito* ügy 55. pontja; a C-415/11. sz. *Aziz* ügy; a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy és a C-77/14. sz. *Radlinger Radlingerová* ügy 50. pontja.

⁴¹⁰Például a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy és a C-168/15. sz. *Milena Tomášová* ügy.

⁴¹¹A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 67. és 68. pontja.

⁴¹²A C-618/10. sz. *Banco Español de Credito* ügy 52. pontja;

⁴¹³Például, ha egy fogyasztónak azonnal panasszal kell élnie a vitatott aktussal, például egy bírósági határozattal szemben, valamint elő kell terjesztenie a tényeket és bizonyítékokat; lásd a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 65. és 66. pontját.

⁴¹⁴Például az elévülési idő tekintetében ez vita tárgyát képezheti.

⁴¹⁵A C-632/17. sz. *PKO* ügy 45. pontja.

⁴¹⁶ *HL L 351., 2012.12.20.*; a rendelet hatályon kívül helyezte a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK tanácsi rendeletet (2000. december 22.), *HL 2001. L 12., 1. o.*

⁴¹⁷A z 1215/2012/EU rendelet 17. cikke (3) bekezdésének értelmében ezek a szabályok nem alkalmazhatók a fuvarozási és személyszállítási szerződésekre, kivéve az ugyanazért az árért utazást és szállást biztosító szerződéseket. Az 1215/2012/EU rendelet 19. és 25. cikke emellett lehetővé teszi a szerződő felek számára, hogy bizonyos esetekben eltérjenek a joghatóságra vonatkozó szabályoktól. A C-629/18. sz. *EN, FM, GL kontra Ryanair* ügyben (2019. május 31-én még folyamatban) a Bíróságot felkérték ennek a kérdésnek az értelmezésére.

szabályok, amelyek közvetlen vagy közvetett módon⁴¹⁸ arra kötelezik a fogyasztókat, hogy a lakóhelyüktől bizonyos távolságra lévő bíróságoknál terjesszék elő a panaszukat vagy védjék meg magukat, visszatartják a fogyasztókat a jogorvoslatok igénybevételeitől, különösen azokban az esetekben, amikor az adott eljárásokban fizikai jelenlétet követelnek meg⁴¹⁹. Ezekben az esetekben a nemzeti bíróságoknak meg kell vizsgálniuk, hogy a bíróság földrajzi távolsága olyan túlságosan magas utazási költségeket von-e maga után, amelyek visszatartják a fogyasztót attól, hogy az ellene indított eljárásban a bíróság előtt megjelenjen⁴²⁰.

Ugyanakkor az a tény, hogy egy bizonyos ügyet nem a helyi bíróság, hanem egy távolabb található, ezáltal magasabb költségeket maga után vonó magasabb fokú bíróság elé kell terjeszteni, nem jelenti automatikusan a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikke (1) bekezdésének megsértését⁴²¹. Emellett a joghatóságra vonatkozó szabályok tekintetében a kollektív eljárásokat indító fogyasztóvédelmi szervezetek nincsenek ugyanabban a helyzetben, mint az egyéni fogyasztók⁴²².

- Határidők

Az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a jogbiztonság érdekében az „észszerű” mértékben meghatározott jellegű keresetindítási határidők összeegyeztethetők az uniós joggal⁴²³. Az észszerű határidők önmagukban nem teszik gyakorlatilag lehetetlenné, vagy nem nehezítik meg rendkívüli mértékben az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását⁴²⁴.

A rövid határidők már csak azért is problémát jelenthetnek, mert kevés időt biztosítanak a fogyasztók számára a lehetőségeik mérlegelésére, amihez sok esetben jogi értékelésre, többek között jogi tanácsadásra van szükség. A Bíróság mindeddig eseti alapon és elsősorban egyéb körülményekkel összefüggésben mérlegelte a határidők hosszát, ezért *nem létezik általános érvényű szabály arra vonatkozóan, hogy mi tekinthető észszerű határidőnek*.

Ennélfogva a Bíróság úgy ítélte meg, hogy egy választottbírói ítélet megtámadásának tekintetében az ítélet közlését követő két hónapos határidő észszerűnek tekinthető⁴²⁵. Ezzel szemben kimondta⁴²⁶, hogy egy fizetési meghagyással szembeni ellentmondás benyújtására rendelkezésre álló 20 napos határidő „különösen rövid”, valamint figyelembe vette az ügyvéd felfogadásának kényszerét és a kapcsolódó költségeket, ami visszatarthatja a fogyasztókat a védekezéstől.

⁴¹⁸ Például lehetővé téve egy eladó vagy szolgáltató számára, hogy a fogyasztó ellen az utóbbi lakóhelyétől távol eső bíróságon indítson eljárást.

⁴¹⁹ A C-240/98–C-244/98. sz. *Océano Grupo Editorial* egyesített ügyek 21. pontjában a Bíróság megállapította, hogy a meg nem tárgyalt szerződési feltételek ilyen joghatóságra vonatkozó kikötései eleget tesznek minden olyan kritériumnak, amelyek alapján a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv alkalmazásában tisztességtelen jellegűnek tekintendők.

⁴²⁰ A C-266/18. sz. *Aqua Med* ügy 54. pontja, a C-567/13. sz. *Baczó és Vizsnyiczai* ügy és a C-567/13. sz. ügy 49–59. pontja.

⁴²¹ A C-567/13. sz. *Baczó és Vizsnyiczai* ügy 52–59. pontja.

⁴²² A C-413/12. sz. *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León* ügy.

⁴²³ A 33/76. sz. *Rewe-Zentralfinanz és Rewe-Zentral* ügy 5. pontja; a C-261/95. sz. *Palmisani* ügy 28. pontja; és a C-2/06. sz. *Kempter*-ügyben hozott ítélet 58. pontja. a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 41. pontja.

⁴²⁴ A C-255/00. sz. *Grundig Italiana* ügy 34. pontja; a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 41. pontja.

⁴²⁵ A C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 44–46. pontja.

⁴²⁶ A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy, különösen annak 52–54. pontja.

Egy zálogjog peren kívüli végrehajtásának tekintetében⁴²⁷ a Bíróság figyelembe vette, hogy az árverés útján történő értékesítés a biztosítékul szolgáló dologra vonatkozó végrehajtási eljárás megindításáról szóló értesítést követő 30 napon belül vitatható, és a fogyasztók az árverést követően három hónapon belül fordulhattak bírósághoz. Emellett ideiglenes intézkedések álltak rendelkezésre az érvényesítés felfüggesztésére vagy megszüntetésére az érdemi értékelés idejére. Ennek alapján a Bíróság megállapította, hogy az érintett jogszabály nem tette rendkívül nehézé a fogyasztók számára, hogy hivatkozzanak a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által biztosított védelemre.

A jelzálogjog érvényesítésének a szerződési feltételek tisztességtelen jellegére alapított kifogásolására vonatkozó új jogot biztosító átmeneti intézkedés tekintetében⁴²⁸ a Bíróság⁴²⁹ kimondta, hogy a folyamatban lévő eljárás kifogásolására rendelkezésre álló négy hetes határidő főszabály szerint észszerű és arányos volt⁴³⁰. Mindazonáltal a Bíróság álláspontja szerint az a tény, hogy az érintett fogyasztókat csak a tagállam hivatalos lapjában tájékoztatták erről a jogról, anélkül hogy az illetékes bíróság személyes tájékoztatásban részesítette volna őket⁴³¹, jelentős kockázattal járt annak tekintetében, hogy a határidő anélkül járt volna le, hogy a fogyasztók élhettek volna a jogaikkal, ami sérti a tényleges érvényesülés elvét, következésképpen pedig a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet⁴³².

A váltón alapuló fizetési meghagyással szembeni ellentmondás benyújtására rendelkezésre álló két hetes határidőt a Bíróság „rövid határidőnek” tekintette⁴³³. Úgy ítélte meg, hogy ez a határidő különösen problémás, ha az alperesnek valamennyi panaszának benyújtásával, valamint a tények és bizonyítékok előterjesztésével két hét alatt meg kell szerveznie a védelmét.

A Bíróság⁴³⁴ megállapította továbbá, hogy a fogyasztót visszatarthatja a jogorvoslat igénybevételeitől, ha egy 15 napos határidő mellett meg kell indokolnia egy fizetési meghagyással szembeni ellentmondását.

- Közlés

Az a tény, hogy a vitatható intézkedést vagy határozatot a határidő számításának kezdete előtt közlik a fogyasztóval, legalább minimális garanciát biztosít arra vonatkozóan, hogy a fogyasztó tájékoztatásban részesül az érintett intézkedésről vagy határozatról⁴³⁵. A közlésre vonatkozó szabályok a dokumentum közlésekor a fogyasztók számára átadott információkkal együtt szintén relevánsak lehetnek annak a kockázatnak az értékelésekor, hogy a fogyasztók nem élnek a rendelkezésükre álló jogorvoslati lehetőségekkel.

- Jogi költségek és ügyvédkényszer

A jogi költségek, valamint a jogi tanácsadáshoz és képviselőhöz kapcsolódó költségek szintén olyan tényezőnek számíthatnak, amelyek önmagukban visszatartják a fogyasztókat a

⁴²⁷ A C-34/13. sz. *Kusionová* ügy, különösen annak 55. pontja.

⁴²⁸ A Bíróság C-415/11. sz. *Aziz* ügyben hozott döntése után bevezetve.

⁴²⁹ A C-8/14. sz. *BBVA* ügy.

⁴³⁰ A C-8/14. sz. *BBVA* ügy 30. és 31. pontja.

⁴³¹ A C-8/14. sz. *BBVA* ügy 33–42. pontja és rendelkező része. A határidőt az új jog hivatalos lapban való közzétételét követő naptólszámolták.

⁴³² A C-8/14. sz. *BBVA* ügy 40. és 41. pontja.

⁴³³ A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy, különösen annak 65., 66. és 70. pontja. Ez az ügy egy váltóra alapuló fizetési meghagyásos eljárást érintett. Lásd még az általános fizetési meghagyásos eljárásokat érintő C-632/17. sz. *PKO* ügyet.

⁴³⁴ A C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy, különösen annak 51–53. pontja.

⁴³⁵ Egy választottbírói ítélet közlését érintő C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 45. pontja.

jogorvoslatok igénybevételeitől. Nem csak a teljes összeg számít fontos tényezőnek, hanem például a követelés értékéhez viszonyított aránya vagy a költségek diszkriminatív jellege is. Azokban az esetekben, amikor a fogyasztók hivatalosan kötelesek ügyvéd által képviseltetni magukat, vagy legalább a gyakorlatban szükséges egy ügyvéd felfogadása, figyelembe kell venni az ügyvédi díjakat.

A fogyasztó pénzügyi nehézségeinek ellentételezésére irányuló mechanizmusokat, mint a költségmentesség biztosítását – amelyek legalább csökkenthetik a költségek hatását –, szintén figyelembe kell venni⁴³⁶.

A Bíróság⁴³⁷ úgy ítélte meg, hogy 900 eurónál nagyobb értékű ügyek esetén előírt ügyvédkényszer és a kapcsolódó költségek olyan tényezőknek számítanak, amelyek visszatartják a fogyasztókat a védekezéstől.

A Bíróság⁴³⁸ kimondta, hogy az a szabály, amelynek értelmében az alperes köteles viselni a bírósági költségek háromnegyedét, amennyiben a fizetési meghagyással szemben ellentmondást nyújt be, önmagában is alkalmas arra, hogy visszatartsa a fogyasztót egy ellentmondás benyújtásától.

- A jogorvoslat igénybevételeire vonatkozó indoklás kötelezettsége

Az a kötelezettség, hogy a jogorvoslat igénybevételekor átfogó módon elő kell terjeszteni az ügy jogi és ténybeli elemeit, többek között a bizonyítékokat, visszatartja a fogyasztókat a jogorvoslat igénybevételeitől, különösen azokban az esetekben, amikor mindehhez rövid határidő társul⁴³⁹. Ugyanez érvényes azokra az esetekre, amikor a fogyasztóknak 15 napon belül ismertetniük kell egy fizetési meghagyással szembeni ellentmondás előterjesztésének indokait⁴⁴⁰.

Még abban az esetben is, ha hivatalosan nem kötelező egy ügyvéd felfogadása, a jogorvoslat indoklásának kötelezettsége egy ügyvéd bevonását teheti szükségessé, ami a szükséges idő és a kapcsolódó költségek fényében a fentiekben tárgyalt módon további visszatartó tényező lehet annak tekintetében, hogy a fogyasztók jogorvoslattal éljenek.

- Az ideiglenes intézkedések rendelkezésre állása

A Bíróság⁴⁴¹ több ízben hangsúlyozta az ideiglenes intézkedések rendelkezésre állásának fontosságát, különösen a fogyasztóval szembeni érvényesítés megszüntetése vagy felfüggesztése érdekében arra az időre, amíg a bíróság értékeli az érintett szerződési feltételek tisztességtelen jellegét. Ideiglenes intézkedések hiányában fennáll a kockázata, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelem biztosítására túl későn kerül sor, következésképpen nem érvényesül ténylegesen. Az ideiglenes intézkedések különösen

⁴³⁶ A C-567/13. sz. *Baczó Nóra* ügy 55. pontja.

⁴³⁷ A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy, különösen annak 52–54. pontja.

⁴³⁸ A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy, különösen annak 67. és 68. pontja.

⁴³⁹ Például a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy és a C-632/17. sz. *PKO* ügy.

⁴⁴⁰ A C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy.

⁴⁴¹ Például a C-415/11. sz. *Aziz* ügy; a C-34/13. sz. *Kuřionová* ügy; a C-280/13. sz. *Barclays Bank* ügy és a C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügy. A Bíróság általános megállapításokat tett arra vonatkozóan, hogy a nemzeti bíróságoknak képesnek kell lenniük ideiglenes intézkedések elfogadására az uniós jogrend által biztosított jogok védelmére vonatkozó bírósági határozatok teljes hatékonyságának érdekében. Ezek a megállapítások a C-213/89. sz. *Factortame és társai* ügy 21. pontjában; a C-226/99. sz. *Siples* ügy 19. pontja; és a C-432/05. sz. *Unibet*-ügyben hozott ítélet 67. pontja.

fontosak a fogyasztó otthonát érintő, kilakoltatással járó érvényesítés tekintetében⁴⁴², azonban az egyéb érvényesítési intézkedések esetében is lényegesek. A Bíróság⁴⁴³ az alábbiak szerint foglalta össze a jogi helyzetet:

„44 [...] a Bíróság azt is kimondta, hogy a tagállami szabályozás nincs összhangban a 93/13 irányelvvel, ha – miközben nem biztosítja a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás keretében a végrehajtási jogcím alapját képező feltétel tisztességtelen jellegén alapuló jogorvoslati lehetőséget – nem teszi lehetővé az ilyen feltétel tisztességtelen jellegének érdemi elbírálására hatáskörrel rendelkező, eljáró bíróság számára, hogy az említett végrehajtási eljárás felfüggesztését elrendelő ideiglenes intézkedéseket hozzon [...]”⁴⁴⁴.

45 Végül a Bíróság a 93/13 irányelvvel ellentétesnek ítélte az olyan nemzeti szabályozást, amely nem teszi lehetővé sem azt, hogy a végrehajtás elrendelésére hatáskörrel rendelkező bíróság a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás keretében akár hivatalból, akár a fogyasztó kérelmére értékelje az azon szerződésben szereplő szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, amelyből a követelt tartozás származik, és amely a végrehajtás jogcímének alapját képezi, sem pedig azt, hogy olyan ideiglenes intézkedéseket hozzon, mint többek között a végrehajtás felfüggesztése, ha ezen intézkedések elrendelése szükséges az említett szerződési feltétel tisztességtelen jellegének ezzel összefüggő érdemi vizsgálatára hatáskörrel rendelkező bíróság végleges határozata teljes érvényesülésének biztosításához [...]”⁴⁴⁵.

Az ideiglenes intézkedések nem csupán a fogyasztókkal szembeni érvényesítés felfüggesztésének szempontjából lehetnek alapvető fontosságúak, hanem azokban az esetekben is, amikor a fogyasztók peres eljárásban kérik bizonyos szerződési feltételek érvénytelenségének kimondását⁴⁴⁶.

A 7. cikk (1) bekezdése előírhatja továbbá, hogy a nemzeti bíróságok számára *lehetőséget kell biztosítani, hogy hivatalból rendeljenek el ideiglenes intézkedéseket, amennyiben*

- egy tisztességtelen szerződési feltételeket érintő későbbi ítélet teljes érvényesülésének biztosítása érdekében ilyen intézkedés meghozatalára van szükség
- és amennyiben jelentős kockázat áll fenn annak tekintetében, hogy a fogyasztók nem fognak ideiglenes intézkedésért folyamodni⁴⁴⁷.

Végezetül *nem csupán az ideiglenes intézkedések teljes hiánya sértheti a jogorvoslatok tényleges érvényesülésének elvét, hanem az a tény is, hogy a rövid határidők, a benyújtani*

⁴⁴² Például a lakóhely tiszteletben tartásához való jogot érintő C-34/13. sz. *Kušionová* ügy 63–66. pontja, további hivatkozással többek között az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatára és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 7. cikkére.

⁴⁴³ A C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügy 44. és 45. pontja.

⁴⁴⁴ Hivatkozás a C 415/11. sz. *Aziz* ügy 64. pontjára és a C⁴⁴⁴280/13. sz. *Barclays Bank* ügy 36. pontjára.

⁴⁴⁵ A C 537/12. és C 116/13. sz. *Banco Popular Español and Banco de Valencia* egyesített ügyek 60. pontja; A C-169/14. sz. *Sánchez Morcillo és Abril García* ügy 28. pontja;

⁴⁴⁶ A C-568/14–C-570/14. sz. *Ismael Fernández Oliva* egyesített ügyekben hozott ítélet. Ebben az ügyben azt a lehetőséget vizsgálták, hogy egyéni eljárásban hozható-e ideiglenes intézkedés, miközben egy kollektív kereset folyamatban van.

⁴⁴⁷ Ezt a követelményt a Bíróság a szerződési feltételek tisztességtelen jellegén alapuló visszatérítési követelésekkel és az egyéni kereset felfüggesztését okozó párhuzamos kollektív keresettel összefüggésben állapította meg. A C-568/14–C-570/14. sz. *Ismael Fernández Oliva* egyesített ügyek 32–37. pontja. A jelentős kockázat azon a tényen alapult, hogy a nemzeti eljárás lefolytatására és összetettségére tekintettel előfordulhat, hogy a fogyasztók nincsenek tudatában a jogaiknak, vagy nem képesek felmérni azok kiterjedését. Mivel egy általános elvet tükröz, ez a követelmény valószínűleg egyéb eljárási helyzetekben is alkalmazható.

szükséges elemek vagy az előterjeszteni szükséges biztosítékok vagy bizonyítékok fényében a fogyasztók számára nehéz az ilyen ideiglenes intézkedések elérése.

- A szakértelem és ismeretek hiánya

A fogyasztók sok esetben nincsenek tudatában a jogaiknak, nem képesek felmérni azok kiterjedését, illetve nehezükre esik a jogi helyzet értékelése, mert csak korlátozott információt biztosítanak számukra, például egy olyan fizetési meghagyásban, amellyel szemben ellentmondással élhetnének⁴⁴⁸. A szakértelem vagy az ismeretek hiánya azzal a kockázattal jár, hogy a fogyasztók nem élnek a rendelkezésükre álló jogorvoslati lehetőségekkel⁴⁴⁹. A Bíróság megerősítette⁴⁵⁰, hogy a fogyasztók számára a megtámadható határozatban vagy azzal kapcsolatban biztosított információk alapvető fontosságúak. Ide tartoznak az aktus megtámadásának lehetőségére, a megtámadás alapjára és formájára, valamint a vonatkozó határidőre vonatkozó információk. Emellett a követelés lényegére vonatkozó korlátozott információk megnehezíthetik a fogyasztók számára annak felmérését, hogy milyenek az aktus, például egy fizetési meghagyás sikeres megtámadásának esélyei. Nem lehetetlen továbbá, hogy tartalmától függően a fogyasztóknak biztosított információ visszatartja a fogyasztókat a rendelkezésükre álló jogorvoslatok igénybe vételétől.

Mindeddig a Bíróság⁴⁵¹ nagy néhány iránymutatással szolgált arra vonatkozóan, hogy miként állapítható meg annak a jelentős kockázatnak a fennállása, hogy az ismeretek vagy tájékozottság hiánya miatt a fogyasztók nem fognak jogorvoslattal élni. Mindenesetre ennek a kockázatnak a vizsgálata során figyelembe kell venni a fogyasztók, többek között a leginkább védelemre szoruló fogyasztók helyzetét az érintett eljárásban.

- Jogerő és elévülési idő általánosságban

A határidőkhöz hasonlóan az elévülési idők, valamint a bíróságok és egyéb szervek határozatainak véglegessége (jogerő) is a jogbiztonság elvéhez kapcsolódnak. Bár az elévülési idők és a jogerő a keresetindítás jogi akadályai, a jogerő emellett azzal a hatással is járhat, hogy többek között a fellebbezési vagy érvényesítési szakaszban megakadályoz egy bíróságot az anyagi jog egy bizonyos kérdésének (újra)mérlegelésében, függetlenül attól, hogy erre az egyik fél kérésére vagy a bíróság saját kezdeményezésére kerülne sor.

Annak ellenére, hogy a jogerő és az elévülési idők bizonyos körülmények között ellentétesek lehetnek az „anyagi igazságszolgáltatással”, a Bíróság elismerte a jogbiztonság fontosságát az Unió és a tagállamok jogrendjében. Ennek alapján a Bíróság⁴⁵² megerősítette, hogy a fogyasztói jogok tényleges érvényesülése főszabály szerint nem teszi szükségessé a jogerőre és az észszerű határidőkre, többek között az elévülési időkre vonatkozó belföldi szabályok hatályon kívül helyezését:

„68 [...] a Bíróság már valóban elismerte, hogy a fogyasztóvédelem nem abszolút jellegű.

⁴⁴⁸ A C-618/10. sz. *Banco Español de Credito* ügy 54. pontja;

⁴⁴⁹ Ez már abból a képletből is kitűnik, amelynek alapján a Bíróság meghatározza a jelentős kockázat fennállását. Emellett az a tény, hogy a fogyasztó nincs tudatában a fogyasztói vagy eljárási jogainak, vagy nem képes azok kiterjedésének felmérésére, már önmagában indokolhatja a hivatalból történő beavatkozást. A Bíróság ezt C-568/14–C-570/14. sz. *Ismael Fernández Oliva* egyesített ügyek 33. pontjában erősítette meg, amikor kimondta, hogy „[...] az alapeljárásként szereplő nemzeti eljárásnak [...] lefolytatására és összetettségére tekintettel fennáll annak nem elhanyagolható kockázata, hogy az érintett fogyasztó akkor sem fogalmaz meg ilyen kérelmet, ha az ideiglenes intézkedések elrendeléséhez a belső jogban előírt érdemi feltételek adott esetben teljesülnek, mert nem ismeri vagy nem ismeri fel, hogy mire terjednek ki a jogai.”

⁴⁵⁰ A C-8/14. sz. *BBVA* ügy 36–40. pontja.

⁴⁵¹ A Bíróság egy meglehetősen konkrét helyzetet mérlegelt a C-8/14. sz. *BBVA* ügy 33–42. pontjában.

⁴⁵² C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 68–70. pont.

*Különösen ebben az értelemben megállapította, hogy az uniós jog nem kötelezi arra a nemzeti bíróságot, hogy eltérjen a bírósági határozatokat jogerőre emelő belső eljárási szabályok alkalmazásától, még akkor sem, ha ez lehetővé tenné a 93/13 irányelvben foglalt rendelkezés bármiféle megsértésének orvoslását [...]*⁴⁵³.

*69 Ugyanígy a Bíróság már kimondta, hogy a jogbiztonság érdekében az észszerű mértékben meghatározott jogvesztő jellegű keresetindítási határidők összeegyeztethetők az uniós joggal [...]*⁴⁵⁴.

70 Mindazonáltal különbséget kell tenni egy olyan eljárási mód alkalmazása, mint az észszerű mértékű jogvesztő határidő, és az uniós jog valamely szabályának értelmezéséhez fűződő joghatás időbeli korlátozása között. [...]”

o Jogerő

A Bíróság e megállapításainak fényében általában a jogerő elve az irányadó azokban az ügyekben, amelyeket a továbbiakban már nem megtámadható végső bírósági határozattal zártak le. Ez akkor is érvényes, ha a határozat megsértette a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet és/vagy megváltozott az adott típusú szerződési feltétel értékelésének joghatósága.

Ugyanakkor továbbra is szükség van annak megvizsgálására, hogy a jogerőre vonatkozó konkrét szabály aránytalanul vagy túlzott mértékben korlátozza-e a jogorvoslatokat, vagy megakadályozza-e a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő értékelését.

Az 5.4.1. szakaszban foglaltaknak megfelelően egy jogerőre vonatkozó nemzeti szabály **nincs összhangban a tényleges érvényesülés elvével, amennyiben a követelés fogyasztóval szembeni érvényesítése előtt megakadályozza a szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatát**, miközben nem állnak rendelkezésre hatékony jogorvoslati lehetőségek, vagy jelentős kockázat áll fenn annak tekintetében, hogy a fogyasztók nem élnek a rendelkezésükre álló jogorvoslati lehetőségekkel⁴⁵⁵. Ugyanígy a Bíróság⁴⁵⁶ kimondta, hogy amennyiben egy bíróság csak bizonyos érintett szerződési feltételeket vizsgált meg, akkor a jogerő nem akadályozhatja meg a további szerződési feltételek egy későbbi szakaszban való értékelését, függetlenül attól, hogy ez a fogyasztó kérésére vagy a bíróság saját kezdeményezésére történik:

„Olyan esetben tehát, ha a vitatott szerződés korábbi vizsgálata során, amely jogerőre emelkedett határozat elfogadásához vezetett, a nemzeti bíróság e szerződés egyetlen vagy csak bizonyos feltételeinek a 93/13 irányelv tekintetében, hivatalból történő vizsgálatára szorított, ez az irányelv azt írja elő az olyan nemzeti bíróság számára [...], amelyhez a fogyasztók rendkívüli járulékos kifogás keretében rendszerint fordulnak, hogy a felek kérelmére, vagy amennyiben rendelkezik az ehhez szükséges jogi és ténybeli elemekkel, hivatalból értékelje az említett szerződés egyéb feltételeinek esetlegesen tisztességtelen

⁴⁵³ A C-537/12. és C-116/13. sz. *Banco Popular Español és Banco de Valencia* egyesített ügyek 60. pontja és a C-169/14. sz. *Sánchez Morcillo és Abril García* ügy 28. pontja.

⁴⁵⁴ A C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 41. pontja.

⁴⁵⁵ A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 44., 61–64. és 71. pontja; a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 45. és 46. pontja; a C-122/14. sz. *Aktiv Kapital Portfolio* ügy 30. pontja; a C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy 45., 46. és 49. pontja; a C-632/17. sz. *PKO* ügy 49. pontja. Mindezek az ügyek fizetési meghagyásos eljárásokra vonatkoztak, és a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügyre alapulnak.

⁴⁵⁶ A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy itt idézett 52. pontja. Ebben az ügyben az első vizsgálatra hivatalból került sor, de ugyanaz a szabály lett volna érvényes arra az esetre is, ha az első vizsgálat a fogyasztó kérésére történik.

jellegét. Ilyen felülvizsgálat hiányában ugyanis a fogyasztóvédelem tökéletlennek és elégtelennek bizonyulna, és a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében foglaltakkal szemben nem lenne sem megfelelő, sem hatékony eszköz ahhoz, hogy az érintett feltétel alkalmazását megszüntessék [...]”⁴⁵⁷.

Továbbá, az 5.3.1. szakaszban foglaltaknak megfelelően a bíróságok kötelesek lehetnek, hogy az *egyenértékűség* elvének értelmében hivatalból értékeljék a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét⁴⁵⁸, ha a nemzeti eljárási szabályok egy egyébként alkalmazandó, jogerőre vonatkozó szabály ellenére a közrendi kérdések vizsgálatának hatáskörével ruházzák fel a bíróságokat.

o Elévülési idők

A fentebbiekben foglaltaknak megfelelően a Bíróság⁴⁵⁹ főszabály szerint a jogbiztonság érdekében elfogadhatónak tekinti az észszerű időbeli korlátozásokat, például a tisztességtelen szerződési feltételeken alapuló túlfizetések visszatérítésére vonatkozó követelések tekintetében. Ebben a tekintetben a Bíróság mindeddig nem határozott arról, hogy mi tekinthető észszerű elévülési időnek, és nem hozott döntést annak kezdetéről. Ugyanakkor a Bíróságot felkérték, hogy nyújtson iránymutatást az utóbbi szempontot illetően⁴⁶⁰.

Ugyanakkor különbséget kell tenni a jog által meghatározott elévülési idők, valamint a szerződési feltételek tisztességtelen jellegére és az ebből eredő következményekre – mint a fogyasztóknak járó visszatérítések⁴⁶¹, amelyek időbeli korlátozása nem megengedett⁴⁶² – vonatkozó bírósági döntések hatásának időbeli korlátozása között⁴⁶³.

A 4.2. szakaszban foglaltaknak megfelelően a tisztességtelen szerződési feltételek nem kötelező jellege nem képezheti időbeli korlátozások tárgyát. Ez azt jelenti, hogy amikor az eladók vagy szolgáltatók tisztességtelen szerződési feltételekre alapuló követelésekkel élnek a fogyasztókkal szemben, akkor ez utóbbiak a tisztességtelen jellegre való hivatkozás vagy hivatalból történő vizsgálat révén bármikor és időkorlát nélkül hivatkozhatnak erre a védelemre⁴⁶⁴. Ugyanez érvényes a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének kimondására irányuló, egyéni eljárás keretében benyújtott kérelmekre, valamint a jogsértés tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikke (2) bekezdésének értelmében vett megszüntetésére irányuló eljárásokra.

⁴⁵⁷ Hivatkozás a C-415/11. sz. *Aziz* ügy 60. pontjára.

⁴⁵⁸ A C-421/14. sz. *Banco Primus* ügy 47. pontjának második része, hivatkozással a C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* ügy 53. pontjára; A C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy.

⁴⁵⁹ C-154/15, C-307/15 és C-308/15 egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 69. pont. Ugyanakkor ebben az ügyben a spanyol jog nem ír elő elévülési időt az ilyen követelések tekintetében.

⁴⁶⁰ A C-698/18. sz. *SC Raiffeisen Bank SA* ügy és a C-699/18. sz. *BRD Groupe Société Générale SA* ügy (2019. május 31-én még folyamatban).

⁴⁶¹ C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 70. pont, utalva a korábbi ítélkezési gyakorlatra.

⁴⁶² Lásd a C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. *Gutierrez Naranjo* egyesített ügyek rendelkező részéből származó idézetet a 4.4. szakaszban.

⁴⁶³ C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. egyesített ügyek – *Gutierrez Naranjo és társai*, 75. pont.

⁴⁶⁴ A C-473/00. sz. *Cofidis* ügy 38. pontja.

5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?

5.5.1. Alapvető kötelezettségek

A hivatalból történő vizsgálat a nemzeti bíróságok proaktív és a felek előterjesztéseitől független⁴⁶⁵ beavatkozását teszi szükségessé, az alábbiak mindegyikének tekintetében:

- annak megvizsgálása, hogy az érintett szerződési feltétel tisztességtelen, következőképpen nem kötelező jellegű-e, és
- az érintett feltétel tisztességtelen jellegének megállapításából eredő következmények, annak biztosítása érdekében, hogy az adott feltétel nem köti a fogyasztót.

A nemzeti bíróságok csak abban az esetben alkalmazhatják a tisztességtelen szerződési feltételeket, ha a jogairól tájékoztatott fogyasztó kivételesen ellenzi a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásának mellőzését⁴⁶⁶. A Bíróság az alábbiakat mondta ki:

„[a] nemzeti bíróság hivatalból köteles vizsgálni valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, amennyiben rendelkezésre állnak az e tekintetben szükséges ténybeli és jogi elemek. Ha álláspontja szerint az ilyen feltétel tisztességtelen, annak alkalmazását mellőzi, kivéve, ha ezt a fogyasztó ellenzi. [...]”⁴⁶⁷.

Ugyanis az irányelv által előírt védelem teljes hatékonysága megköveteli, hogy a feltétel tisztességtelen jellegét hivatalból megállapító nemzeti bíróság minden következtetést levonhasson ezen megállapításból, anélkül hogy meg kellene várnia, hogy a jogairól tájékoztatott fogyasztó az említett feltétel megsemmisítését kérő nyilatkozatot tegyen[...]”⁴⁶⁸.⁴⁶⁹”

A hivatalból történő vizsgálat kötelezettsége előírhatja továbbá a bírók számára, hogy hivatalból ideiglenes intézkedéseket rendeljenek el, amennyiben a jogorvoslat tényleges érvényesülésének érdekében erre szükség van, és jelentős kockázat áll fenn annak tekintetében, hogy a fogyasztók nem kérelmeznek ideiglenes intézkedést⁴⁷⁰.

Emellett a bírók kötelesek tájékoztatni a feleket a szerződési feltétel hivatalból végzett értékelésének eredményeiről és annak következményeiről, hogy meg lehessen hallgatni őket a kérdésben⁴⁷¹.

5.5.2. Megvizsgálendő szempontok

A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból való értékelésére való kötelezettségük teljesítése során a nemzeti bíróságoknak a tisztességtelen jelleg megállapításához minden előfeltételt meg kell vizsgálniuk⁴⁷², többek között – amennyiben a vonatkozó nemzeti átültetés egyéni lépéseket ír elő – az alábbi kérdéseket:

⁴⁶⁵ A C-497/13. sz. *Froukje Faber* ügy 46–48. pontja és rendelkező részének 1) pontja; a C137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy 45–51. pontja és rendelkező részének 3) pontja; a C-397/11. sz. *Jörös Erika* ügy.

⁴⁶⁶ A C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 49. pontja. a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 63. pontja; a C-472/11. sz. *Banif Plus Bank* ügy 27. pontja. Lásd még az 5.5.1. és 5.5.5. szakaszt.

⁴⁶⁷ A C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy rendelkező részének 2) pontja.

⁴⁶⁸ Hivatkozás a C-397/11. sz. *Jörös Erika* ügyre és a C-397/11. sz. ügy 42. pontjára.

⁴⁶⁹ A C-154/15., C 307/15. és C-308/15. sz. *Gutierrez Naranjo* egyesített ügyek 59. pontja.

⁴⁷⁰ Lásd a C-568/14–C-570/14. sz. *Ismael Fernández Oliva* egyesített ügyeket.

⁴⁷¹ Ez a fogyasztók és az eladók vagy szolgáltatók tekintetében egyaránt fontos, ahogy az a C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügyből, a C-472/11. sz. *Banif Plus Bank* ügy 29–35. pontjából, a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse*, ügyből és a C-119/15. sz. *Biuro podróży „Partner”* ügy 22–47. pontjából kitűnik. Lásd még az 5.5.5. pontot.

⁴⁷² A C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízing* ügy 49. és azt követő pontjai

- a szerződési feltételek az irányelv hatálya alá tartoznak-e⁴⁷³, ami szükségessé teszi, hogy
 - szerződés jött létre egy eladó vagy szolgáltató és egy fogyasztó között⁴⁷⁴,
 - az érintett feltételt nem tárgyalták meg egyedileg⁴⁷⁵,
 - az érintett feltétel nem az 1. cikk (2) bekezdésének értelmében vett kötelező szabályokat tükröz;
- a szerződési feltétel a 4. cikk (2) bekezdésének hatálya alá tartozik-e, és ha igen, akkor eleget tesz-e az átláthatósági követelményeknek;
- a szerződési feltétel tisztességtelen jellegű-e, azaz a jóhiszeműség követelményével ellentétesen jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a felek jogaiban és kötelezettségeiben a fogyasztó kárára, ideértve az átláthatóság esetleges hiányát is, vagy adott esetben megegyezik-e egy fekete vagy szürke listán szereplő feltétellel.

5.5.3. A szükséges jogi és ténybeli elemek rendelkezésre állása

A szerződési feltételek tisztességtelen jellegére irányuló értékelés fő eleme a szerződés és annak valamennyi feltétele. A fentebbiekben foglaltaknak megfelelően ugyanakkor egy feltétel tisztességtelen jellegének értékelése előtt egyéb elemeket is mérlegelni kell, például hogy az egyik fél fogyasztónak számít-e, egy feltételt egyedi tárgyalás tárgyát képezte-e, illetve egy eladó vagy szolgáltató minden szükséges tájékoztatást biztosított-e a fogyasztó számára a szerződés megkötése előtt.

Problémát jelenthet, hogy egy adott ügy tekintetében nem állhat a nemzeti bíróság rendelkezésére minden olyan jogi és ténybeli elem, amelyek alapján döntést hozhatna egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét illetően. A Bíróság elismeri ezt, amikor számos döntésében a következőhöz hasonló megfogalmazást használ: „amennyiben [a nemzeti bíróság] rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges jogi és ténybeli elemek”⁴⁷⁶.

Ugyanakkor a Bíróság egyértelművé tette, hogy a hivatalból történő vizsgálat proaktív megközelítést tesz szükségessé a szerződési feltételek értékeléséhez szükséges elemekhez való hozzáférés érdekében⁴⁷⁷, például azokban az esetekben, amikor a „bizonyítás folytatása”

A figyelembe venni szükséges alapvető kritériumokat illetően lásd a 3. szakaszt.

⁴⁷³ A C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízíng* ügy 49–51. pontja. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatályával kapcsolatos kérdéseket illetően lásd az 1.2. szakaszt.

⁴⁷⁴ A C-497/13. sz. *Froukje Faber* ügy 46–48. pontja és rendelkező részének első pontja. Ez a döntés a 99/44/EK irányelvet érinti, de *mutatis mutandis* a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvre is alkalmazandó. Továbbá, annak megállapítása érdekében, hogy az érintett feltételek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya alá tartoznak-e, a bíróságoknak mindenképp meg kell vizsgálniuk, hogy egy eladó vagy szolgáltató és egy fogyasztó között létrejött-e egy szerződés.

⁴⁷⁵ A C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízíng* ügy 49–51. pontja. A Bíróságoknak figyelembe kell venniük, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének (2) bekezdése a bizonyítási teherre vonatkozó konkrét szabályt ír elő arra vonatkozóan, hogy egy előre megfogalmazott szerződési feltételt egyedileg megtárgyaltak-e vagy sem.

⁴⁷⁶ Például a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 42. pontja: „E körülmények között először is hangsúlyozni kell, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében a nemzeti bíróság – amennyiben a rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges jogi és ténybeli elemek – hivatalból köteles vizsgálni a 93/13 irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, ezzel ellensúlyozván a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti egyenlőtlen helyzetet.” Ebben a pontban a Bíróság a C-377/14. sz. *Radlinger és Radlingerová* ügy 52. pontjára, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatra, valamint a C-154/15., C-307/15. és C-308/15. sz. *Gutiérrez Naranjo és társai* ügy 58. pontjára hivatkozik.

⁴⁷⁷ A C-497/13. sz. *Froukje Faber* ügy 46–48. pontja és rendelkező részének első pontja, a C-137/08. sz. *VB Pénzügyi Lízíng*, ügy 45–51. pontja és rendelkező részének 3) pontja.

kifejezést használja a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikke (1) bekezdése által előírt előfeltételek vizsgálatának tekintetében⁴⁷⁸:

„[...] a Bíróság [...] megállapította, hogy e bíróságnak hivatalból kell bizonyítást folytatnia annak megállapítása érdekében, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződés részét képező feltétel az irányelv hatálya alá tartozik-e, és amennyiben igen, hivatalból kell értékelnie az ilyen feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegét [...].⁴⁷⁹”

A Bíróság⁴⁸⁰ hangsúlyozta továbbá, hogy a nemzeti bíróságoknak meg kell kapnia a szükséges felvilágosítást arra a kérdésre vonatkozóan, hogy az egyik fél fogyasztónak számít-e, ha legalább néhány jel erre utal:

„A tényleges érvényesülés elve [...] megköveteli, hogy az olyan szerződésre vonatkozó jogvitában eljáró nemzeti bíróság, amely az említett irányelv hatálya alá tartozhat, amint az erre vonatkozó jogi és ténybeli elemek a rendelkezésére állnak, vagy egyszerű felvilágosításkérésre a rendelkezésére bocsáthatók, még akkor is köteles megvizsgálni, hogy a vevőt fogyasztónak lehet-e minősíteni, ha ez utóbbi erre a minőségre nem hivatkozott kifejezetten..”

Ennélfogva, ha vannak arra utaló jelek, hogy az érintett szerződés fogyasztói szerződés lehet, akkor a nemzeti bíróság köteles bizonyítást folytatni ebben a kérdésben, még akkor is, ha a felek ezt nem terjesztették elő. Valóban úgy tűnik, hogy a 6. cikk (1) bekezdésének kötelező jelleg előírja ezt a proaktív megközelítést.

Ugyanígy, ha vannak arra utaló jelek, hogy egy követelés egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételekre alapul, azonban nem áll rendelkezésre azonnal az ilyen vizsgálat elvégzéséhez szükséges valamennyi elem, akkor a szükséges felvilágosítás és a bizonyítékok benyújtása érdekében a nemzeti bíróságoknak fel kell vetniük ezt a kérdést a feleknek⁴⁸¹. Ha az eladók vagy szolgáltatók kötelesek bizonyos tájékoztatást nyújtani a fogyasztók számára, akkor a bíróságoknak meg kell vizsgálniuk, hogy a fogyasztókat biztosították-e a szükséges tájékoztatást⁴⁸².

Amennyiben bizonyos, például a fizetési meghagyásos vagy végrehajtási eljárásokra vonatkozó eljárási szabályok ezeknek az elemeknek a rendelkezésre állása ellenére sem engedélyezik a bíróságok számára egy érdemi értékelés elvégzését⁴⁸³, vagy nem biztosítanak hozzáférést ezekhez az elemekhez⁴⁸⁴, többek között a követelés alapjául szolgáló

⁴⁷⁸ A Bíróság a C-137/08. sz. VB Pénzügyi Lízing ügy 56. pontjában használta ezt a kifejezést, amelyet megerősített a C-472/11. sz. ügy itt idézet 24. pontjában.

⁴⁷⁹ Hivatkozás a C-137/08. sz. VB Pénzügyi Lízing ügy 56. pontjára és a C-618/10. sz. Banco Español de Crédito ügy 44. pontjára.

⁴⁸⁰ A C-497/13. sz. Froukje Faber ügy, különösen annak 44. és 46. pontja. Az idézet a 46. pontból származik. Bár ez az ügy a 99/44/EK irányelvet érintette, a fogyasztói szerződésekre vonatkozó jog horizontális kérdését tárgyalja, és *mutatis mutandis* alkalmazandó a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv értelmében vett fogyasztói jogállásra is.

⁴⁸¹ E tekintetben figyelembe kell venniük a 3. cikk (2) bekezdésének bizonyítási teherre vonatkozó rendelkezéseit. Lásd az 1.2.2.1. szakaszt. Ha egy adott tagállamban az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételek is a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvet átültető rendelkezések hatálya alá tartoznak, akkor erre az értékelésre természetesen nincs szükség.

⁴⁸² A 3.3.1. szakasz, a C-186/16. sz. Andriuc ügy 43. pontja, a C-119/17. sz. Lupean ügy 23. pontja.

⁴⁸³ A C-618/10. sz. Banco Español de Crédito ügy;

⁴⁸⁴ A C-176/17. sz. Profi Credit Polska ügy és a C-632/17. sz. PKO ügy.

szerződéshez, ezek az eljárási korlátozások nem törölhetik el a hivatalból történő vizsgálat elvégzésének kötelezettségét.

Ezt az értelmezést az alábbi megfontolások is alátámasztják:

- A Bíróság megfogalmazása és a különböző döntések összefüggései is arra utalnak, hogy a Bíróság elismeri azt a *tényt*, hogy a nemzeti bíróságoknak *gyakorlatban* nincs lehetőségük a szükséges értékelés elvégzésére, ha nincs hozzáférésük ezekhez az elemekhez⁴⁸⁵.
- Az ügyek többségében a Bíróság figyelembe vette, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak nem volt hozzáférése a szükséges elemekhez. A Bíróság emellett több döntésében a „... *jóllehet*⁴⁸⁶ az ehhez szükséges valamennyi jogi és ténybeli információval rendelkezik” megfogalmazást használja, amivel egy *a fortiori* indoklásra utal egy jogi feltétellel szemben.
- Ha a nemzeti eljárási szabályok pusztán azáltal megakadályozhatnák a hivatalból történő vizsgálatot, hogy a bíróságok számára nem biztosítanak hozzáférést a szükséges elemekhez, az aláásná a hatékony jogorvoslathoz való jogot.
- Ha az *egyenértékűség* elve szükségessé teszi a hivatalból történő vizsgálat elvégzését, akkor ezt a vizsgálatot a gyakorlatban megakadályozhatja, ha a nemzeti eljárási szabályok megtagadják a bíróság hozzáférését a szükséges elemekhez.

A Bíróság⁴⁸⁷ megerősítette ezt az értelmezést, amikor annak a jelentős kockázatnak a megállapítását követően, hogy a fogyasztók nem élnek ellentmondással egy fizetési meghagyással szemben⁴⁸⁸, úgy ítélte meg, hogy nincs összhangban a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével az, ha egy fizetési meghagyást a szerződési feltételek hivatalból indított előzetes vizsgálatának hiányában bocsátanak ki. A Bíróság annak ellenére jutott erre a következtetésre, hogy tudatában volt annak, miszerint a vonatkozó eljárási szabályok értelmében a nemzeti bíróságoknak rendszerint nincs hozzáférésük a vizsgálatához szükséges jogi és ténybeli elemekhez⁴⁸⁹, és anélkül, hogy az ilyen elemekhez való hozzáférést a vizsgálat nyomán tett megállapítások feltételeként jelölte volna meg⁴⁹⁰, amikor kimondta, hogy

„[...] a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan eljárás, amely fizetési meghagyás kibocsátását teszi lehetővé, amikor a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem tárgyában eljáró bíróság nem rendelkezik jogosultsággal arra, hogy az érintett megállapodás feltételeinek esetlegesen tisztességtelen jellegét vizsgálja, amennyiben az e végzéssel szembeni ellentmondás benyújtásához való jog gyakorlásának szabályai nem teszik lehetővé annak biztosítását, hogy a fogyasztót ezen irányelv alapján megillető jogokat tiszteletben tartsák.”

⁴⁸⁵ A C-632/17. sz. *PKO* ügy 38. pontja: „[...] az alapügyben szereplőkhöz hasonló körülmények között valamely nemzeti bíróság nem tudja elvégezni a szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegének vizsgálatát mindaddig, amíg nem rendelkezik az erre vonatkozó összes ténybeli vagy jogi elemmel”. A Bíróság ugyanerre a megállapításra hivatkozik a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 47. pontjában.

⁴⁸⁶ A C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 57. pontja, a C-49/14. sz. *Finanmadrid* ügy 36. pontja; a C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügy 43. pontja. Más ügyekben, például a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy ... pontjában a Bíróság az „amint rendelkezik a szükséges jogi és ténybeli elemekkel” megfogalmazást használta.

⁴⁸⁷ A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy és a C-632/17. sz. *PKO* ügy.

⁴⁸⁸ A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 69. és 70. pontja. a C-632/17. sz. *PKO* ügy 45–49. pontja.

⁴⁸⁹ A C-632/17. sz. *PKO* ügy 37. és 38. pontja; A C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügy 47. pontja.

⁴⁹⁰ A C-632/17. sz. *PKO* ügy itt idézett 49. pontja, amely a C-176/17. sz. *Profi Credit Polska* ügyben hozott korábbi döntés 71. pontjára hivatkozik.

Ennélfogva azokban az esetekben, amikor a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hivatalból történő vizsgálatot ír elő, akkor a nemzeti bíróságokat – a nemzeti szabályok uniós joggal összhangban való értelmezése révén, vagy ha ez nem lehetséges, akkor az ellentétes nemzeti szabályok hatályon kívül helyezésével – kötelezni kell a hivatalból indított vizsgálatához szükséges elemek bekérésére.

5.5.4. A tisztességtelen jellegre irányuló értékelésből levont következtetések

Az értékelés végén a nemzeti bíróságoknak meg kell határozniuk az érintett szerződési feltételek tisztességtelen és következésképpen nem kötelező jellegének következményeit, a 4. szakaszban szereplő elvekkel összhangban. A követeléstől, az eljárás típusától és a szerződési feltétel jellegétől függően ez a fogyasztóval szembeni – teljes mértékben vagy részben tisztességtelen szerződési feltételekre alapuló – követelés elutasítását vagy korlátozását, az érvényesítés megszüntetését vagy korlátozását, vagy az érvénytelenség kimondását eredményezheti.

A fentiekben foglaltaknak megfelelően mielőtt egy nemzeti bíróság egy hivatalból értékelt és tisztességtelen jellegűnek ítélt szerződési feltétel alkalmazásának mellőzéséről határoz, mindkét felet meg kell hallgatnia a kérdésben⁴⁹¹.

Emellett a fogyasztók, miután tájékoztatták őket az érintett szerződési feltételek tisztességtelen és nem kötelező jellegéről, dönthetnek úgy, hogy nem hivatkoznak erre a védelemre, és ebben az esetben az illetékes bíróságnak alkalmaznia kell a tisztességtelen szerződési feltételeket⁴⁹². A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdése kötelező jellegének fényében ez a nyilatkozat csak abban az esetben érvényes, ha a bíró meggyőződött arról, hogy a fogyasztó teljes mértékben megértette a jogi helyzetet, és nyilatkozata nem félreértések vagy az egyéb felek által rá helyezett nyomás eredménye.

5.6. A hivatalból indított vizsgálat, a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség hatása a nemzeti eljárási szabályzatra

Ha az uniós jog előírja a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatát, akkor a nemzeti bíróságoknak azáltal kell biztosítaniuk ezt a vizsgálatot, hogy a vonatkozó nemzeti jogot a lehető legnagyobb mértékben az uniós joggal összhangban értelmezik és alkalmazzák⁴⁹³. Amennyiben ez nem lehetséges, és a nemzeti eljárási szabályzat nincs összhangban a *tényleges érvényesülés* elvével és/vagy nem garantál hatékony jogorvoslatot, akkor az uniós jog által előírt hivatalból történő vizsgálatok elvégzése érdekében a nemzeti bíróságoknak hatályon kívül kell helyezniük ezeket a nemzeti szabályokat⁴⁹⁴.

⁴⁹¹ A C-472/11. sz. *Banif Plus Bank* ügy 29–35. pontja, a C-488/11. sz. ügy 52. pontja: „[...] emlékeztetni kell arra, hogy a kontradiktórius eljárás elve főszabály szerint kötelezi a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét hivatalból észlelő nemzeti bíróságot arra, hogy a peres feleket tájékoztassa erről, és lehetőséget biztosítson számukra, hogy a nemzeti eljárásjogi szabályokban erre vonatkozóan előírt eljárások szerint kontradiktórius eljárásban vitassák meg azokat (a fent hivatkozott *Banif Plus Bank* ügyben hozott ítélet 31 és 36. pontja).”.

⁴⁹² A C-243/08. sz. *Pannon GSM* ügy. Lásd még a C-488/11. sz. *Asbeek Brusse* ügy 49. pontját, a C-618/10. sz. *Banco Español de Crédito* ügy 63. pontját, a C-472/11. sz. *Banif Plus Bank* ügy 27. pontját, valamint a C-70/17. és C-179/17. sz. *Abanca Corporación Bancaria és Bankia* egyesített ügyek 63. pontját.

⁴⁹³ Ez az uniós jog egyik alapelve, amelyet a Bíróság megerősített például a C-397/11. sz. *Jörös Erika* ügy 32. pontjában.

⁴⁹⁴ Lásd a 2.2. és 5.2. szakaszt, valamint a C-118/17. sz. *Dunai* ügy 61. pontját.

Emellett a hivatalból történő vizsgálat és a *tényleges érvényesülés* elvei jogszabályaik bizonyos kiigazítására vagy korrekációjára kötelezhetik a tagállamokat, amennyiben a nemzeti eljárási szabályzat és anyagi rendelkezések az alábbi alszakaszokban bemutatott módon nincsenek összhangban ezekkel az elvekkel. Ennélfogva a tagállamok felkérést kapnak, hogy vizsgálják meg minden olyan nemzeti rendelkezésüket, amelyek ellentétesek lehetnek a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv Bíróság általi értelmezése által előírt garanciákkal.

Ha a hivatalból történő vizsgálatot az *egyenértékűség* elve követeli meg⁴⁹⁵, akkor a nemzeti bíróságok kötelesek a vonatkozó nemzeti rendelkezéseket *mutatis mutandis* alkalmazni, a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálata érdekében. Ugyanakkor, ha ezek a rendelkezések nem terjednek ki kifejezetten az uniós jogon alapuló fellépésekre, akkor fennáll a kockázata annak, hogy a nemzeti bíróságok csupán ezeknek a nemzeti rendelkezéseknek az alapján nem képesek elvégezni ezt a vizsgálatot. Ezért az *egyenértékűség* elvével való összhang biztosítása szintén jogalkotási kiigazításokat tehet szükségessé.

Végezetül a Bíróság⁴⁹⁶ egyértelműsítette, hogy egy végső fokon eljáró nemzeti bíróság olyan határozata, amely nem tesz eleget a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő értékelésére vonatkozó kötelezettségnek, az uniós jog kellően súlyos megsértésének minősül, ami a tagállam felelősségét vonhatja maga után a fogyasztóknak okozott károk tekintetében.

5.7. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata és peren kívüli eljárások

A EUMSZ 267. cikkének értelmében a Bíróság tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvből eredő eljárási garanciákra vonatkozó ítélezési gyakorlata kizárólag a „bíróságoknak” szól. A Bíróság kimondta, hogy a választottbíróságok nem nyújthatnak be előzetes kérelmeket⁴⁹⁷.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv tekintetében a Bíróság⁴⁹⁸ kimondta, hogy a nemzeti bíróságok hivatali kötelezettségére vonatkozó ítélezési gyakorlata egy közokirat érvényesítési záradékának kiállítása esetében nem alkalmazandó a közjegyzőkre. Az eljárás egészére kiterjedő értékelésnek azonban figyelembe kell vennie a közjegyzők vonatkozó nemzeti jog értelmében vett szerepét az ilyen okiratok elkészítésekor⁴⁹⁹. Ugyanakkor a bírósági eljárás előtti szakaszban biztosított garanciák nem helyettesíthetik a bíró által végzett teljes körű bírósági értékeléshez való hozzáférést⁵⁰⁰.

A Bíróság ugyanakkor egyértelműsítette, hogy a kereskedők által a fogyasztókkal szemben indított választottbírósági eljárások tekintetében – amennyiben a vonatkozó nemzeti jog erre engedélyezi az ilyen eljárásokat – a fellebbezési és érvényesítési eljárásokban biztosítani kell a választottbírósági ítéletek hatékony bírósági vizsgálatát⁵⁰¹. Az *egyenértékűség* és a *tényleges*

⁴⁹⁵ 5.3.1. szakasz.

⁴⁹⁶ A C-168/15. sz. *Milena Tomášová* ügy.

⁴⁹⁷ A C-125/04. sz. *Denuit* ügy. Lásd még a C-503/15. sz. *Margarit Panicello* ügyben egy *Secretario Judicial* (titkár) előtti eljárásban egy ügyvédimunkadíj behajtására irányuló eljárás tekintetében hozott ítéletet.

⁴⁹⁸ A C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügy 47–49. pontja.

⁴⁹⁹ A C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügy 55–58. pontja.

⁵⁰⁰ Ez például a C-32/14. sz. *ERSTE Bank Hungary* ügyből, különösen annak 59. pontjából és a C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügy 44–54. pontjából következik.

⁵⁰¹ A C-40/08. sz. *Asturcom Telecomunicaciones* és a C-76/10. sz. *Pohotovost* ügy.

*érvényesülés*⁵⁰² elvei alapján ez olyan kötelezettséget róhat a bíróságokra, hogy – szükség esetén az érvényesítési szakaszban – hivatalból vizsgálják az érintett szerződési feltételek tisztességtelen jellegét, többek között azokra a szerződési feltételekre is kiterjedően, amelyek lehetővé teszik az eladó vagy szolgáltató számára, hogy választottbíróhoz forduljanak. Az ilyen eljárásokra vonatkozó olyan nemzeti szabályokat, amelyek veszélyeztetik a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni hatékony bírói jogvédelem elvének alkalmazását, a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvvel ellentétesnek kell tekinteni⁵⁰³. Azok a szerződési feltételek, amelyek értelmében a kereskedők választottbírói eljárást indíthatnak a fogyasztókkal szemben, nagy valószínűséggel tisztességtelen jellegűek, ha kizárják vagy gátolják a fogyasztó arra irányuló jogát, hogy peres eljárást kezdeményezzen vagy jogorvoslással éljen⁵⁰⁴, azokat az eseteket is beleértve, amikor ezek a feltételek megakadályozzák a tisztességtelen szerződési feltételek hatékony bírói vizsgálatát.

A fogyasztók által kezdeményezett vitarendezési eljárások tekintetében a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 2013/11/EU irányelv⁵⁰⁵ fontos garanciákat biztosít, többek között a fogyasztó és a kereskedő között a panaszok alternatív vitarendezési fórumhoz történő benyújtására vonatkozóan létrejött megállapodások, valamint az elismert alternatív vitarendezési fórumok előtti eljárások méltányosságát és jogszerűségét illetően. A 2013/11/EU irányelv értelmében a fogyasztó és a kereskedő közötti, a panaszok alternatív vitarendezési fórumhoz történő benyújtására vonatkozó megállapodás nem kötelező a fogyasztóra nézve, ha az a jogvita keletkezése előtt jött létre, és ha megfosztja a fogyasztót attól a jogától, hogy bírósághoz forduljon a jogvita rendezése céljából. Ez *a fortiori* azokra az esetekre is érvényes, amikor az ilyen megállapodást egy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel tartalmazza.

⁵⁰² A fogyasztók hatékony védelmének meglétét illetően meg kell vizsgálni a teljes eljárás során rendelkezésre álló garanciákat, többek között a választottbírói eljárás indítására vonatkozó megállapodás meglétének követelményeit, a választottbírói eljárásban biztosított eljárási garanciákat, és annak a kockázatnak a fennállását, hogy korlátozott szakértelmük és ismereteik miatt a fogyasztók nem élnek jogorvoslással a választottbírói ítélettel szemben, valamint a bírósági szakaszban rendelkezésre álló garanciákat, többek között a tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő értékelését.

⁵⁰³ Ez a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvre vonatkozóan a 6. cikk (1) bekezdésének, a 7. cikk (1) bekezdésének és a *tényleges érvényesülés* elvének tekintetében hozott döntésekből következik. Emellett az egyetemes szolgáltatásról, valamint az elektronikus hírközlő hálózatokhoz és elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódó felhasználói jogokról szóló, 2002. március 7-i 2002/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet (egyetemes szolgáltatási irányelv) (HL 2002. L 108., 51. o.) érintő C-317/08., C-318/08., C-319/08. és C-320/08. sz. *Allassini* egyesített ügyekben hozott ítéletében a Bíróság kimondta azt az alapelvet, hogy a vitarendezési eljárásokra vonatkozó nemzeti jog nem akadályozhatja meg a fogyasztók és a végfelhasználók hatékony bírói védelmét (lásd különösen a rendelkező részt, valamint a 49., 53., 54., 58., 61., 62. és 65. pontot).

⁵⁰⁴ Lásd a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv melléklete 1. pontjának q) alpontját, és a C-342/13. sz. *Sebestyén Katalin* ügy 36. pontját. Amennyiben a nemzeti jog nem teszi lehetővé a választottbírói eljárások indítását a fogyasztókkal szemben, akkor az ilyen kikötések már a vonatkozó nemzeti rendelkezések értelmében is érvénytelenek.

⁵⁰⁵ A fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló 2013. május 21-i 2013/11/EU irányelv (fogyasztói alternatív vitarendezési irányelv) 10. cikke: „a fogyasztó és a kereskedő közötti, a panaszok alternatív vitarendezési fórumhoz történő benyújtására vonatkozó megállapodás ne legyen kötelező a fogyasztóra nézve, ha az a jogvita keletkezése előtt jött létre, és ha megfosztja a fogyasztót attól a jogától, hogy bírósághoz forduljon a jogvita rendezése céljából.”

6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)

7. cikk

(1) A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.

(2) Az (1) bekezdésben említett eszközök olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek lehetővé teszik, hogy a nemzeti fogyasztóvédelmi jogszabályok szerint jogos érdekekkel rendelkező személyek vagy szervezetek eljárást kezdeményezzenek a vonatkozó nemzeti jogszabály értelmében bíróság vagy illetékes közigazgatási hatóság előtt annak megítélésére, hogy a fogyasztókkal kötendő szerződésekben általános használatra kidolgozott szerződési feltételek tisztességtelenek-e, valamint megfelelő és hatékony eszközökkel élnek azért, hogy megszüntessék az ilyen feltételek alkalmazását.

(3) A saját nemzeti jogszabályok tiszteletben tartásával a (2) bekezdésben említett jogorvoslati eljárások elkülönítve vagy együttesen indíthatók az ellen az azonos gazdasági ágazathoz tartozó több eladó és szolgáltató, illetve szakmai szövetségük ellen, akik illetve amelyek azonos általános szerződési feltételeket vagy hasonló feltételeket használnak, vagy azok használatát javasolják.

A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése kiegészíti a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22/EK irányelvet⁵⁰⁶ – különös tekintettel azokra a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokra, amelyek célja a fogyasztók kollektív érdekeinek védelme –, a tisztességtelen szerződési feltételek egyéni eladók vagy szolgáltatók, illetve eladói vagy szolgáltatói csoportok általi alkalmazásának megszüntetése érdekében. A 7. cikk (1) bekezdésének értelmében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásoknak is megfelelőnek és hatékonyaknak kell lenniük⁵⁰⁷. Az ilyen fellépések elrettentő és visszatartó hatására irányuló célkitűzés, valamint a konkrét jogvitáktól való függetlenségük fényében a felhatalmazott személyek vagy szervezetek, mint a fogyasztóvédelmi szervezetek a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokat indíthatnak, még abban az esetben is, ha az érintett feltételeket konkrét szerződésekben még nem alkalmazták⁵⁰⁸. Ezzel szemben a Bíróság kimondta, hogy a 7. cikk (1) és (2) bekezdése, valamint a Charta 47. cikke nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy az esetlegesen tisztességtelen szerződési feltételek érvényesítésére vonatkozó eljárásokban engedélyezzék a fogyasztóvédelmi szervezetek beavatkozását az egyéni fogyasztók támogatása érdekében⁵⁰⁹, kivéve ha ezt az *egyenértékűség* elve megköveteli⁵¹⁰.

⁵⁰⁶ Az Európai Parlament és a Tanács irányelve (2009. április 23.) a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról (kodifikált változat), *HL L 110., 2009-5.1., 30–36. o.*

⁵⁰⁷ A C-472/10. sz. *Invitel* ügy 35. pontja;

⁵⁰⁸ A C-372/99. sz. *Bizottság kontra Olaszország* ügy 15. pontja.

⁵⁰⁹ A C-470/12. sz. *Pohotovost'* ügy 54. pontja.

⁵¹⁰ Lásd az 5.3. szakaszt, a C-448/17. sz. *EOS KSI Slovensko* ügyre való hivatkozással.

Az *egyenértékűség*, a *tényleges érvényesülés* és a hivatalból való vizsgálat elve, valamint a Charta 47. cikke a jogsértés megszüntetésére és ezáltal a kollektív fogyasztói érdekek védelmére irányuló eljárásokra szintén alkalmazandó, miközben figyelembe kell venni azok sajátos jellegét.

Különösen a 7. cikk (1) és (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikk (1) bekezdése előírja, hogy **azok a szerződési feltételek, amelyeket egy jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás keretében tisztességtelen jellegűnek ítélték, nem kötelezők sem a fellépésben részes félnek számító fogyasztók számára, sem pedig az olyan fogyasztók tekintetében, akik ugyanazzal az eladóval vagy szolgáltatóval olyan szerződést kötöttek, amelyekre ugyanazok a feltételek érvényesek**⁵¹¹. Az ilyen eljárásban tisztességtelen jellegűnek ítélt feltétel a kereskedő és a fogyasztók között létrejövő valamennyi jövőbeli szerződés esetében is tisztességtelennek tekintendő⁵¹². Az egyéni ügyekben eljáró **nemzeti bíróságok** a hivatali kötelezettségük részeként kötelesek figyelembe venni a jogsértés megszüntetésére irányuló ilyen eljárások hatását, és **az érintett feltételt nem tekinthetik tisztességesnek és érvényesnek**.

A Bíróság elismerte továbbá, hogy főszabály szerint lehetőség van a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelem 8. cikk szerinti fokozására azáltal, hogy létrehozzák a végső bírósági döntésekben tisztességtelen jellegűnek ítélt szerződési feltételek nemzeti jegyzékét, amelynek alapján egy végrehajtó hatóság az egyenértékű feltételeket alkalmazó *egyéb eladókra vagy szolgáltatókra* is bírságot szabhatnak ki. Ugyanakkor a Charta 47. cikkének fényében ezeknek az eladónak vagy szolgáltatóknak képesnek kell lenniük arra, hogy hatékony bírósági jogorvoslattal éljenek a feltételek egyenértékűségét kimondó és a bírság összegét megszabó határozatokkal szemben⁵¹³.

A 7. cikk (2) bekezdésének értelmében vett kollektív keresetek nyilvánvaló előnyei ellenére az ilyen fellépések nem áthatják alá a fogyasztók azon jogát, hogy amennyiben egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének kimondását kérő párhuzamos egyéni keresetet indítanak, akkor kivonhassák magukat az ugyanolyan típusú szerződésekben alkalmazott hasonló feltételeket érintő kollektív kereset alól. A Bíróság magyarázata szerint⁵¹⁴ az tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv értelmében vett egyéni és kollektív keresetek egymást kiegészítő jellegűek, illetve eltérőek a céljaik és joghatásaik. A jogsértés megszüntetésére irányuló kollektív eljárás célja egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének elvont és általános értékelése, míg egy egyéni kereset keretében a szerződési feltételt konkrétan az ügy sajátos körülményeinek fényében vizsgálják.⁵¹⁵ Következésképpen a kollektív kereseteknek csak korlátozott eljárási hatásuk lehet az egyéni keresetekre, amit különösen az igazságszolgáltatás megbízható működésének és az összegegyeztetetlen bírósági határozatok elkerülésének szükségessége indokol. Ezért a 7. cikk ellentétes az olyan nemzeti szabályokkal, amelyek alapján egy bíróság köteles automatikusan felfüggeszteni egy fogyasztó által elé terjesztett egyéni keresetet, amíg egy szervezet által indított párhuzamos kollektív keresetben nem születik jogerős ítélet⁵¹⁶.

⁵¹¹A C-472/10. sz. *Invitel* ügy 38-40. pontja; a C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation* kontra *Amazon* ügy 56. pontja.

⁵¹²A C-472/10. sz. *Invitel* ügy 43. és 44. pontja.

⁵¹³A C-119/15. sz. *Biuro podróży „Partner”* ügy 22-47. pontja.

⁵¹⁴A C-381/14. és C-385/14. sz. *Sales Sinués és Drame Ba* egyesített ügyekben hozott ítélet 30. pontja.

⁵¹⁵Szpunar főtanácsnok indítványa a C-381/14. és C-385/14. sz. *Sales Sinués és Drame Ba* egyesített ügyekben hozott ítélet 72. pontjában.

⁵¹⁶A C-381/14. és C-385/14. sz. *Sales Sinués és Drame Ba* egyesített ügyekben hozott ítélet 39. pontja.

Ebben az összefüggésben az egyéni kereset keretében a fogyasztó kérelmére vagy a bíróság saját kezdeményezésére elrendelhető ideiglenes intézkedések kell rendelkezésre álljanak, amelyeket mindaddig fenn lehet tartani, amíg egy folyamatban lévő kollektív keresetben jogerős ítéletet nem hoznak.⁵¹⁷ Ez különösen azokban az esetekben lényeges, amikor ideiglenes intézkedésre van szükség az egyéni keresetben hozott ítélet teljes érvényesülésének biztosítása érdekében.

A joghatóságra vonatkozó szabályok tekintetében a Bíróság elfogadta, hogy egy olyan nemzeti szabály, amelynek értelmében a fogyasztóvédelmi szervezetek által indított, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást az alperes, azaz az eladó vagy szolgáltató telephelye vagy székhelye szerinti bíróságok elé kell terjeszteni, nem sérti a tényleges érvényesülés elvét⁵¹⁸. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a fogyasztóvédelmi szervezetek nincsenek az egyéni fogyasztókhoz hasonló hátrányos helyzetben akkor, amikor a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást indítanak az eladókkal vagy szolgáltatókkal szemben, és ennek keretében a 2009/22/EK irányelv 4. cikkének (1) bekezdésére hivatkozott⁵¹⁹.

A Bíróság kimondta továbbá, hogy a joghatóságra vonatkozó uniós szabályok azt jelentik, hogy a fogyasztóvédelmi szervezetek által indított és a jogsértés megszüntetésére irányuló olyan eljárások, amelyek célja a tisztességtelen jellegűnek tekintett szerződési feltételek egyénekkal megkötött szerződésekben való alkalmazásának megtiltása egy kereskedő számára, a Brüsszeli Egyezmény értelmében a jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó ígérennyel kapcsolatos ügyek⁵²⁰. Ez az értelmezés a Brüsszel I. rendeletre is érvényes⁵²¹. Ez azt jelenti, hogy a joghatóság a káresemény helye szerinti bíróságra ruházható, amit a fogyasztóvédelem tekintetében tágan kell értelmezni, oly módon, hogy az nem csak azokra a helyzetekre terjed ki, amikor egy egyén személyesen kárt szenved, hanem különösen a jogi stabilitás tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazása általi aláásására is⁵²². Az ilyen keresetre alkalmazandó jog meghatározását a Róma II. rendelet⁵²³ 6. cikkének (1) bekezdésével összhangban kell végezni, míg egy adott szerződési feltétel értékelésére alkalmazandó jogot minden esetben a Róma I. rendelet⁵²⁴ alapján kell meghatározni, függetlenül attól, hogy az értékelésre egyéni vagy kollektív kereset keretében kerül sor.⁵²⁵

⁵¹⁷ A C-568/14–C-570/14. sz. *Ismael Fernández Oliva* egyesített ügyekben hozott ítélet. Lásd még az 5.3.2. szakaszt.

⁵¹⁸ A C-413/12. sz. *Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León* ügy 49–53. pontja.

⁵¹⁹ Ennek a rendelkezésnek az értelmében az alperes telephelye vagy székhelye szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal azokat a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokat illetően, amelyeket egyéb tagállamokból származó fogyasztóvédelmi szervezetek indítanak.

⁵²⁰ A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló 1968. szeptember 27-i egyezményt (Brüsszeli Egyezmény) érintő C-167/00. sz. *Henkel* ügy 50. pontja.

⁵²¹ A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, amit a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló (átdolgozás) 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (2012. december 12.) hatályon kívül helyezett és felváltott; lásd a C-548/12. sz. *Brogstetter* ügy 19. pontját; a C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy 38. pontját.

⁵²² A C-167/00. sz. *Henkel* ügy 42. pontja.

⁵²³ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II.”), *HL L 199., 2007.7.31., 40–49. o.*

⁵²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.), *HL L 177., 2008.7.4., 6–16. o.*

⁵²⁵ A C-191/15. sz. *Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon* ügy 48–60. pontja.

1. melléklet – a jelen Közleményben említett bírósági ügyek jegyzéke

Ügyszám és megnevezés	Kérdések	A Közlemény szakasza
1976		
C-33/76 – Rewe kontra Landwirtschaftskammer für das Saarland	Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: Bundesverwaltungsgericht – Németország	5.3. Az egyenértékűség elvéből eredő kötelezettségek 5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok tényleges érvényesülése
1978		
C-106/77 – Amministrazione delle finanze dello Stato kontra Simmenthal	A közösségi joggal ellentétes nemzeti jog nemzeti bíróság általi figyelmen kívül hagyása	2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései
1988		
C-309/85 – Barra kontra Belga Állam	Megkülönböztetésmentesség – Nem egyetemi oktatásba való bejutás – Jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése.	4.4. A tisztességtelen szerződési feltételekből származó előnyök visszaszolgáltatása
1990		
C-213/89 – The Queen kontra Secretary of State for Transport, ex parte Factortame	A közösségi jogrend rendelkezéseiből eredő jogok – Nemzeti bíróságok általi védelem – A nemzeti bíróságok ideiglenes intézkedések elrendelésére vonatkozó hatásköre előzetes döntéshozatal iránti kérelem esetén.	5.3. Az <i>egyenértékűség</i> elvéből eredő kötelezettségek 5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok tényleges érvényesülése
1995		
C-430/93 és C-431/93 egyesített ügyek – Van Schijndel kontra Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten	Egy foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézmény vállalkozásként való kezelése – A foglalkoztatói nyugdíjrendszerhez való csatlakozási kötelezettség – Versenyszabályokkal való összeegyeztethetőség – A közösségi jog egy pontja első ízben egy semmitőszék elé terjeszthető-e, megváltoztatva ezzel az eljárás tárgyát és szükségessé téve a tények megvizsgálását.	5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.3. Az <i>egyenértékűség</i> elvéből eredő kötelezettségek
1997		
C-261/95 – Palmisani kontra INPS	Szociálpolitika – A munkavállalók védelme a munkáltató fizetési képtelensége esetén – 80/987/EGK irányelv – Egy tagállam	5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i>

	felelőssége egy irányelv késedelmes átültetése esetén – Megfelelő kártérítés – Elévülési idő.	
1999		
C-126/97 – Eco Swiss China Time Ltd kontra Benetton International NV	Verseny – Az EK 81. cikkének (korábbi 85. cikk) hivatalból történő alkalmazása egy választottbíróság által – A nemzeti bíróságok hatásköre a választottbírósági ítéletek érvénytelenítését illetően.	5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban
2000		
C-240/98 egyesített ügyek – Océano Grupo Editorial SA kontra Roció Murciano Quintero (C-240/98) és Salvat Editores SA kontra José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) és Emilio Viñas Feliú (C-244/98).	A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Joghatóságra vonatkozó kikötés – A nemzeti bíróságok hatásköre a feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatát illetően.	3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján 5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve
2001		
C-144/99 – Bizottság kontra Hollandia	Tagállami kötelezettségszegés – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Az irányelv hiányos átültetése a nemzeti jogba.	2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései
C-226/99 – Siples	Közösségi Vámkódex – Fellebbezés – Egy vámhatósági határozat végrehajtásának felfüggesztése.	5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i>
2002		
C-167/00 – Verein für Konsumenteninformation kontra Karl Heinz Henkel	Brüsszeli Egyezmény – 5. cikk (3) bekezdés – Joghatóság jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igényvel kapcsolatos ügyekben – Szövetségek által kezdeményezett megelőző fellépés – Fogyasztóvédelmi	6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)

	szervezetek által indított és a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás, melynek célja, hogy megakadályozzon egy kereskedőt abban, hogy a fogyasztói szerződésekben tisztességtelen szerződési feltételeket alkalmazzon.	
C-255/00 – Grundig Italiana SpA kontra Ministero delle Finanze	A közösségi joggal ellentétes belső adók – Jogalap nélkül kifizetett összegek visszakövetelése – A keresetindítási határidőket visszamenőleges hatállyal lerövidítő nemzeti jogszabályok – Összeegyeztethetőség a tényleges érvényesülés elvével.	5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i>
C-372/99 – Európai Közösségek Bizottsága kontra Olasz Köztársaság	Tagállami kötelezettségszegés – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Az ilyen kikötések alkalmazásának megelőzésére rendelkezésre álló eszközök.	6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)
C-473/00 – Cofidis	Egy eladó vagy szolgáltató által indított kereset – Nemzeti rendelkezés, amely megtiltja a nemzeti bíróságnak, hogy hivatalból vagy a fogyasztó által előadott panasz alapján megállapítsa egy feltételt tisztességtelen jellegét az elévülési idő lejárta után.	4.2. A „fogyasztóra nézve nem kötelező jelleg” jogi hatása 5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve
C-478/99 – Bizottság kontra Svédország	Tagállami kötelezettségszegés – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – A 93/13 irányelv mellékletében szereplő tisztességtelen jellegűnek tekintendő feltételek jegyzékének nemzeti jogszabályba való átvételének kötelezettsége.	3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján
2004		
C-70/03 – Bizottság kontra Spanyolország	Tagállami kötelezettségszegés – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Értelmezési szabályok – Kollíziós szabályok.	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya 3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban
C-237/02 – Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG kontra Ludger Hofstetter és Ulrike Hofstetter.	A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Parkolóhely építésére és átadására vonatkozó szerződés – A szerződéses kötelezettségek teljesítési sorrendjének nemzeti jog által előírt megfordítása – Kikötés, amely arra kötelezi a fogyasztót, hogy még az előtt fizesse ki az árat, hogy az eladó vagy	3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján

	szolgáltató teljesítette volna a kötelezettségeit – Az eladó vagy szolgáltató garancianyújtási kötelezettsége.	
2005		
C-125/04 – Guy Denuit	A Bírósághoz fordulás – Az EK 234. cikke szerinti tagállami bíróság – Választottbíróság	5.7. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata és peren kívüli eljárások
2006		
C-168/05 – Mostaza Claro	A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Tisztességtelen feltétel elleni kifogás hiánya a választottbírósági eljárás során – E kifogás előterjesztésének lehetősége a választottbírósági ítélet ellen irányuló keresetben.	1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései 5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve
2007		
C-429/05 – Rampion és Godard	87/102/EGK irányelv – Fogyasztói hitel – A fogyasztó jogorvoslati joga a hitelezővel szemben a hitellel finanszírozott termékre vagy szolgáltatásnyújtásra vonatkozó szerződés nemteljesítése vagy nem szerződésszerű teljesítése esetén – Feltételek – A termék vagy szolgáltatás hitelajánlaton való feltüntetése – Többször igénybe vehető hitelkeret – A nemzeti bíróság lehetősége arra, hogy hivatalból figyelembe vegye a fogyasztót a hitelezővel szemben megillető jogorvoslati jogot.	Bevezetés
C-432/05 – Unibet (London) Ltd és Unibet (International) Ltd kontra Justitiekanslern.	A bírói jogvédelem elve – Nemzeti jogszabály közösségi joggal való összeegyeztethetőségét vitató önálló kereset indítását lehetővé nem tévő nemzeti szabályozás – Eljárási autonómia – Egyenértékűség és tényleges érvényesülés elve – Előzetes jogvédelem.	5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i>

2008		
C-2/06 – Kempter KG kontra Hauptzollamt Hamburg-Jonas	Szarvasmarhák exportálása – Export-visszatérítések – Jogerős közigazgatási határozat – A Bíróság ítéletének értelmezése – E határozatot követően a Bíróság által előzetes döntéshozatali kérdésben hozott ítélet joghatása – Felülvizsgálat és visszavonás – Időbeli korlátok – Jobbiztonság – Az együttműködés elve – EK 10. cikk.	5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i>
2009		
C-40/08 – Asturcom Telecomunicaciones	A fogyasztókkal kötött szerződések – Tisztességtelen választottbíróági kikötés – Semmisség – Jogerős választottbíróági ítélet – Végrehajtás – A végrehajtást elrendelő nemzeti bíróság azon hatásköre, hogy hivatalból hivatkozzon a tisztességtelen választottbíróági kikötés semmisségére – Az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvei.	<p>1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései</p> <p>4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.3. Az <i>egyenértékűség</i> elvéből eredő kötelezettségek</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p> <p>5.7. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata és peren kívüli eljárások</p>
C- 227/08 – Martín Martín	4. cikk – Fogyasztóvédelem – Üzlethelyiségen kívül kötött szerződések – Elállási jog – A kereskedő tájékoztatási kötelezettsége – A szerződés érvénytelensége – Megfelelő intézkedések.	Bevezetés

<p>C-243/08 – Pannon GSM Zrt. kontra Erzsébet Sustikné Győrfi</p>	<p>A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Tisztességtelen feltétel joghatásai – A nemzeti bíróságnak az illetékességi kikötés tisztességtelen voltának hivatalból történő vizsgálatához való joga és erre irányuló kötelezettsége – Értékelési szempontok.</p>	<p>1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései</p> <p>3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>4.2. A „fogyasztóra nézve nem kötelező jelleg” jogi hatása</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
<p>2010</p>		
<p>C-76/10 – Pohotovost’ s.r.o. kontra Iveta Korčkovská.</p>	<p>93/13/EGK irányelv – Tisztességtelen feltételek – 2008/48/EK rendelet – 87/102/EGK irányelv – Fogyasztói hitelszerződések – Teljes hiteldíj mutató – Választottbírói eljárás – Választottbírói ítélet – A nemzeti bíróság lehetősége arra, hogy bizonyos feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegét hivatalból értékelje</p>	<p>Bevezetés</p> <p>3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése)</p> <p>3.3. Átláthatósági követelmények</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>4.2. A „fogyasztóra nézve nem kötelező jelleg” jogi hatása</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.3. Az <i>egyenértékűség</i> elvéből eredő kötelezettségek</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>

<p>C-137/08 – VB Pénzügyi Lízing Zrt. kontra Ferenc Schneider.</p>	<p>Értékelési szempontok – Az illetékességi kikötés tisztességtelen voltának a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálata – A Bíróság alapokmányának 23. cikke.</p>	<p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség és tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
<p>C-317/08, C-318/08, C-319/08 és C-320/08 egyesített ügyek – Rosalba Alassini kontra Telecom Italia SpA, Filomena Califano kontra Wind SpA, Lucia Anna Giorgia Iacono kontra Telecom Italia SpA and Multiservice Srl kontra Telecom Italia SpA</p>	<p>A hatékony bírói jogvédelem elve – Elektronikus hírközlő hálózatok és szolgáltatások – 2002/22/EK irányelv – Egyetemes szolgáltatás – Végfelhasználók és szolgáltatók közötti jogviták – Kötelező peren kívüli egyeztetési kísérlet.</p>	<p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség és tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.7. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata és peren kívüli eljárások</p>
<p>C-484/08 – Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid kontra Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc).</p>	<p>Fogyasztókkal kötött szerződések – 4. cikk (2) bekezdés – A szerződés fő tárgyát meghatározó feltételek – Azok tisztességtelen jellegének a bírósági felülvizsgálata – A fogyasztók magasabb szintű védelmét biztosító szigorúbb nemzeti rendelkezések.</p>	<p>2.1. Minimális harmonizáció és a hatály kiterjesztése (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. és 8a. cikke), beleértve a nemzeti legfelsőbb bíróságok szerepét</p> <p>3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban</p> <p>3.3. Átláthatósági követelmények</p>
<p>C-542/08 – Barth kontra Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung</p>	<p>Személyek szabad mozgása – Munkavállalók – Egyenlő bánásmód – Egyetemi tanárok számára olyan nemzeti jogszabályban biztosított, szolgálati idő alapján járó különleges pótlék, amelyről a Bíróság ítélete azt állapította meg, hogy összeegyeztethetetlen a közösségi joggal – Elévülési idő – Az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve.</p>	<p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>2012</p>		

<p>C-453/10 – Pereničová és Perenič kontra SOS financ spol. s r. o.</p>	<p>Fogyasztóihitel-szerződés – A teljeshiteldíj-mutató téves megjelölése – A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és a tisztességtelen szerződési feltételek hatása a szerződés egészének érvényességére</p>	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>2.1. Minimális harmonizáció és a hatály kiterjesztése (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. és 8a. cikke), beleértve a nemzeti legfelsőbb bíróságok szerepét</p> <p>2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p>
<p>C-472/10 – Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság kontra Invitel Távközlési Zrt</p>	<p>A 3. cikk (1) és (3) bekezdése – 6. és 7. cikk – Fogyasztókkal kötött szerződések – Tisztességtelen feltételek – A szerződés eladó vagy szolgáltató általi egyoldalú módosítása – A nemzeti szabályozás által kijelölt szervezet által a fogyasztók nevében közérdekből indított, jogsértő magatartás abbahagyására való kötelezés iránti eljárás – A kikötés tisztességtelen jellegének megállapítása – Joghatások</p>	<p>3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban</p> <p>3.3. Átláthatósági követelmények</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)</p>
<p>C-472/11 – Banif Plus Bank Zrt kontra Csaba Csipai és Viktória Csipai</p>	<p>Valamely feltétel tisztességtelen jellegének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálata – Valamely feltétel tisztességtelen jellegét hivatalból észlelő nemzeti bíróság azon kötelessége, hogy az ezen</p>	<p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p>

	észlelésből eredő következtetések levonása előtt felhívja a feleket nyilatkozataik megtételére – A tisztességtelen jelleg vizsgálatakor figyelembe veendő szerződési feltételek	<p>4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
C-618/10 – Banco Español de Crédito SA kontra Joaquín Calderón Camino	Fogyasztókkal kötött szerződések – Késedelmi kamatokra vonatkozó tisztességtelen feltétel – Fizetési meghagyásos eljárás – A nemzeti bíróság hatásköre	<p>2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései</p> <p>4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
2013		
C-32/12 – Duarte Hueros	1999/44/EK irányelv – A fogyasztó jogai a fogyasztási cikk hibája esetén – E hiba csekély mértéke – A szerződéstől való elállás kizártsága – A nemzeti bíróság hatásköre	<p>Bevezetés</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p>
C-59/12 – Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs	2005/29/EK irányelv – Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok – Hatály – A kötelező szociális biztonsági	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p>

	rendszerbe tartozó egészségbiztosítási pénztár által közzétett megtévesztő információk – Közjogi szerv formájában létrehozott pénztár	
C-92/11 – RWE Vertrieb AG kontra Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV	2003/55/EK irányelv – A földgáz belső piaca – 93/13/EGK irányelv – Az 1. cikk (2) bekezdése és a 3 – 5. cikk – Szolgáltatók és fogyasztók között kötött szerződések – Általános szerződési feltételek – Tisztességtelen feltételek – A szolgáltatási díjak vállalkozás általi egyoldalú módosítása – A fogyasztók más kategóriájára vonatkozó, kötelező érvényű szabályozásra utalás – A 93/13/EGK irányelv alkalmazhatósága – A világos és érthető megfogalmazásra és az átláthatóságra irányuló követelmény	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya 3.3. Átláthatósági követelmények 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján 4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire 4.4. A tisztességtelen szerződési feltételekből származó előnyök visszaszolgáltatása
C-143/13 – Bogdan Matei és Ioana Ofelia Matei kontra SC Volksbank România SA	Az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – A 4. cikk (2) bekezdése – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélése – A szerződés elsődleges tárgyára, vagy az ár, illetve a díjazás megfelelésére vonatkozó feltételek kizárása, amennyiben ezek a feltételek világosan és érthetően vannak megfogalmazva – Szerződési feltételek, amelyek a hitelezőnek fizetendő „kockázati jutalékot” tartalmaznak, és bizonyos körülmények esetén feljogosítják őt a kamatláb egyoldalú megváltoztatására	2.1. Minimális harmonizáció és a hatály kiterjesztése (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. és 8a. cikke), beleértve a nemzeti legfelsőbb bíróságok szerepét 3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban 3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése) 3.3. Átláthatósági követelmények 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján
C-397/11 – Jörös Erika kontra Aegon Magyarország Hitel Zrt	A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Valamely feltétel tisztességtelen jellegének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálata – A feltétel tisztességtelen jellegéből a nemzeti bíróság által levonandó következtetések	5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve

		<p>5.3. Az <i>egyenértékűség</i> elvéből eredő kötelezettségek</p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
<p>C-413/12 – Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León kontra Anuntis Segundamano España SL</p>	<p>Valamely fogyasztóvédelmi szervezet által indított, jogsértés megszüntetésére irányuló kereset – Illetékes bíróság – Az illetékesség hiányát megállapító elsőfokú határozat elleni jogorvoslati lehetőség hiánya – A tagállamok eljárási autonómiája – Az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve</p>	<p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p> <p>6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)</p>
<p>C-415/11 – Mohamed Aziz kontra Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)</p>	<p>Fogyasztókkal kötött szerződések – Jelzálogkölcson-szerződés – Jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás – Az érdemi ítélezést végző nemzeti bíróság hatáskörei – Tisztességtelen feltételek – Értékelési szempontok</p>	<p>3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>C-488/11 – Asbeek Brusse és de Man Garabito</p>	<p>A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Lakást üzleti tevékenységként bérbeadó személy mint bérbeadó és magánszemély mint bérlő között létrejött bérleti szerződés – Valamely feltétel tisztességtelen jellegének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálata – Kötbérikötés – A feltétel megsemmisítése</p>	<p>1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései</p> <p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p>

		<p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.3. Az <i>egyenértékűség</i> elvéből eredő kötelezettségek</p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
<p>C-537/12 és C-116/13 egyesített ügyek –Banco Popular Español SA kontra María Teodolinda Rivas Quichimbo és Wilmar Edgar Cun Pérez és Banco de Valencia SA kontra Joaquín Valdeperas Tortosa és María Ángeles Miret Jaime</p>	<p>A Bíróság eljárási szabályzatának 99. cikke – Fogyasztókkal kötött szerződések – Jelzálogkölcson-szerződés – Jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás – A végrehajtást elrendelő nemzeti bíróság hatáskörei – Tisztességtelen feltételek – Értékelési szempontok</p>	<p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p>
2014		
<p>C-26/13 – Kásler és Káslerné Rábai</p>	<p>Az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók között létrejött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – A 4. cikk (2) bekezdése és a 6. cikk (1) bekezdése – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelése – A szerződés elsődleges tárgyára, valamint az ár vagy a díjazás megfelelésére vonatkozó feltételek kizárása, feltéve hogy ezek világosak és érthetőek – Külföldi pénznemben meghatározott fogyasztói hitelszerződések – Az átváltási árfolyamra vonatkozó feltételek – A kölcsön folyósítására alkalmazandó vételi árfolyam és a törlesztésére alkalmazandó eladási árfolyam közötti különbség – A nemzeti bíróság jogköre tisztességtelennek minősített feltétel fennállása esetén – A tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése – Megengedhetőség</p>	<p>1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései</p> <p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései</p> <p>3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése)</p> <p>3.3. Átláthatósági követelmények</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p>
<p>C-34/13 – Kušionová</p>	<p>Fogyasztói hitel-szerződés – Az 1. cikk (2) bekezdése – Kötelező érvényű</p>	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési</p>

<p>kontra SMART Capital</p>	<p>törvényi rendelkezést tükröző feltétel – Az irányelv hatálya – A 3. cikk (1) bekezdése, 4. cikk, a 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése – Követelés ingatlanra vonatkozó biztosíték útján történő biztosítása – E biztosíték árverés útján történő érvényesítésének lehetősége – Bírósági felülvizsgálat</p>	<p>feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>C-169/14 – Sánchez Morcillo és Abril García</p>	<p>7. cikk – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 47. cikk – Fogyasztókkal kötött szerződések – Jelzálogkölcson-szerződés – Tisztességtelen feltételek – Jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás – Jogorvoslati jog</p>	<p>1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései</p> <p>4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>C-226/12 – Constructora Principado SA kontra José Ignacio Menéndez Álvarez</p>	<p>A fogyasztókkal kötött szerződések – Ingatlan-adásvételi szerződés – Tisztességtelen feltételek – Értékelési szempontok</p>	<p>3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p>
<p>C-280/13 – Barclays Bank kontra Sara Sánchez García és Alejandro Chacón Barrera</p>	<p>Tizenharmadik preambulumbekendés – 1. cikk (2) bekezdés – Fogyasztókkal kötött szerződések – Jelzálogkölcson-szerződés – Jelzálogtárgyra vezetett végrehajtási eljárás – Nemzeti törvényi és rendeleti rendelkezések – Szerződéses egyensúly</p>	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>C-342/13 – Sebestyén Katalin kontra Kővári Zsolt Csaba Kővári és társai</p>	<p>Bankkal kötött jelzálogkölcson-szerződés – Választottbíróság kizárólagos illetékességét kikötő feltétel – A bank által a szerződés megkötésekor a választottbírószági eljárásról adott</p>	<p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p>

	tájékoztatás – Tisztességtelen feltételek – Értékelési szempontok	
C-359/11 és C-400/11 egyesített ügyek – Alexandra Schulz kontra Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG és Josef Egbringhoff kontra Stadtwerke Ahaus GmbH	2003/54/EK és 2003/55/EK irányelv – Fogyasztóvédelem – A villamos energia és a földgáz belső piaca – Általános ellátási kötelezettség alá tartozó fogyasztókkal kötött szerződések tartalmát meghatározó nemzeti szabályozás – A szolgáltatás árának a szolgáltató általi egyoldalú megváltoztatása – E változtatás hatálybalépését megelőzően, megfelelő időben adott tájékoztatás annak indokairól, feltételeiről és mértékéről	3.3. Átláthatósági követelmények
C-470/12 – Pohotovost' s. r. o. kontra Miroslav Vašuta	Fogyasztóihitel-szerződés – Tisztességtelen feltételek – 93/13/EGK irányelv – Választottbírósi ítélet végrehajtása – A végrehajtási eljárásba történő beavatkozás iránti kérelem – Fogyasztóvédelmi szervezet – Az ilyen beavatkozást nem megengedő nemzeti szabályozás – A tagállamok eljárási autonómiája	5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i> 6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)
2015		
C-32/14 – ERSTE Bank Hungary kontra Sugár Attila	Az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Jelzálogkölcson-szerződés – A 7. cikk (1) bekezdése – A tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetése – Megfelelő és hatékony eszközök – Kötelezettségvállaló nyilatkozat – Közjegyzői okirat – A végrehajtási záradék közjegyző általi kiállítása – Végrehajtható okirat – A közjegyző kötelezettségei – A tisztességtelen feltételek hivatalból történő vizsgálatai – Bírósági felülvizsgálat – Az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve	5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve 5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i> 5.7. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata és peren kívüli eljárások
C-74/15 – Tarcău	Az 1. cikk (1) bekezdése és a 2. cikk b) pontja – A fogyasztókkal kötött szerződésekben szereplő tisztességtelen feltételek – Hitelintézetek és olyan természetes személyek között létrejött	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya

	kezeségvállalási szerződések és ingatlanbiztosítéket alapító szerződések, akik szakmai tevékenységükön kívül eső célból járnak el, és akiknek nincs funkcionális jellegű kapcsolatuk azzal a gazdasági társasággal, amelyért kezeséget vállalnak	
C-96/14 – Jean-Claude Van Hove kontra CNP Assurances SA	Biztosítási szerződés – 4. cikk, (2) bekezdés – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelése – A szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó feltételek kizárása – Valamely ingatlan kölcsönre vonatkozó szerződés alapján fizetendő összegek átvállalásának garanciáját célzó feltétel – A kölcsönvevő teljes munkaképtelensége – E garanciából való kizárás valamely kereső vagy nem kereső tevékenység végzésére vonatkozóan elismert képesség esetén	3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése)
C-110/14 – Costea	A 2. cikk b) pontja – A „fogyasztó” fogalma – Ügyvédi hivatást gyakorló természetes személy által kötött hitelmegállapodás – Olyan hitel visszafizetése, amelynek fedezete a hitelfelvevő ügyvédi irodájának tulajdonát képező ingatlan – Olyan hitelfelvevő, aki szükséges ismeretekkel rendelkezik valamely tisztességtelen feltételnek a szerződés megkötését megelőző értékeléséhez	1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései 1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya
C-348/14 – Maria Bucura kontra SC Bancpost SA	87/102/EGK irányelv – Az 1. cikk (2) bekezdésének a) pontja – Fogyasztói hitel – A „fogyasztó” fogalma – 93/13/EGK irányelv – A 2. cikk b) pontja, 3–5. cikk és a 6. cikk (1) bekezdése – Tisztességtelen feltételek – A nemzeti bíróság hivatalból indított vizsgálata – „Világos és érthető” feltételek – A hitelező által biztosítandó tájékoztatás	3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése) 3.3. Átláthatósági követelmények 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján
C-482/13, C-484/13, C-485/13 és C-487/13 egyesített ügyek – Unicaja Banco, SA kontra José Hidalgo Rueda és társai, valamint Caixabank SA kontra Manuel María Rueda Ledesma és társai	Az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó által kötött szerződések – Jelzálogszerződések – Késedelmi kamat – Tisztességtelen feltételek – Jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás – A kamat összegének mérséklése – A nemzeti bíróság hatásköre	2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései 4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire

<p>C-497/13 – Froukje Faber kontra Autobedrijf Hazet Ochten BV</p>	<p>1999/44/EK irányelv – Fogyasztási cikkek adásvétele és a kapcsolódó jótállás – A vevő jogi helyzete – Fogyasztói minőség – Az átadott fogyasztási cikk megfelelési hibája – Az eladó tájékoztatására vonatkozó kötelezettség – Az áru átadását követő hat hónapon belül megnyilvánult hiba – Bizonyítási teher</p>	<p>Bevezetés</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
<p>C-537/13 – Šiba</p>	<p>Hatály – Fogyasztókkal kötött szerződések – Ügyvéd és fogyasztó között létrejött, jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés</p>	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p>
<p>C-567/13 – Baczó és Vizsnyiczai kontra Raiffeisen Bank Zrt</p>	<p>7. cikk – Lakásvásárlási kölcsönszerződés – Választottbírói kikötés – Visszaélésszerű jelleg – Fogyasztói kereset – Nemzeti eljárásjogi szabály – A blankettaszerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetet elbíráló bíróság hatáskörének hiánya az ugyanazon szerződésben foglalt szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapítására irányuló kérelem elbírálására</p>	<p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>C-602/13 – (BBVA) Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA kontra Fernando Quintano Ujeta és María Isabel Sánchez García</p>	<p>Eladó vagy szolgáltató és fogyasztó közötti szerződéses viszony – Jelzáloghitel-szerződés – Késedelmi kamatra vonatkozó kikötés – Lejárat előtti visszafizetésre vonatkozó kikötés – Jelzálogtárgyra vezetett végrehajtási eljárás – A kamatok összegének mérséklése – A nemzeti bíróság hatásköre</p>	<p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>2016</p>		
<p>C-7/16 – Banco Popular Español és PL Salvador S.A.R.L. kontra Maria Rita Giraldez Villar és Modesto Martínez Baz</p>	<p>A Bíróság eljárási szabályzatának 99. cikke – 93/13/EGK irányelv – Tisztességtelen feltételek – A követelés átruházása – Az adósnak a követelés megszüntetéséhez való joga – E jog gyakorlásának feltételei</p>	<p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p>
<p>C-49/14 – Finamadrid EFC SA kontra Jesús Vicente Albán Zambrano</p>	<p>Tisztességtelen feltételek – Fizetési meghagyásos eljárás – Végrehajtási eljárás – A végrehajtás tárgyában</p>	<p>2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési</p>

<p>és társai</p>	<p>eljáró nemzeti bíróság arra vonatkozó hatásköre, hogy valamely tisztességtelen feltétel érvénytelenségét hivatalból figyelembe vegye – A jogerő elve – A tényleges érvényesülés elve – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – Bírói jogvédelem</p>	<p>feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
<p>C-119/15 – Biuro podróży Partner Sp. z o.o, Sp. komandytowa w Dąbrowie Górnicej kontra Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów</p>	<p>93/13/EGK irányelv – 2009/22/EK irányelv – Fogyasztóvédelem – A hivatalos nyilvántartásban szereplő tisztességtelen erga omnes hatálya – Az említett nyilvántartásban szereplő feltételekkel egyenértékű feltételeket alkalmazó eladókra vagy szolgáltatókra kiszabott pénzbüntetés – A valamely kikötést tisztességtelen feltételnek nyilvánító eljárásban részt nem vevő eladó vagy szolgáltató – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke – Az „olyan nemzeti bíróság, amelynek határozatai ellen a belső jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség” fogalma</p>	<p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p> <p>6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)</p>
<p>C-122/14 – Aktiv Kapital Portfolio AS, Oslo, succursale à Zug, formerly Aktiv Kapital Portfolio Investment kontra Angel Luis Egea Torregrosa</p>	<p>A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Fizetési meghagyásos eljárás – Végrehajtási eljárás – A végrehajtás tárgyában eljáró nemzeti bíróság arra vonatkozó hatásköre, hogy valamely tisztességtelen feltétel érvénytelenségét hivatalból figyelembe vegye – A tényleges érvényesülés elve – A jogerő elve</p>	<p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>C-154/15, C-307/15 és C-308/15 egyesített ügyek – Gutierrez Naranjo és társai</p>	<p>A fogyasztókkal kötött szerződések – Jelzálogkölcsön – Tisztességtelen szerződési feltételek – A 4. cikk (2) bekezdése – A 6. cikk (1) bekezdése – A semmisség megállapítása – Valamely tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő joghatások nemzeti bíróság által történő időbeli korlátozása</p>	<p>1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései</p> <p>3.3. Átláthatósági követelmények</p> <p>4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben</p> <p>4.2. A „fogyasztóra nézve nem kötelező jelleg” jogi hatása</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének</p>

		<p>következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>4.4. A tisztességtelen szerződési feltételekből származó előnyök visszaszolgáltatása</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p> <p>5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?</p>
C-168/15 – Tomášová kontra Slovenská republika	<p>Tisztességtelen szerződési feltételt tartalmazó hitelszerződés – E feltétel alkalmazásával hozott választottbírói ítélet végrehajtása – Az uniós jog valamely nemzeti bíróságnak felróható megsértésével magánszemélyeknek okozott kárért való tagállami felelősség – A felelősség megállapításának feltételei – Az uniós jog kellően súlyos megsértésének fennállása</p>	<p>2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
C-191/15 – Verein für Konsumenteninformation kontra Amazon EU Sàrl	<p>Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – A 864/2007/EK és az 593/2008/EK rendelet – Fogyasztóvédelem – A 93/13/EGK irányelv – Adatvédelem – A 95/46/EK irányelv – A más tagállamokban lakóhellyel rendelkező fogyasztókkal kötött online adásvételi szerződések – Tisztességtelen szerződési feltételek – Az alkalmazandó jognak a társaság székhelye szerinti tagállam jogának javára történő megválasztására vonatkozó szerződési feltételt tartalmazó általános szerződési feltételek – Jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás keretében az ezen általános szerződési feltételekben szereplő szerződési feltételek</p>	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>2.1. Minimális harmonizáció és a hatály kiterjesztése (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. és 8a. cikke), beleértve a nemzeti legfelsőbb bíróságok szerepét</p> <p>3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban</p> <p>3.3. Átláthatósági követelmények</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p>

	tisztességtelen jellegének értékelése tekintetében alkalmazandó jog meghatározása – A fogyasztók személyes adatainak kezelésére irányadó jog meghatározása	6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)
C-377/14 – Radlinger Radlingerová kontra Finway a.s.	7. cikk – A fizetéseképtelenségi eljárásra irányadó nemzeti szabályok – Fogyasztói hitelmegállapodásból eredő adósságok – Tényleges bírósági jogorvoslat – A melléklet 1. pontjának e) alpontja – A kártérítés összegének aránytalan jellege – 2008/48/EK irányelv – A 3. cikk (l) bekezdése – A teljes hitelösszeg – Az I. melléklet I. pontja – A lehívás összege – A teljes hiteldíj-mutató kiszámítása – A 10. cikk (2) bekezdése – Tájékoztatási kötelezettség – Hivatalból történő vizsgálat – Szankció	Bevezetés 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján 5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i> 5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?
C-381/14 és C-385/14 egyesített ügyek – Jorge Sales Sinués és Youssouf Drame Ba kontra CaixaBank SA és Catalunya Caixa SA (Catalunya Banc S.A.)	Kijavító végzés	6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)
C-534/15 – Dumitraș	Az 1. cikk (1) bekezdése – A 2. cikk b) pontja – Fogyasztói minőség – Követelés hitelszerződések megújításával történő átruházása – Az új adós gazdasági társaság tevékenységével semmilyen kapcsolatban nem álló természetes személyek által alapított ingatlan-jelzálogszerződés	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya
C-568/14–C-570/14 egyesített ügyek – Ismael Fernández Oliva és társai kontra CaixaBank SA és társai	A Bíróság eljárási szabályzatának 99. cikke – Az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó által kötött szerződések – Jelzálogszerződések – Küszöbkitetés – Közérdekű kereset alapján indult eljárás – Egyéni kereset alapján indult, azonos tárgyú eljárás – Ideiglenes intézkedések	5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i> 5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat? 6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme

		érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)
C-689/13 – PFE (Puligienica Facility Esco SpA) kontra Airgest SpA	89/665/EGK irányelv – Az 1. cikk (1) és (3) bekezdése – Jogorvoslati eljárások – Valamely szerződés odaitéléséről szóló határozat megsemmisítése iránt olyan ajánlattévő által benyújtott kereset, akinek az ajánlatát elutasították – A nyertes ajánlattevő viszontkeresete – Az uniós jog elsőbbségének elve	2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései
2017		
C-186/16 – Andriuc és társai	A 3. cikk (1) bekezdése és a 4. cikk (2) bekezdése – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélése – Külföldi pénznemben megkötött hitelszerződés – Teljes mértékben a fogyasztót terhelő árfolyamkockázat – A felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei között fennálló jelentős egyenlőtlenség – Az egyenlőtlenség megítélésének időpontja – A „világosan és érthetően megfogalmazott” feltételek fogalmának tartalma – A bank által nyújtandó tájékoztatás szintje	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya 3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése) 3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban 3.3. Átláthatósági követelmények 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján 4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire
C-290/16 – Air Berlin	Közlekedés – A légi járatok Unióban való működtetésére vonatkozó közös szabályok – 1008/2008/EK rendelet – Árképzési rendelkezések – A 22. cikk (1) bekezdése – A 23. cikk (1) bekezdése – A nagyközönség számára felkínált légi viteldíjak közzétételekor feltüntetendő információk – Az adók, repülőtéri díjak, felárak vagy illetékek valós összegének feltüntetésére vonatkozó kötelezettség – Szabad árképzés – Kezelési költségnek a repülőúttól való elállás vagy meg nem jelenés esetén történő felszámítása – Fogyasztóvédelem	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya
C-421/14 – Banco Primus SA kontra Jesús Gutiérrez	Az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó által kötött szerződések –	1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv

<p>García</p>	<p>Tisztességtelen feltételek – Jelzálogkölcson-szerződések – Jelzálogjog érvényesítése iránti eljárás – Jogvesztő határidő – A nemzeti bíróságok feladata – Ítélt dolog</p>	<p>célkitűzései</p> <p>3.1. Tisztességtelenség és átláthatóság általánosságban</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>4.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének jellege és szerepe a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni védelemben</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség és tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
<p>C-446/17 – Woonhaven Antwerpen BV CVBA kontra Khalid Berkani és Asmae Hajji</p>	<p>A Bíróság eljárási szabályzatának 99. cikke – Tisztességtelen feltételek – Egy elismert szociális lakásépítéssel foglalkozó társaság és egy bérlő által kötött bérleti szerződés – Valamely nemzeti jogi aktus által kötelezővé tett bérletiszerződés-minta – 93/13/EGK irányelv – Az 1. cikk (2) bekezdése – Ezen irányelv alkalmazhatóságának hiánya</p>	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p>
<p>C-503/15 – Margarit Panicello</p>	<p>EUMSZ 267. cikk – Bírósági titkár – A „nemzeti bíróság” fogalma – Kötelező hatáskör – Igazságszolgáltatási feladatok ellátása – Függetlenség – A Bíróság hatáskörének hiánya</p>	<p>5.7. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata és peren kívüli eljárások</p>
<p>C-535/16 – Bachman</p>	<p>A 2. cikk b) pontja – A fogyasztókkal kötött szerződésekben szereplő tisztességtelen feltételek – A „fogyasztó” fogalma – Természetes személy, aki egy hitelintézettel adósságmegújítási szerződést kötött az,</p>	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p>

	egy kereskedelmi társaság által felvett hitelek visszatérítése iránt e hitelintézettel szemben fennálló kötelezettségek teljesítése érdekében	
2018		
C-51/17 – OTP Bank és OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt kontra Ilyés Teréz és Kiss Emil	Hatály – Az 1. cikk (2) bekezdése – Kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezések – A 3. cikk (1) bekezdése – Az „egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel” fogalma – A szerződés megkötését követően a nemzeti jogalkotó beavatkozása folytán a szerződés részévé vált feltétel – A 4. cikk (2) bekezdése – Valamely feltétel világos és érthető megfogalmazása – A 6. cikk (1) bekezdése – Valamely feltétel tisztességtelen jellegének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálata – Az eladó vagy szolgáltató, valamint a fogyasztó között létrejött, devizában nyilvántartott kölcsönszerződés	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya 3.3. Átláthatósági követelmények 4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire
C-96/16 és C-94/17 egyesített ügyek – Banco Santander Escobedo Cortés	Tisztességtelen feltételek – Hatály – Követelés engedményezése – Fogyasztói kölcsönszerződés – E szerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételének tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelési szempontok – E jelleg következményei	1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései 2.1. Minimális harmonizáció és a hatály kiterjesztése (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8. és 8a. cikke), beleértve a nemzeti legfelsőbb bíróságok szerepét 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján 4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire
C-147/16 – Karel de Grote - Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen	Az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Azon kérdésnek a nemzeti bíróság általi, hivatalból végzendő vizsgálata, hogy egy szerződés ezen irányelv hatálya alá tartozik-e – A 2. cikk c) pontja – Az „eladó vagy szolgáltató” fogalma – Felsőoktatási intézmény, amelynek finanszírozását lényegében közforrásokból biztosítják – Tandíjra és tanulmányi kirándulással	1.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv célkitűzései 1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya

	kapcsolatos költségekre vonatkozó, kamatmentes fizetési tervről szóló szerződés	
C-119/17 – Liviu Petru Lupean, Oana Andreea Lupean kontra SC OTP BAAK Nyrt.,	A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – A 3. cikk (1) bekezdése, a 4. cikk (1) bekezdése és az 5. cikk – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélése – Külföldi pénzben megkötött hitelszerződés – Teljes mértékben a fogyasztót terhelő árfolyamkockázat – A felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei között fennálló jelentős egyenlőtlenség – A kölcsönszerződés elsődleges tárgya	3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése) 3.3. Átláthatósági követelmények 3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján
C-176/17 – Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Bialej kontra Mariusz Wawrzosek	A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – 2008/48/EK irányelv – Fogyasztói kölcsönszerződésből eredő kötelezettségek biztosítását szolgáló váltón alapuló fizetési meghagyásos eljárás	2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései 5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i> 5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?
C-448/17 – EOS KSI Slovensko s.r.o. kontra Ján Danko és Margita Danková	Tisztességtelen feltételek – A 4. cikk (2) bekezdése és az 5. cikk – A feltételek világos és érthető megfogalmazásának kötelezettsége – 7. cikk – Olyan személyek vagy szervezetek keresetindítása, akiknek vagy amelyeknek jogos érdekük fűződik a fogyasztók tisztességtelen feltételek alkalmazásával szembeni védelméhez – A fogyasztóvédelmi szervezetek eljárásba való beavatkozását a fogyasztó beleegyezéséhez kötő nemzeti szabályozás – Fogyasztói hitel – 87/102/EGK irányelv – A 4. cikk (2) bekezdése – Az éves, százalékban kifejezett hiteldíj írásbeli szerződésben való feltüntetésének kötelezettsége – Olyan szerződés, amely csupán az éves, százalékban kifejezett hiteldíj kiszámítására szolgáló matematikai egyenletet tartalmazza, az e számítás elvégzéséhez szükséges tényezőket azonban nem	3.3. Átláthatósági követelmények 5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.3. Az <i>egyenértékűség</i> elvéből eredő kötelezettségek 5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i> 5.7. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálata és peren kívüli eljárások 6. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás a kollektív fogyasztói érdeke védelme érdekében (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló

		irányelv 7. cikkének (2) és (3) bekezdése)
C-483/16 – Sziber kontra ERSTE Bank Hungary Zrt	A 7. cikk (1) bekezdése – Devizában nyilvántartott kölcsönszerződések – A tisztességtelen jelleg vitatásának esetére különleges eljárási követelményeket megállapító nemzeti jogszabály – Az egyenértékűség elve – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 47. cikk – A hatékony bírói jogvédelemhez való jog	4.4. A tisztességtelen szerződési feltételekből származó előnyök visszaszolgáltatása 5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?
C-632/17 – Powszechna Kasa Oszczędności (PKO) Bank Polski S.A. w Warszawie kontra Jacek Michalski	A Bíróság eljárási szabályzatának 99. cikke – Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – 2008/48/EK irányelv – Banki könyvi kivonatra alapított fizetési meghagyásos eljárás – Annak lehetetlensége, hogy a bíróság a fogyasztó keresetének hiányában a szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegét értékelje	2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései 5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség és tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban 5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i> 5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?
2019		
C-70/17 és C-179/17 egyesített ügyek – Abanca Corporación Bancaria SA kontra Alberto García Salamanca Santos és Bankia SA kontra Alfonso Antonio Lau Mendoza és Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez	6. és 7. cikk – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Jelzőlog-fedezettű kölcsönszerződés lejárat előtti megszüntetésére vonatkozó kikötés – A kikötés részlegesen tisztességtelen jellegének megállapítása – A „tisztességtelennek” minősített feltétellel kapcsolatban a nemzeti bíróságot megillető hatáskör – Valamely tisztességtelen feltétel nemzeti jogi rendelkezéssel történő helyettesítése	3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján 4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire 5.5. Mit jelent a hivatalból történő vizsgálat?
C-118/17 – Dunai kontra ERSTE Bank Hungary Zrt	Az 1. cikk (2) bekezdése – A 6. cikk (1) bekezdése – Devizaalapú kölcsönszerződés – Árfolyamrész – Egy semmisnek nyilvánított tisztességtelen szerződési feltétel jogszabályi rendelkezéssel való helyettesítése – Árfolyamkockázat – A szerződésnek a tisztességtelen feltétel törlése utáni fennmaradása – Az egységes jogértelmezés nemzeti rendszere	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya 2.2. A nemzeti jog egyéb rendelkezései 3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése) 3.3. Átláthatósági követelmények

		<p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire</p> <p>5.2. A tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból történő vizsgálatának elve</p> <p>5.6. A hivatalból indított vizsgálat, a <i>tényleges érvényesülés</i> és az <i>egyenértékűség</i> hatása a nemzeti eljárási szabályzatra</p>
C-266/18 – Aqua Med sp.z.o.o.	Az 1. cikk (2) bekezdése – Az irányelv hatálya – Az általános szabályok alapján meghatározott bíróság illetékességét kijelölő kikötés – A 6. cikk (1) bekezdése – A tisztességtelen feltétel hivatalból történő vizsgálata – A 7. cikk (1) bekezdése – A nemzeti bíróság kötelezettségei és hatásköre	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>3.4. A tisztességtelen jelleg értékelése a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 3. cikkének és 4. cikke (1) bekezdésének alapján</p> <p>5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i></p>
C-590/17 – Pouvin és Dijoux	Hatály – A 2. cikk b) és c) pontja – A „fogyasztó” és az „eladó vagy szolgáltató” fogalma – A lakóhely megvásárlásának finanszírozása – A munkáltató által a munkavállalónak és ez utóbbi egyetemlegesen kötelezett házastársának nyújtott lakáshitel	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya
2019. május 31-én folyamatban lévő ügyek		
C-125/18 – Gómez del Moral Guasch	Az 1. cikk (2) bekezdése – A 4. cikk (2) bekezdése – A 6. cikk (1) bekezdése – A 7. cikk (1) bekezdése – 8. cikk	<p>1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya</p> <p>3.3. Átláthatósági követelmények</p>
C-260/18 – Dziubak	Az 1. cikk (2) bekezdése – A 6. cikk (1) bekezdése	4.3. A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének következményei a felek jogaira és kötelezettségeire
C-272/18 – Verein für Konsumenteninformation	A német jog szerinti betéti társaság keretében egy ügyvezetést ellátó tag és egyéb korlátozott felelősségű tagok között létrejött vagyongazdálkodási szerződésekre vonatkozóan.	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya
C-452/18 – Ibercaja Banco	A melléklet q) alpontja – 3. cikk – A 4.	1.2. A tisztességtelen szerződési

	cikk (2) bekezdése – 6. cikk	feltételekről szóló irányelv hatálya 4.2. A „fogyasztóra nézve nem kötelező jelleg” jogi hatása
C-453/18 és C-494/18 egyesített ügyek – Bondora	Az 6. cikk (1) bekezdése – A 7. cikk (1) bekezdése	5.1. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint az <i>egyenértékűség</i> és <i>tényleges érvényesülés</i> elvének jelentősége általánosságban
C-698/18 – Raiffeisen Bank SA és C-699/18 BRD Groupe Societe Generale SA egyesített ügyek	A 2. cikk b) pontja – A 6. cikk (1) bekezdése – A 7. cikk (2) bekezdése – 8. cikk – (12), (21) és (23) preambulumbekkezdés	5.4. Hivatalból történő értékelés és a jogorvoslatok <i>tényleges érvényesülése</i>
C-779/18 – Mikrokasa és Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w Warszawie	Az 1. cikk (2) bekezdése	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya
C-829/18 – Crédit Logement	Az 1. cikk (2) bekezdése – A 3. cikk (1) bekezdése – 4. cikk – 5. cikk – A 6. cikk (1) bekezdése – A 7. cikk (1) bekezdése – A melléklet 1. pontjának i) alpontja	3.3. Átláthatósági követelmények
C-81/19 – Banca Transilvania	Az 1. cikk (2) bekezdése – A 3. cikk (1) bekezdése – 4. cikk – 5. cikk – A 6. cikk (1) bekezdése – A 7. cikk (1) bekezdése – A melléklet 1. pontjának i) alpontja	1.2. A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv hatálya
C-84/19 – Profi Credit Polska	Az 1. cikk (2) bekezdése – A 3. cikk (1) bekezdése – A 4. cikk (2) bekezdése – 2008/48/EK irányelv	3.2. A szerződés elsődleges tárgyával vagy az árral és díjazással kapcsolatos szerződési feltételek (a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 4. cikkének (2) bekezdése)

2. melléklet – A tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv 8a. cikkének értelmében nyújtott tájékoztatások áttekintése (2019. május 31-i állapot)

Ez a táblázat azokat a tájékoztatásokat tükrözi, amelyeket a tagállamok a 93/13/EGK irányelv (tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv) 8a. cikkének értelmében nyújtottak a Bizottság számára. Nem nyújt átfogó képet a 93/13/EGK irányelvet átültető nemzeti intézkedésekről és csupán egy bizonyos mértékű rálátást biztosít a vonatkozó nemzeti jog sajátosságaira. A vonatkozó nemzeti rendelkezések pontos megfogalmazásától függően például egy „szürke lista” különböző jogi következményekkel járhat.

Ez az információ az rendszeres frissítés tárgyát képező alábbi webhelyen is elérhető:

https://ec.europa.eu/info/notifications-under-article-8a-directive-93-13-eec_en

BELGIUM	A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési szabványfeltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát).
BULGÁRIA	A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési szabványfeltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát).
CSEHORSZÁG	A nemzeti jog az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételek tisztességtelen jellegére is kiterjed, és tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési szabványfeltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát).
DÁNIA	A nemzeti jog nem mutat túl a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimális szabályon.
NÉMETORSZÁG	A nemzeti jog a tisztességtelennek tekintett szerződési szabványfeltételek két feketelistáját tartalmazza.
ÉSZTORSZÁG	A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési szabványfeltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát).
ÍRORSZÁG	A nemzeti jog nem mutat túl a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimális szabályon.
GÖRÖGORSZÁG	A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési szabványfeltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát).
SPANYOLORSZÁG	A nemzeti jog a tisztességtelen jelleg értékelésének hatályát a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó szerződési feltételekre, valamint az ár vagy díjazás megfelelésére is kiterjeszti, azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosan és érthetően vannak megfogalmazva. A nemzeti jog továbbá a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett feltételek jegyzékeit is tartalmazza (azaz feketelistákat).

FRANCIAORSZÁG	A nemzeti jog az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételek tisztességtelen jellegére is kiterjed, és tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett feltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát), valamint a tisztességes jelleg bizonyításának hiányában tisztességtelennek tekintett feltételek jegyzékét (azaz egy fajta szürke listát).
HORVÁTORSZÁG	A nemzeti jog nem mutat túl a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimális szabályon.
OLASZORSZÁG	A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési feltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát), ami az egyedileg megtárgyalt feltételekre is kiterjed, valamint a tisztességes jelleg bizonyításának hiányában feltehetőleg tisztességtelennek számító szerződési feltételek jegyzékét (azaz egy fajta szürke listát). A jegyzéket a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellékletéhez képest kibővítették.
CIPRUS	A nemzeti jog nem mutat túl a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimális szabályon.
LETTORSZÁG	A nemzeti jog nem mutat túl a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimális szabályon.
LITVÁNIA	A nemzeti jog nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek túlmutatnak a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimális szabályon.
LUXEMBURG	A nemzeti jog a tisztességtelen jelleg értékelésének hatályát az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételekre és a szerződés elsődleges tárgyára is kiterjeszti. A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési feltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát), amit a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvhez képest kibővítettek.
MAGYARORSZÁG	A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett feltételek jegyzékét (azaz egy feketelistát), valamint a tisztességes jelleg bizonyításának hiányában tisztességtelennek tekintett feltételek jegyzékét (azaz egy fajta szürke listát).
MÁLTA	A nemzeti jog a tisztességtelen jelleg értékelésének hatályát az egyedileg megtárgyalt szerződési feltételekre, valamint az ár vagy díjazás megfelelésére is kiterjeszti, azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosan és érthetően vannak megfogalmazva. A nemzeti jog tartalmazza az esetlegesen tisztességtelen szerződési szabványfeltételek jegyzékét, amely a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellékletéhez képest néhány további feltételt is magában foglal.
HOLLANDIA	A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési feltételek jegyzékét (azaz egy

	feketelistát), valamint az esetlegesen tisztességtelen jellegűnek tekinthető szerződési feltételek jegyzékét (azaz egy fajta szürke listát). A jegyzéket a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvhez képest kibővítették.
AUSZTRIA	A nemzeti jog tartalmazza a tisztességtelennek tekintett szerződési szabványfeltételek fekete és szürke listáját, és részben az egyedileg meg tárgyalt szerződési feltételekre is kiterjeszti a tisztességtelen jelleg értékelését.
LENGYELORSZÁG	A nemzeti jog tartalmazza a kétségek esetén tisztességtelennek tekintett feltételek jegyzékét (azaz egy fajta szürke listát), amely túlmutat a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellékletén.
PORTUGÁLIA	A nemzeti jog a tisztességtelen jelleg értékelésének hatályát a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó szerződési feltételekre, valamint az ár vagy díjazás megfelelésére is kiterjeszti, azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosan és érthetően vannak megfogalmazva. A nemzeti jog tartalmazza azoknak a szerződési szabványfeltételeknek a jegyzékét, amelyek alkalmazása szigorúan tilos (azaz egy feketelistát), valamint azoknak a szerződési feltételeknek a jegyzékét, amelyek alkalmazása bizonyos körülmények között tilos (azaz egy fajta szürke listát).
ROMÁNIA	A nemzeti jog tartalmazza a tisztességtelennek tekintett feltételek jelzesszerű jegyzékét, amit a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellékletéhez képest kibővítették.
SZLOVÉNIA	A nemzeti jog a tisztességtelen jelleg értékelését a szerződés elsődleges tárgyával kapcsolatos szerződési feltételekre, valamint az ár vagy díjazás megfelelésére is kiterjeszti, azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosan és érthetően vannak megfogalmazva.
SZLOVÁKIA	A nemzeti jog tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelennek tekintett szerződési feltételek feketelistáját.
FINNORSZÁG	A nemzeti jog a tisztességtelen jelleg értékelésének hatályát az egyedileg meg tárgyalt szerződési feltételekre, valamint az ár vagy díjazás megfelelésére is kiterjeszti, azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosan és érthetően vannak megfogalmazva.
SVÉDORSZÁG	A nemzeti jog a tisztességtelen jelleg értékelését a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó szerződési feltételekre, az ár vagy díjazás megfelelésére – azokban az esetekben is, amikor ezek a feltételek világosan és érthetően vannak megfogalmazva –, valamint az egyedileg meg tárgyalt szerződési feltételekre is kiterjeszti.
EGYESÜLT KIRÁLYSÁG	A nemzeti jog nem mutat túl a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv által előírt minimális szabályon. Ugyanakkor a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv mellékletében található jelzesszerű listát kibővítették.